

Saaka wvù Jee wvu ekumε Jisos no Matio to Saηεε

Fiεε fi nu ê N'wa' Mat wvun e

Saaka wvù jee wvù nu ê N'wa' Mat wvun e, jemyi le Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε. Saaka wvù jee wvun nu fô bonyii bocii le yî ekolε ke nshε le. N'wa' wvun dunçi le è nu Jisos Wee N'yεεyi wvu leη wvù kee keelooce enele fiεε fi bonci bo Nyo' le jemyi. N'yεεyi wvu Jisos tfuu ê ηwa' wvun e nu ε bó ε baance bikuu bitin. (1) No Jisos to benεε shii yî kum e no yεεyi ekumε bonyii bò bvunfon bvufowe nu bvubole. (2) No Jisos to nyaε ntefe ê boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε ekumε lemme di wvù to tumεε bó yî dvú le. (3) Bonηan bò Jisos to maε ekumε bvunfon bvufowe. (4) N'yεεyi ekumε fiεε fi è nu wee ηgoo Jisos. (5) N'yεεyi ekumε no won wvun nu ke eka bò no bvunfon bvufowe le nu ke eto.

Bikuu bi mwεεm e ê N'wa' wvun e

1:1–2:23 Kfuu di bo Jisos Klistu le bò no bó to bokεε wvù

3:1–12 Lemme di Jon Nleseηjoo le

3:13–4:11 No bó to lesεε Jisos ê joo bò no Satan to momεε wvù

4:12–18:35 Lemme di Jisos to ghane gee Galilee

19:1–20:34 ε Jisos nε Galilee, γεη Jelusalem

21:1–27:66 Kemaa ke Jisos e ke fokemεse Jelusalem bò mbew jó le

28:1-20 No Tata Jisos to buyεε yî kpwe le, dunçe
εkolε kew ê bonyii bew

Kfuu di bo Jisos Klistu le
(Luk 3:23-38)

¹ Eyan nu εdiee ε bo'icee kfuu di bo Jisos Klistu le. Jisos Klistu to nu waa Nfon Dawe wvù to nu waa Abla'am. ² Abla'am to nu icee Aysik, ε Aysik nu icee Yakow, ε Yakow nu icee Judas bô boom bo ice le, ³ ε Judas nu icee Bελεs bô Sela bò bwee bó to nu Tama. ε Bελεs nu icee Eslon, ε Eslon nu icee Lam. ⁴ ε Lam nu icee Aminada, ε Aminada nu icee Na'shon, ε Na'shon nu icee Salmon. ⁵ ε Salmon nu icee Boas wvù bwee to nu La'ab. ε Boas nu icee Obεd wvù bwee to nu Lut. ε Obεd nu icee Jεese. ⁶ ε Jεese nu icee Nfon Dawe.

ε Nfon Dawe nu icee Saamun wvù bwee to nu kpweε Uliaa. ⁷ ε Saamun nu icee Lε'ubwam, ε Lε'ubwam nu icee Abija, ε Abija nu icee Asa. ⁸ ε Asa nu icee Jε'ushεfat, ε Jε'ushεfat nu icee Jolam, ε Jolam nu icee Usaya. ⁹ ε Usaya nu icee Jotam, ε Jotam nu icee A'as, ε A'as nu icee Esikaya, ¹⁰ ε Esikaya nu icee Manase, ε Manase nu icee Amos, * ε Amo nu icee Josaya. ¹¹ ε Josaya nu icee Jεkonaya bô boom bo bwee bó le. Bó to boke bó ε è to nu kefew kè bonyii bo Babilon to kooyεε bonyii bo Islael γεν dvú won wvubo wvù Babilon e.

1:1 Lum 1:3-4; 2Tim 2:8; Mat 20:30-31 **1:2** Kej 21:2-3; 25:26; 29:32-30:24 **1:3** Kej 38:29-30; Lut 4:18-22 **1:5** Yosh 2:1-24; Lut 1-4 **1:6** 2Sam 11-12 **1:7** 2Klo 11:31-13:23 **1:8** 2Klo 13:23-21:20; 26:1 **1:9** 1Klo 26:1-28:27 **1:10** 2Klo 29:1-33:25
* **1:10** Boṅwa' bo boyvuum bomew keṅke diee din le Amon. **1:11** 2Klo 34:1-36:21

¹² Ejim jodvu, no bó to kooyεε bonyii bo Islael gen dvú Babilon, ε Jekonaya no nu icee Shiltia, ε Shiltia nu icee Selubabel, ¹³ ε Selubabel nu icee Abiud, ε Abiud nu icee Eliakim, ε Eliakim nu icee Aso, ¹⁴ ε Aso nu icee Sadok, ε Sadok nu icee Akim, ε Akim nu icee Eliyu, ¹⁵ ε Eliyu nu icee Eliesa, ε Eliesa nu icee Matan, ε Matan nu icee Yakow. ¹⁶ Ε Yakow nu icee Yosεw wvù dwee Maalia, ε Maalia nu wvù to bokεε Jisos wvù bó tenje le Klistu.

¹⁷ Nonεn bo'icee kfuu di bo Jisos e ban ε mum ε no nu yuufe ncow bonεw keekεw yî Abla'am e eto ebuy yî Nfon Dawe le, bvuu nu yuufe ncow bonεw keekεw yî Nfon Dawe le eto ebuy seke bó to kooyεε bonyii bo Islael gen dvú Babilon. Ε keekεw seke bó to kooyεε bonyii bo Islael eto ebuy seke bó to bokεε Klistu nu ten ε bo'icee kfuu dibole nu yuufe ncow bonεw.

*Ekume no boo di Jisos e to lenεε
(Luk 2:1-7)*

¹⁸ Boo di Jisos Klistu le to len ê je yin e. Bwee wvù Maalia to nu ε bó ε seyse wase le wvú nu ke enu kpwεε Yosεw. Ε bó se keeke etaashε bvujen, nu ε fí to nε buy le wvú nu wase bô fue ê mvungay mvu Keyoy ke Yuule le. ¹⁹ No fí kooyεε nonεn, ε Yosεw wvù dweese, no è to nu wee wvu teytey yaa koonke keeshoose wvú ke, mum yen le wen nu egawsen bô wvú ε è nu ejim ejim. ²⁰ No wvú to bεε kpwaake keege nonεn, ε fí kooy le nceendaa Tata to nu ε nε to fô wvú le ê εfilε le seke wvú to leete gay ê wvú le, “Yosεw, waa Nfon Dawe, fo wo efan keejo Maalia bwee yew wo le ke, njefo fue din di wvú nu bô dí

nu ε wvú κειηκε ê mvuηgay mvu Keyoy ke Yuule le. ²¹ Wvú nu ke eboo wan diemsεν é wo ecu diee diew le Jisos, † njefo wvú nu ke eboyse bonyii bew can bibefe bibole.” ²² Mwεεm mvun mvunciim to kooyi keege é fí eto ekocεν no Tata to jemyεε wase diuw wee we ntum e le, ²³ “Ben eyeke eyuw, wan wvu tfu mvu nu ke eleem bô fue, eboo wan diemsεν é bó etenje wvú le Emanwεl.” Diee din nu le, “Nyo' nu beene ε bó.” ²⁴ No εfile κie lamεε Yosεw nonεν, ε wvú ke kamse mum ge ke no nceendaa Tata gayεε ê wvú. Wvú to nu ε jo Maalia bwee yew we le, ²⁵ geenεν ε bô wvú fanε yaa ecee diεwε no wee bô kpwεse ké no cee ke. Ε bô wvú ke ce nonεν γεν buy no Maalia to ghanεε eboo. Ε Yosεw mum cu diee di wan e le Jisos.

2

Ε bogoyfee γεν keebun Jisos

¹ Bó to boke Jisos ntεw wvú Betele'εm wvu ê keba ke won e kè Judea le. Ε è to nu kefew kedvu le ε 'Elod nu Nfon wvu Judea jodvu. Ε fí kooy le bogoyfee bomew to nu ε nε won wvumew e ê keba kè diuu sane le, to Jelusalem no biwci le, ² “Nfon Bojuu wvú bó boke wε nu fεε? Bese biwci nen njefo bese nu ε yεν jon ye le ê keba kè diuu sane le, ε mum ε no too keebun wvú.” ³ Ε Nfon 'Elod dioo yuw saaka wvun ε wvú shiw fitele fiew, shiw noo fi bonyii bo Jelusalem e bocii. ⁴ Ε wvú tooy bocee ncese bo baay baay bocii bô bonyii bocii bô duηci bonci bo Nyo'

1:21 Mben 130:7; Mat 1:25; Luk 1:31; Lem 4:12 † **1:21** Diee di Jisos nu le, “Wvú nu ke eboyse bonyii bew can bibefe bibole.”

1:23 Yesa 7:14 **1:25** 1:21 **2:2** Luk 2:4-7; Mat 27:11

le ê bonyii, ε bó tase. Ε wvú bife ê bó le laa fò bó to nu keeke eboo Mboyse wvù Nyo' to kawεε, nu fεε le? ⁵ Ε bó tfuse le, “Bó to nu keeke eboo ntεw wvù Betelε'em wvu ê keba kè Judea le. Fifi nu no wee ntum Nyo' to saηεε le, ⁶ ‘Wo wvù Betelε'em wvu won wvù Juda le,

fo wo ekpwaakè le wo nu fintεw fi caan baay won wvù Juda le ke.

Ε keè le wee nu ke ebuy ntεw wvun e wvù nu ke esaake bonyii bem bo Isael.’ ”

⁷ Ε Nfon 'Elod mum tooy ten bogoyfee ba εjim εjim biwce yuw ê bó ntay kefew kè jon yidvu to buyεε. ⁸ No wvú yuw mum tum bó Betelε'em gay le, “Ben egen ebosen egom wan wvudvu ntay. Ben díoo ε gom ε yen, kase to see ê me, wvu le è nulo é me ten engen embun wvú.” ⁹ Ε bonyii bodvu yuw no Nfon gay nonen, mum buy no gene ηgen wvubo. Ε bó díoo gene, ε fí kooy le jon yì bó to yenεε ê keba kè diuu sane le ye to nu ε no lene gene ê bó fwe dunçi bó je. Ε yí ke gen nen buy fò wan wvudvu to nu, mum leem fó. ¹⁰ No bó yenεε jon yidvu le nonen, ε njon yuwye bó baay, ε ye no jee bó. ¹¹ Ε bó ke gen ley yew yì wan to nu dvú le, yen wan bô bwee wvù Maalia le, mum gbwe ê wan εjise bun wvú. No bó bun mum yene bikele bibole bvuse mwεem mvubole mvu kembunfon e, nya ê wvú. Ε mwεem mvun to nu ketwaa ke bigew e kè yeεle, bô kfuú jiiin dimew, noo kfuú nfiey mvu. * ¹² Ε Nyo' ke ciise lo ê bó ê εfilε le le bó eyene fo bó ebvuu etu jim le bó

2:6 May 5:2; Jon 7:42 * **2:11** Jiiin din ê díew bala le nu, «frankincense», ε nfiey wvun nu, «myrrh».

eyen Nfon 'Elod e ke. E bó ke mum tu wase jim won wvubole ê je mi le jeyy.

E Yosew jo wan e bô bó sam gen Ijiw

¹³ No bogoyfee ba nen'yee wase gen, e fi kooy le nceendaa Tata to nu e ne to fô Yosew e ê efile le gay ê wvú le, “Ja we ejo wan bô bwee é ben e bó efée egen won wvù Ijiw e, enù jó egen ebuy kefew kè me nu nke engay le ben ekase le. Me ngayte nen njefo Nfon 'Elod nu egomte wan wvudvu keeyu.”

¹⁴ E Yosew mum ja we, jo wan bô bwee entan ne gen Ijiw, ¹⁵ mum no nu jó gen buy kefew kè Nfon 'Elod to lae le. Fí to kooy nonen keege é fi eto kocen no Nyo' to jemyee diuw wee ntum we le le, “Me nteje waa wem wvú e buy e è nu won wvù Ijiw e.”

E Nfon 'Elod yuwyee boom Betele'em

¹⁶ E 'Elod ke dioo yen le bogoyfee ba nu e lae wen, e fi ffuw wvú baay. E wvú mum tum bonyii le bó egen Betele'em noo biba bi mbew jó le bicii, eyuwyee boom bolemse bò nu e kew bilum bifee e tu jim. Wvú to nya bilum bin bii no wvú to biwcee ê bogoyfee ba yuw ntay kefew kè bó to yenee jon ye le. ¹⁷ E bó gen yuwyee boom ba nonen, e fi mum kocen no wee ntum Nyo' wvù Yelimia to jemyee wase le,

¹⁸ “Bó nu e yuw etale ntew wvù Lama le, e wee fuunke kpwe, beele ffule. E è nu Lashel e wvú beele boom bew. E bó cimse wvú cimse nkuun, njefo ke boom bew bee ke.”

E bo Yosew ne Ijiw kase tu jim

19 Ε Nfon 'Elod ke dioo la, ε fi kooy le nceendaa Tata to nu ε buynen fô Yosew e ê εfile le won wvù Ijiw e, gay ê wvù le, ²⁰ “Ja we ejo wan bô bwee é ben ε bó ekase etu jim won wvù Islael e, njefo bó ba bô se gomte keeyu wan wvun nu ε kpweken wase.” ²¹ Nonen ε Yosew mum ja we jo wan bô bwee ε bô bó no tuu jim won wvù Islael e. ²² Geenεn, ε wvù ke dioo to, yuw le waa Nfon 'Elod wvù Akilius nu ε die kentaw ke ice le Judea ε no saake, ε wvù mum fan keegen jó. Ε bó bvuu lew ε wvù ê εfile le le fo wvù egen jó ke. Ε wvù mum bεε γεν wase ε è nu ê keba ke won e kè Galilee le, ²³ γεν no cee ntew wvù bó teje le Nasalet e. Fí to kooy nonen keekocen no wee ntum Nyo' to jemyεε wase le, “Bó nu ke etenje wvù le Wee wvu Nasalet.”

3

N'yεεyi Jon Nleseεjoo

(Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

¹ Ε to nu kefew kekε le, ε Jon Nleseεjoo nε buy γεν ηkpwaante ê keba ke won e kè Judea le no fewci ê bonyii le, ² “Ben ekumen mvuntelem mvunen, njefo bvunfon bvu fowe nu wase nceencee.” ³ Jon wvun nu wvù wee ntum Nyo' wvù Yesaya to jemyεε ekume wvù seke wvù to gayεε le, “Diεw wee fuunke ηkpwaante le, ‘Bó eseyse je Tata, enεle é yí enù teytey.’ ”

⁴ Jon to jiise ndvú ε bó kene bô yvúw nyam mi yì bó teje le kamel, seenke kecaw cin ε bó kene bô

jew nyam, ε mwεεm mwew mvudien nu cúma bô ndonj. ⁵ No wvú to fewci nonen, ε bonyii mum no buyte Jelusalem bô bontew bocii bo Judea jodvu le noo biba bi mbew Joo Joodan e bicii, gene fô wvú le. ⁶ No bó gene nonen no seje bibefe bibole, ε wvú mum leese bó ê joo ê Joo Joodan e.

⁷ Geenεn, ε wvú ke dioo yen ε Bofalasii bô Bosadusii bomew nteen too le wvú elese bó ê joo, ε wvú gay ê bó le, “Eηgokε ke yó le, è tefe yεε ben le ben elewtè shém Nyo' yì ffluuke yì wvú nu ke eduηce ê ben, ε se no too nen?” ⁸ Ben egeè mwεεm mvù duηci le ben nu ε kumεn wase mvuntelem mvunen. ⁹ Fo ben emum eduù ke lo ê bikuu binen le Abla'am nu icee wene ke. E me ensee ê ben le è nulo é Nyo' ebanke eta eyan é yó etu boom bo Abla'am e. ¹⁰ Ben ekeè le bó nu ε gee wase teme ê binyi bi bite le. Kete kecii kè baa yumte mvuntam mvù jee, nu ε bó nu egbwo naa eley yì geη e, eton lo. ¹¹ Me nleese ben ê joo njefo ben nu ε kumεn wase mvuntelem mvunen. Geenεn ε wee wvù too ê me ejim nu ε wvú kuuke fele me. E bolaba bew nu ε me mbaa ncim ηkpwentεn keentuu ke. Wvú nu ke elese fiew ben ε è nu can Keyoy ke Yuule le noo ηguy e. ¹² Wvú keηke fieε fiew εbo fi wvú nu efεεten egiη dvú, eyese fò wvú fεεtene, ebaance egiη egee ê ηwaw e, emum ekuu nyiim eton ê ηguy wvù fieε se njime le.”

E Jon lese Jisos ê joo

(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ No Jon to leese bonyii ê joo nonen, ε Jisos ke mum ne ê keba ke wonj e kè Galilee le gen fô Joo

3:7 12:34; 23:33; 24:15-25, 37-39 **3:9** Luk 1:54-55; Jon 8:39; Lum 2:28-29; 4:12 **3:10** 7:19 **3:11** Luk 3:16 **3:12** Yeli 13:24; Mat 13:30

Joodan e le Jon elese ten wen ê joo. ¹⁴ Geenen e Jon no tune gayte le, “E nu wo wvù be kene keeese me ê joo, wo e kaa e no too fô me le nee le?” ¹⁵ E Jisos tfuse ê wvù le, “Cine é fí enù nonen keseen. E nu ê yin je le yì bee wo nu ege fiεε ficii fi Nyo' gomte.” Nonen e Jon mum bee, ¹⁶ lese Jisos ê joo. Ke no Jisos to buyte ê joo nonen, e fí kooy le ebule to nu e yene, e wvù yen Keyoy ke Nyo' le no kí shiile too nu diewe ebembε le, to mum beem yì ye le. ¹⁷ E fí kooy le diew to nu e jeme fowe le, “Wvun nu Waa wem. Wvù nu fitele fiem. Me n'yuuke njon bô wvù baay.”

4

E dewle no momte Jisos

(Mak 1:12, 13; Luk 4:1-13)

¹ E Keyoy ke Yuule mum ne jo Jisos gen bô wvù ηkpwaante le dewle emom wvù. ² E wvù gen no nu jó shee too cee, yaa diee fiεε yì ediuw e mbaanyε. Ejim jodvu e jen no yuu wvù. ³ E wvù wuwε wvù ké no momte bonyii mum to gay ê wvù le, “E wo fen nu Waa Nyo', é wo gay e eta eyan tu bontuw bo bvulem e.” ⁴ E Jisos tfuse le, “Fí nu e bó e san le, ‘Ke wee cee ke nje bvulem maan ke.

Wee cee ten nje diew yicii yì buyte diuw Nyo' le.’ ”

⁵ Nonen e dewle mum jo wvù gen dvù ê kelaante kè yuule le, leke fô kegoy ke yew ncese le, ⁶ gay ê wvù le, “E wo fen nu Waa Nyo', é wo sele ekuse, njefo fí nu e bó e san le,

3:15 5:17; 28:19 **3:16** Yesa 63:19; Esek 1:1-3; Jon 1:51; Lem 7:56; Mwm 4:1; 19:11 **3:17** Yesa 42:1; Mben 2:7; Mat 12:18; 17:5 **4:1** Ibu 2:18; 4:15 **4:2** Ksm 34:28; Mat 6:16-17 **4:4** Dito 8:3 **4:6** Mben 91:11-12

'Nyo' nu ke egay é bonceendaa bew ecεycεy wo.
 Ε φί bvuu nu ε bó ε saη λε,
 'Bó nu ke eka wo
 fo wo ekfun εκαλε yî τε le.' ”

⁷ Ε Jisos tfuse ê wvú λε “Bó nu ε saη ten λε,
 'Fo wo emomtè Tata wvù Nyo' wo κε.' ”

⁸ Ε δεwλε bvuu jo Jisos fó, γεν wase dvú yî εκολε
 ke kum mvu le ε wvú defe εwe ntay, mum duηce
 bitum bi yî εκολε ke nshε le bicii bó bvukuke bvù
 nu bí le ê wvú. ⁹ No wvú duηci nonen mum gay λε,
 “Me nu enya mwεem mvun mvunciim ê wo, é wo
 fen ε gbwe ê me εjise ε wvum me.” ¹⁰ Ε Jisos gay ê
 wvú λε, “Γενε eke Satan! Bó nu ε saη λε,
 'Ε wvumtè Tata wvù Nyo' wo,
 lemte κε ε è nu wvú le maη.' ”

¹¹ Nonen ε δεwλε mum cinε Jisos e, γεν. Ε φί kooy λε
 bonceendaa bo Nyo' le to nu ε ne to no taale fô wvú
 le.

*Ε Jisos κεw lemme diew Galilee
 (Mak 1:14, 15; Luk 4:14, 15)*

¹² Ε Jisos ke ne yuw λε bó nu ε koo Jon Nleseejoo
 ε fen yew ncaw e, ε wvú mum ne kase tu jim keba
 kè Galilee le. ¹³ Ε wvú γεν buy Nasaleτ, ne jó γεν
 no cee ê kelaante kè Kafana'um e. Kelaante kin
 nu mbew Mamase yì Galilee le noo mbew biba
 bi bonyii bo Σεbulun bó bo Naftali le. ¹⁴ Fifi to
 kooy nen keekocen no wee ntum Nyo' wvù Yεsaya
 to jemyεε wase λε,

¹⁵ “Keba kè Σεbulun bó kè Naftali
 bì nu mbew mamase le Joo Joodan kewvu keki,

nshε yì Galilee jo bonyii bò yaa nu κε Bojuu,

¹⁶ bonyii bò se shee cee εjiwε le,

nu ε yεn wase n'yuu wvu baay e.

Diuu nu ε san wase

fô bonyii ban bò se shee cee gbwen εjiwε ke kpwe le.”

¹⁷ Ε κεw kefew kekiε le, ε Jisos mum κεw no fewci ê bonyii gayte le, “Ben ekumεn mvuntelem mvunεn, njefo bvunfon bvu fowe nu wase nceencee.”

Ε Jisos tee bonyii bonεw le bó enù boom bew bo ηgoo le

(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

¹⁸ Ε Jisos ke nε no λene mbew Mamase yì Galilee le, yεn bonyii bomew e bofεε, ε è nu wee bô waa bwee. Bonyii ban to nu Semon wvù bó to teje le Bita, bô waa bwee wvù Andulu, ε bó laanke kensan ê mamase le, no ηkierη wvubo to nu byé yì koolεεn.

¹⁹ Ε Jisos gay ê bó le, “Ben ebii me le é me enje é ben ekoole wase ε è nu bonyii.” ²⁰ Kan mwaan ε bó mum cinε binsanη bibole no bii wvú le. ²¹ Ε Jisos ke dioo nε fó gεnce, bvuu yεn bonyii bomew e bofεε ε è nu tεn wee bô waa bwee. Bonyii ban to nu Jεm bô waa bwee wvù Jon bò to nu boom bo Σεβεdee le, ε bó nu ê kekonη e bô bo icee bó wvù Σεβεdee tumci binsanη. Ε wvú tee tεn bó. ²² Kan mwaan ε bó mum cinε kekonη e bô icee bó le no bii wvú le.

Ε Jisos no yεεyi bonyii bvuu fεle bo bincem e

(Luk 6:17-19)

²³ Ε Jisos ke nε mum no ghane ê keba kè Galilee le kecii yεεyi bonyii yéw bunle yibole bvuu fewci

saaka wvù jee wvu ekumε bvunfon bvu Nyo' le. Wvù to fεle tεn kencεm kecii noo ntum tfuu yî bonyii le. ²⁴ Nonεn, ε saaka wvu ekumε wvù saan̄ken γεν woj wvù Silia le tfuu. Ε bonyii mum no too bô bonyii bocii bô to cεmkene noo bô to nu yî monlum e fô wvù le, kenεε ε nu bô bonceenda bo dεwle le n̄j̄nsene bô bó, kenεε bô gbwee ken̄gbwe, kenεε bô nu ε kpwe keba kemwaan̄. Ε bó too dvù nonεn ε wvù fεle bó bocii. ²⁵ Naa fεε fô wvù to gene nu ε bibombom bi bonyii le bi baay no shfumte ke ε wvù εjim. Bonyii ban to nen'yi ε keba ke woj e kè Galilee le, ε bomew nen'yi ε Bilaante bi Yuufe le, bomew Jεlusalεm noo bontεw bo Judea le bomew e. Ε bomew nen'yi Joo Joodan kewvu keki.

5

Njon wvù ε nu wvu baay (Luk 6:20-23)

- ¹ Ε Jisos ke dīoo yεn kebombom ke bonyii le nonεn, mum nε ben γεν shii yî kum e, ε boom bew bo ηgoo le baancε to mbew ye le. ² Ε wvù mum kεw no yεεyi bó gayte le,
- ³ “Njon wvu baay nu fô bonyii bô kee le bó fuute yî m̄wεεm mvu ε keyoy e,
njefo bvunfon bvu fowe nu bvubole.
- ⁴ Njon wvu baay nu fô bonyii bô beele le,
njefo Nyo' nu ke ecimse bó.
- ⁵ Njon wvu baay nu fô bonyii bô joo bikuu bibole fokuse,
njefo bó nu ke eyow εkolε ke nshε le.

- 6 Njon wvu baay nu fô bonyii bò jen yuu bó ε kendon yumte bó ekumε nce wvu teytey e, njefo Nyo' nu ke ege é bó effuu.
- 7 Njon wvu baay nu fô bonyii bò camte shen fô bomew e, njefo Nyo' nu ke ecam tɛn shen fô bó le.
- 8 Njon wvu baay nu fô bonyii bò yuule ê mvuntelem e, njefo bó nu ke eyɛn Nyo' le.
- 9 Njon wvu baay nu fô bonyii bò too bô nyεkeey e, njefo Nyo' nu ke eteɲe bó lɛ boom bew.
- 10 Njon wvu baay nu fô bonyii bò bonyii bone bikaa ê bó εjim nje bó cee nce wvu teytey, njefo bvunfon bvufowe nu bvubole.
- 11 Njon wvu baay nu wene, seke bonyii nan'yi ben, bone bikaa ê ben εjim, jemyi kfuw mwεem mvù befe mvunciim ê ben yî εcici le nje ben nu bonyii bem. 12 Fí ke dioo kooyi nonɛn ε ben no yuukè njon lanlanè, njefo mmawcε wene wvù kuuke nu won wvu we le. Ben ekeè lɛ è nu ke nonɛn no bonyii to bone bikaa εjim jo bonyii bo ntum Nyo' le bò to yawεε to fwe ê ben e.

*Ben nu nkauw bô n'yuw wvu yî won wvun e
(Mak 9:50; Luk 14:34, 35)*

13 ε nu ben nkauw yi yî nshε yin e. Geenɛn é nkauw nɛ lo ε cife, é bó ebvuu ege nɛε dvú é yí sɛ ebvuu ekase eyeke? Kε è nulo é bó ebvuu ege fiεε fi jee dvú efey lɛ bó elan lo é bonyii efele lɛenci bô bikaa kε. 14 ε nu tɛn ben n'yuw wvu yî won wvun

e. Ke kelaante kè bó bom yî kum e ké no nyiime ke. ¹⁵ Ke wee ké tfuuke ten ken'yeese bvuu jo ηkaa kfuke dvú ke. Wvú ké tome ε è nu yî fiεε fi bó tomyi ken'yeese yî dvú le, ε kí mum no yeese wee tfuu wvù nu yew. ¹⁶ E nu ke ληληη no n'yuw wene keηke keebaa ê bonyii ejise, wvu λε bó eyεne lemme dinen di jee le emum enyaa mbense ê icee wene wvù nu fowe.

N'yεεyi ekumε bonci bo Muses e

¹⁷ Fo ben ekpwaakè λε me nto keenfiwse mwεεm mvù nu ê Nwa' bonci bo Muses e noo mvù nu ê Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le ke. Me nto keenge é mvú ekocen lo. Ke me nto keenfiwse lo ke. ¹⁸ E me ensee ê ben keceey λε ε γεν ε buy naa no εbulε bô nshε nu ke eka, nu ε ke fijise fi ηwa' le ê Nwa' bonci le naa é fi cim doose nεε, nu ke eyuu efey kuse se fiεε fidvu ε kocen no fi duηci ke. ¹⁹ Fí ε mum ε no nu λε é è nu naa yeε wvù jine nci mvu ê bonci ban e, é wvuwε nci cim doose naa nεε, ε no yeεyi bonyii λε bó ejinë ten nonen, tu mwεten nu ke enu lo wee wvu caan ente jo bvunfon bvu fowe. Geenεn é wee gεεle bonci ban, bvuu yeεyi ten bonyii λε bó egeεlè, tu mwεten nu ke enu lo wee wvu baay ente jo bvunfon bvu fowe. ²⁰ Nonen me ε no nseηe ê ben λε, é gee dinen di teyey baa fele di bonyii bó duηci bonci bo Nyo' le noo di Bofalasi le, ben saa ke eyuu eley bvunfon bvu fowe le ke.

N'yεεyi ekumε shém yì ton'yεεn

5:15 Mak 4:21; Luk 8:16
3:15; 7:12; 22:40; Lum 3:31

5:16 Efe 5:8; Fili 2:15; 1Bi 2:12
5:18 Jem 2:10

5:17

21 Ben nu ε yuw wase λε bó to nu ε gay ê bonyii bo fwele λε, ‘Fo wo eyu wee κε. Ε wee yu lo wee, tu wvú κεηκε nsaw.’ 22 Geenεn me ε no ηgayte ê ben λε wee tfuu wvù ton'yi shém bô waa bwee, nu ε wvú κεηκε τεν nsaw. Wee é nan waa bwee, é wvú no keè λε wvú nu ke eleem fwe dvu bonyii bô saake bonsaw. Wee é tee waa bwee λε, ‘keyun’ é wvú no keè λε wvú nu ke eley ηguy wvu baay e. 23 Fí ε mum ε no nu λε, é wo leeme keenya nnya yo fô ketan ke ncese le, ε kume λε waa bwoo κεηκε wo fô shem, 24 é wo cinε nnya yo le mbew ketan ke ncese le, γεν ε ben ε wvú yaw mancε mwεεm, ε wo σε kase to nya nnya yo. 25 Ε wee jo wo ε no γενε dvú yew nsaw e, é wo mom ε ben ε wvú yanσεν seyse tu wee bô nsan ε è bεε ê je, fo wvú ke eγεν efese wo can wee wvù saake bonsaw e, é wvú efese wo can nci le é bó efen wo yew ncaw e. 26 Ε me ensee ê wo kecεεy λε κε wo nu ke ebuy dvú σε wo ε mεσε ε law finyinyi ficii fi bó shieele κε.

N'yεεyi εκumε kenjan

27 Ben nu ε yuw wase λε bó to nu ε gay λε, ‘Fo wo ejan kpwεε wee κε.’ 28 Geenεn me ε no ηgayte ê ben λε, wee tfuu wvù taale kpwoon κεηκε shiee we, nu ε wvú ε jan κε wase wvú ê fitele le. 29 Ε jise diuw di εcεεy gee ε wo gee kebefε, é wo min jise didvu lan. Fí jee λε wo elase keba kuw ke ye le kemwaan, εfey fo bó ke elan ye yo yicii ηguy wvu baay e. 30 Kebo kuw ke εcεεy é no gee τεν ε wo gee kebefε, é wo sum kebo kedvu lan. Fí jee λε wo elase keba kuw ke ye

5:21 Ksm 20:13; Lεw 24:17 5:22 1Jon 3:15 5:24 6:14-15

5:25 Luk 12:58-59 5:26 18:34 5:27 Ksm 20:14 5:28 Job

31:1; 2Bi 2:14 5:29 18:8-9; Mak 9:43-47

le kemwaan, efey fo ye yo yicii egen ηguy wvu baay e.

*N'yeyi ekumε keekuj kpwoon
(Mak 10:11, 12; Luk 16:18)*

³¹ Bó to nu ε gay ten le 'E wee kuj lo kpwese, é wvú san ηwa' nya ê kpwoon wvudvu wvù dunji le ke wvú bæε kpwεε wen ke.' ³² Geenεn me no ηgayte ê ben le, é wee kuj lo kpwese, ε è baa nu le kpwoon wvudvu nu ε ge nsake, tu wvú nu ε ge le wvú egen etu kpwoon nsake. Wee é jo kpwoon wvù buy ê diemsen yew ε gεε yew dvu wvú, tu wvú nu ε jo kpwεε wee.

N'yeyi ekumε keejeme fiεε ekan

³³ Ben nu ε yuw wase ten no bó to gayεε ê bonyii bo fwele le, 'Fo wo ejeme fiεε ekan se wo nu ke ege fí ke. Wo keηke keege fiεε fí wo nu ε jeme ε kan le wo nu ege fô Tata le.' ³⁴ Geenεn me ε no ηgayte ê ben le, fo wee dioo ε jeme fiεε kan naa lo ke. Fo wvú ekan ê diee di fowe le ke, njefo fowe nu kawla Nyo'. ³⁵ Fo wvú ekan nshε ke, njefo nshε nu kedvuushεε ke bikaa bi Nyo' le. Fo wvú ekan Jelusalεm ke, njefo Jelusalεm nu kelaante ke Nfon wvu baay e. ³⁶ Fo wvú cim ekan naa εkolε kew ke, njefo ke wvú nulo ege é yvuw miaan etu dibvuu kenεε eyiile ke. ³⁷ E wee beηe fiεε le "Eε,' é fí kocεn nonεn. Wvú é tun le, "Aay,' é fí kocεn nonεn. E wvú bvuu bise lo fiεε fó, tu fifiε nε wase fô Satan wvù wee kebefε le.

5:31 Dito 24:1; Mat 19:7, 9; Mak 10:3-4 **5:32** 19:9; Mak 10:11-12;
1Kol 7:10-11 **5:33** 23:16-22; Jem 5:12 **5:33** LeW 19:12; Ktη 30:2
5:34 Yεsa 66:1; Lem 7:49 **5:35** Mben 48:2 **5:37** 2Kol 1:17-19

*N'yeyi ekumε keetfuse envuke
(Luk 6:29, 30)*

³⁸ Ben nu ε yuw wase tεn lε bó to nu ε gay lε, ‘E wee bvuse jise di wee le, é bó bvuse tεn diew. Wee é baa εge ke wee le, é bó baa tεn kew.’ ³⁹ Geenεn me ε no ηgayte ê ben lε, fo wee etεencinè fiεε bô wee wvù befe kε. E wee sunj lo kedieW kuw ke εεεy, é wo banje ke εηkoηko ε wvú mεse. ⁴⁰ Wee é shomse wo lε wen efi kekum kuw ke εnte, é wo mεse nya naa noo ke εkfunj fó. ⁴¹ Wee é kan wo lε wo elen egen may mwaan, é wo len buy naa bomay bofεε ben ε wvú. ⁴² Wee é no lεke fiεε ê wo, é wo nya. Wee é no foole fiεε ê wo, fo wo etun keenya kε.

*N'yeyi ekumε no wee egeè bô wee we bvuban
(Luk 6:27, 28, 32-36)*

⁴³ Ben nu ε yuw wase lε bó to nu ε gay lε, ‘E koonkè waa bwoo banè wee wo bvuban.’ ⁴⁴ Geenεn me ε no ηgayte ê ben lε, ben ekoonkè bonyii bonεn bo bvuban e, ebunleè fô bô bone bikaa ê ben ejim e. ⁴⁵ Nonεn, é ben emum enu boom bo Icee wene wvù nu fowe le. E nu wvú wvù ké no gee ε diuu sane fô bonyii bô befe le noo bô jee le. Wvú ké no gee tεn ε janj too fô bonyii bô gee mwεεm teytey, noo fô bô yaa gee kε mwεεm teytey e. ⁴⁶ Ben kpwaake lε é ben koonke kε ε è nu bonyii bô koonke ben, é sεw wvudvu enu la fô ben e? Kε naa bonyii bô fii shile gee kε tεn nonεn e? * ⁴⁷ E

5:38 Ksm 21:24 **5:39** Lum 12:17 **5:40** 1Kol 6:7; Ibu 10:34
5:43 Lew 19:18; Mat 22:39; Mak 12:31; Luk 10:27 **5:44** Ksm 23:4-5; Lum 12:20; 1Bi 2:20-23; Luk 6:28; 23:34; Lem 7:60; Lum 12:14; 1Kol 4:12; 1Bi 3:9 **5:45** Efe 5:1 * **5:46** Bonyii bô fii shile nu ε bonyii to yεne lε è nu bonyii bô befe.

ben fɛn gayte kɛ ɛ è nu boom bo bwee wene le, tu fiɛɛ fi ben gee fi bonyii bomew yaa gee kɛ nu la? Kɛ bonyii bò yaa kee kɛ Nyo' ké no gee kɛ lɛŋlɛŋ e? ⁴⁸ Fí ɛ mum ɛ no nu lɛ ben kɛŋkɛ keejèè gɛne mɛɛse no Icee wene wvù nu fowe jee gɛne mɛɛse.”

6

N'yɛɛyi ekumɛ nnya

¹ “Ben eyɛnè fo ben dioo gee mwɛɛm mvù jee, no gee fwe dvu bonyii wvu lɛ bó eyɛnè kɛ. Ɛ ben gee nonɛn, é icee wene wvù nu fowe saa ke emawcɛ ben kɛ. ² Nonɛn, seke wo nyaa fiɛɛ ê wee wvù fuute, fo wo emum etooŋke soŋ diɛwɛ no bonyii bo kensaa ye le ké no gee yéw bunle le noo jé le, wvu lɛ bonyii ebɛnseè bó kɛ. Ɛ me ensee ê ben kecɛɛy lɛ bó nu ɛ kɛŋkɛ wase mmawcɛ wvubo. ³ Geenɛn, seke wo nyaa fiɛɛ ê wee wvù fuute, fo wo ege é kebo kuw ke ɛŋkoŋko ekiɛɛ fiɛɛ fi ke ɛcɛɛy gee kɛ. ⁴ Nonɛn é nnya yo enù ê nnyilɛ le, é Ico wvù ké no yene mwɛɛm mvù bó gee ê nnyilɛ le ke emawcɛ wo.

N'yɛɛyi ekumɛ bunle

(Luk 11:2-4)

⁵ Seke ben bunlee, fo ben egeè diɛwɛ no bonyii bo kensaa ye le ké no gee kɛ. Bó ké no kooŋke keeleemene yéw bunle le, noo ntasɛn jé le sɛ bunlee, wvu lɛ bonyii eyɛnè bó le. Ɛ me ensee ê ben kecɛɛy lɛ bó nu ɛ kɛŋkɛ wase mmawcɛ wvubo. ⁶ Geenɛn seke wo nu keebunle, ɛ wo ley gɛn yew ɛnte, faa kembuŋ sɛ no bunlee ê Ico wvù nu ê nnyilɛ le. Ɛ Ico wvù ké no yene mwɛɛm mvù bó gee ê kenyilɛ le ke emawcɛ wo. ⁷ Ben dioo bunlee, fo ben

eshe elamtè diεwε no bonyii bò maa Nyo' ké no gee κε. Bó ké no gee nonεn kpwaake ε bó nu eyuw bunle yibo nje díεw yì bó jemyi nteen. ⁸ Fo ben enù κε diεwε bó le κε. Ben ekeè ε Icee wene ké no kee wase fiεε fi ben shieele ε ben se ké no biite. ⁹ ε nεε no è nulo é ben ebunleè nεn:

'Icee wese wvù nu fowe,
gee é bonyii ewvumtè diee diuw,

¹⁰ ege é bvunfon bwuw eto,

ege é fiεε fi wo shieele enù fokuse fεn no fí nu fowe.

¹¹ Nya bese bô mwεεm mvudien mvu εben.

¹² Lεεshε bibefε bisεse,

no bese lεεshi bibefε bì bonyii bomew gee fô bese le.

¹³ Fo wo ecinε é bese eley mmom yì eghaw bese le κε.

Fi bese can wee kebefε le.' * [Bvunfon nu bwuw, ε mvunḡay nu mwuw, ε bvukukε nu bwuw sekecii se ḡka. Fí enù nonεn.]

¹⁴ Ben ekeè ε é ben lεεshi bibefε bì bonyii bomew gee fô ben e, é Icee wene wvù nu fowe elεεshi tεn binεn. ¹⁵ Geenεn, é ben nu se ben lεεshi bibefε bì bonyii bomew gee fô ben e, é Icee wene wvù nu fowe saa elεεshi tεn binεn κε.

N'yεεyi ekumε mbam mwεεm mvudien

6:8 6:32; Luk 12:30 **6:9** Esek 36:23 **6:10** 4:17; 7:21; 12:50; 18:14; 21:31; 26:39-42; Mak 3:35; 14:36; Luk 22:42; Jon 4:34; 6:38-40; Lem 21:14 **6:11** 6:24-34 **6:12** 6:15 **6:13** 10:16-25; 24:3-28; Jεm 1:12-15; Jon 17:15; 2Tεs 3:3; 2Tim 4:18 * **6:13** Bonjwa' bomew keḡke fεn le, "Bvuse bese é kebefε εnte." **6:14** 5:24; Luk 6:37; Efe 4:32 **6:15** 18:35

16 Seke ben bamte mwεεm mvudien, fo ben etaalè nen yvulaa diεwε no bonyii bo kenduηce ye le ké no gee κε. Bó ké kumen monshim mobole sekekiε, wvu le bonyii eyenè le bowen bamte mwεεm mvudien. E me ensee ê ben keceey le bó nu ε keηκε wase mmawce wvubo. 17 Geenεn, seke wo bamte mwεεm mvudien, ε wo yefe ekole kuw, cukε bvushiw bwuw, 18 wvu le fo eyenè bonyii le wo bamte mwεεm mvudien κε, é eyene Ico wvù nu ê nnyile le. E Ico wvù ké no yene mwεεm mvù bonyii gee ê kenyile le ke emawce wo.

N'yεεyi ekume ntfu
(Luk 12:33, 34)

19 Fo ben egεε ntfu wene fokuse fen fò è nulo é shéw ekan, ε è nulo ten é wvù eduwse, ε bocoon nulo engoy eley econ κε. 20 Ben egεε ntfu wene ε è nu won wvu we le, fò è yaa nulo é shéw ekan κε, ε è yaa nulo ten é wvù eduwse κε, ε bocoon yaa nulo ten engoy eley econ κε. 21 Ben ekeè le fò wee gεke kpaw we nu κε fó fò fitele fiew nu enu.

Ken'yeese ke ye wee le
(Luk 11:34-36)

22 Jise di wee le nu ken'yeese ke ye ye le. Nonεn, é jise diuw yuule lo, é ye yo yicii enu ε yí ε yiηsen bô n'yu. 23 Geenεn, é jise diuw jiime lo, é ye yo yicii enu ε yí ε yiηsen bô kejiwε. E n'yu wee ne ε tu kejiwε, é kejiwε kedvu ebεmte wase nεε?

6:16 Yεsa 58:5; Mat 4:2; 9:14-15; 17:21; Mak 2:18; 9:29; Luk 2:37; 4:2; 5:33; 18:12; Lem 13:2-3; 14:23; 2Kol 6:5; 11:27 **6:19** Jεm 5:2-3
6:20 19:21; Mak 10:21; Luk 12:33

Nyo' taale fô bonyii bew e
(Luk 16:13; 12:22-31)

²⁴ Kε wee nulo elemte bocee εkolε le bofεε kε. Ε wvú lemte nonεn, ε wvú ebane wvumvu, kooηke wvumvu, kenεε eyuuke wvumvu le ntay, joo wvumvu εkuse. Kε ben nulo elemte Nyo' le bvuu lemte bigew e kε.

²⁵ Nonεn, me ε no ηgayte ê ben le fo ben eyanyanè εkumε nshii wene le laa ben nu ke edie la, kenεε ewu la, kenεε εkumε ye yene laa ben nu ke ejise la le. Kε keyoy ke wee le fele mwεεm mvudien, ε ye wee fele tεn ndvú le? ²⁶ Ben etaa eyen no mvunyiiim mvù bile we nu. Kε mvú ké no jewyi, kenεε gbweci ηgu baanci gεεle ê bigonε le kε. Geenεn, Icee wene wvù nu fowe nyanyi kε mvú. Kε ben fele mvunyiiim e? ²⁷ Ε nu γεε ê ben εnteleη wvù yanyanε, wvù nulo ebise kε naa kefew caan yí nshii we le? ²⁸ Ben yanyanε εkumε ndvú nje la? Ben kε etaa eyen no fow kuu ηkpwaante nu. Kε fow ké no lemte kenεε shile ndvú kε. ²⁹ Geenεn, ε me ensee ê ben le kε naa Nfon Saamun bô bvukukε bvucii bvù wvú to kεηke to ké suute ye no nu ε wvú ε buy fô fow mvu le kε. ³⁰ Ε Nyo' suute εgay yo ηkpwaante nen, εgay yò kuu εben, buy ntfuu ε bó ε fwεε wase fotan, tu kε è nulo ε wvú esufe ben efey lo nonεn e? O oo bonyii bo mbee wvù doose le! ³¹ Nonεn, fo ben eyanyanè duu le laa ben nu ke edie la, ewu la, kenεε ejise la ye le le. ³² Mwεεm mvun mvunciim nu mvù bonyii bô yaa kee kε Nyo' ké no leese bvufee yí dvú le. Ben nu finεn ε Icee wene wvù nu fowe kee le ben shieele mwεεm mvun mvunciim.

³³ Ben eyaw elese bvufee bvunε ε è nu yî bvunfon bvu Nyo' le noo yî fiεε fi lεη fi wvú gomte le, é wvú emum enyaa tεn mwεεm mvun mvunciim ê ben.

³⁴ Fíε mum ε no nu le, fo ben eyanyaηè ekumε ntfuu kε. Bó nu ebuy eyanyaηe yî fiεε fi ntfuu le, ε è nu ntfuu. Ngew wvu yî diuu le ekocεn kε yî diuu didvu diε le.”

7

Fo wee elomtè gee di wee mvu le kε

(Luk 6:37-38, 41-42)

¹ “Fo ben elomtè gee di bonyii bomew e kε, nonεn é Nyo' saa ke elom tεn dinεn kε. ² Ben ekeè lε je yî ben lomte gee di wee mvu le jó, nu kε yî Nyo' nu ke elom tεn dinεn jó. Fiεε fi wee feeke fiεε jó sε nyaa ê wee, nu kε fí fi Nyo' nu ke efew jó sε nya ê mwεtεn. ³ ε nu nje la wvù wo ké no taale ε è nu sheshe yî nu ê waa bwoo jise, geenεn yaa yeηe kekew kè nu ê diuw jise le kε? ⁴ ε nulo é wo eghan nεε sε no gayte ê waa bwoo le, ‘Kε leem é me embvuse sheshe ê wo jise,’ geenεn ε kekew nu ê diuw jise le? ⁵ Wo nu wee kenduηce ye! Yawε ebvuse kekew kè nu ê diuw jise le sε loocε eyεn sheshe yî nu ê jise di waa bwoo le, emum ebvuse.

⁶ Fo ben ejo fiεε fi Nyo' le enya ê bwé kε. ε ben ge nonεn, é yí ebanke ye elumyε lo ben. Fo ben ejo tεn ejisε ε ban eyene enya ê bonkunyam kε. ε ben ge nonεn, é bó efoy kε lo bô bikaa.

Ben ebiitè, gomtè, kumci

(Luk 11:9-13)

⁷ Ben ebiitè, é Nyo' ke enya ê ben. Ben egomtè, é Nyo' ke ege é ben eyen. Ben ekumcì kembun, é Nyo' ke eyene ê ben. ⁸ Ben ekeè le wee tfuu wvù biite, nu ke ekeñke, ε wee tfuu wvù gomte, nu ke eyen, ε wvù kumci kembun nu ε bó nu ke eyene ê wvú.

⁹ Ε nu yεε ê ben entelen wvù waa we bife bvulem, é wvú enya ε è nu τε ê wvú? ¹⁰ Κενεε wvú bife bye, é wvú enya ε è nu yo ê wvú? ¹¹ Ε ben fen bò è nu bonyii bò befe kee keenya mwεεm mvù jee ê boom bonen, tu ke Icee wene wvù nu fowe nulo enya mwεεm mvù jee ê bonyii bò biite ê wvú efey naa lo nonen e? ¹² Fí ε mum ε no nu le, naa la fi ben shieele le bonyii egeè fô ben e, enù fi fi ben egeè ten fô bó le, njefo fifin nu naa fiεε ficii fi Nwa' bonci bo Muses e noo Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le yeεyi.

*Diuw ketaañ wvu fiasaa noo wvu gbwuuu
(Luk 13:24)*

¹³ Ben eley ê ketaañ e ε è nu fô diuw wvu fiasaa le, njefo diuw wvù nu gbwuuu nu wvu cekey keeley fó, ε wvuwe nu wvù gene fô bó nu ke elεse lo bonyii, ε bonyii leyte fô wvuwe le nteen. ¹⁴ Ben ekeè le diuw ketaañ wvu fiasaa, bô je yì temyi nu yì gene fô nshii wvù mey lo le. Ε bonyii bò yene yí le nu caan.

*No è nulo é wee ekiεε bonyii bo ntum Nyo' le bo
mbiay e
(Luk 6:43, 44)*

7:7 Yeli 29:12-14; Mat 18:19; 21:22; Mak 11:24; Jon 14:13-14; 15:7; 16:24; Jem 1:5; 1Jon 5:14-15 **7:11** Jem 1:17 **7:12** 5:17; Lum 13:8-10; Gal 5:14 **7:14** Lem 14:22

15 Ben eyenè ekumε bonyii bò mbiayte le bó nu bonyii bo ntum Nyo' le. Bó too fô ben e yen'yi ye le le è nu njée, geenεn ε ente nu bokuula bò nulo eyese lo njée. 16 Ben nu ke ekiεε bó ε è nu yî gee dibole ke leηleη no bó ké kiεε kete yî mvuntam mvù yumte yî dvú le. Ε nulo é bó ekoy yon yî bisafe le, kenεε ekoy fimbi yî εwantε le? * 17 Fí nu le kete kè jee kecii ké no yumte mvuntam mvù jee, ε kete kè befe yumte mvuntam mvù befe. 18 Kε kete kè jee nulo eyum mvuntam mvù befe ke. Ε kε è nulo tεn é kete kè befe eyum mvuntam mvù jee ke. 19 Kete kecii kè yaa yumte mvuntam mvù jee nu ε bó ké gbwo ton lo. 20 Nonεn, ben nu ke ekiεε bonyii bo mbiay e bodvu ε è nu yî gee dibole.

(Luk 13:25-27)

21 Kε è nu wee tfuu wvù teje me le, ‘Tata, Tata’, wvù nu ke eley bvunfon bvu fowe le ke. Ε nu ke eley ke wee wvù gee fiεε fi Icεm wvù nu fowe shieele. 22 Ε nu ke enu εbvubwε bvu nsaw wvu fokemεse le, é bonyii nteen ebiite ê me le, ‘Tata, Tata, bese se teete ke bontum bo Nyo' le yî mvunγay mvu diee diuw e, bvuuuse bonceendaa bo dεwle le yî bonyii le yî mvunγay mvu diee diuw e, bvuu gee binghaw bi mwεεm e yî mvunγay mvu diee diuw e?’ 23 Ε me emum εnγay lo ê bó le, ‘Kε me ηke nu ε ηkiεε wa lo ben ke. Ben enε lo ê me ejise

7:15 Dito 13:1-3; Mat 24:11, 24; Lem 20:29; 2Kol 11:13-15; 2Bi 2:1; 1Jon 4:1 7:16 12:33 7:16 Jεm 3:12 * 7:16 Fεn jemyi ê díεw yí ejeeje le le, “Ε nulo é bó ekoy mvuntam mvu gleb e yí bisafe le, kenεε koy mvuntam mvu fig e yí kete ke bíay e?” 7:17 Gal 5:19-23 7:19 3:10; Luk 3:9; Jon 15:2, 6 7:21 6:10; 7:24-27; 21:28-31; Lum 2:13; Jεm 1:22-25; 2:14-26 7:23 25:12; 2Tim 2:19

bonyii bò buwyi mwεεm.’

*Wee kembom wvù keηke bvufee bô wvù nu keyuη
(Luk 6:47-49)*

²⁴ Nonεn, wee tfuu wvù yuuke njeme wεm wvun, gee no wvú gayte nu diεwε wee bvufee wvù to bomεε yew ye yî kembaan e. ²⁵ Ε jaη ke gbwe, ε jóo yiηsen buy, ε fwefwe fey ci yew yidvu, geenεn ε yí fanε yaa ekesε ke, njefo wvú to nu ε lese kenffuy kedvu yî kembaan e. ²⁶ Geenεn, ε wee wvù yuuke njeme wεm wvun yaa gee no wvú gayte, nu ke diεwε keyuη ke wee le wvù to bomεε ye yew ε è nu yî monshεεm e. ²⁷ Ε jaη ke gbwe, ε jóo yiηsen buy, ε fwefwe fey ci yew yidvu, ε yí kesε, shii fokuse yicii nεn wuuu.”

Mvunηgay mvu n'yεεyi le mvù Jisos keηke

²⁸ Ε Jisos ke jeme mwεεm mvun mvunciim mεse, ε kebombom ke bonyii le kedvu no keηke lo ηghaw yî n'yεεyi we le, ²⁹ njefo wvú to yεεyi diεwε wee wvù keηke mvunηgay mvu n'yεεyi le. Ke wvù to yεεyi diεwε no bonyii bobole bò duηci bonci bo Nyo' le to ké no yεεyi ke.

8

*Ε Jisos fε wee ntun wvu baay
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)*

¹ Ε Jisos ke nε yî kum e bow, ε kebombom ke bonyii le ke baay shfum bi wvú le. ² Ε fí kooy le wee mvu wvù to cεmte bô ntun wvu baay, to nu ε nε to tum εnvuw fwe dvu Jisos gay ê wvú le, “Tata, wo nulo efε me é me en'yuule, é wo fεn koonηke

lo.” ³ Ε Jisos mum nεke kebo kum wvú le gay λε, “Me ηκοοηκε lo, bonεn λε eyuule.” Kan mwaan, ε ntun wvu baay wvudvu mum ka yí ye le, ε wvú no yuule. ⁴ Ε Jisos ciise lo ê wvú λε, “Ε γενε, fo wo esee ê wee κε. Geenεn, γενε dunεε εκολε kuw ê cee ncese, emum enya nnya yì Muses to gayεε λε wee κεηκε keenya keedunεε ê bonyii λε wen nu ε bonεn wase yí ntun wvun e ε no yuule.”

*Ε Jisos fε waa lemme εκολε ke bonyii bo nci le
(Luk 7:1-10)*

⁵ Ε Jisos ke ne γεν ley kelaante kè Kafana'um e, ε εκολε ke bonyii bo nci le kemew to yen wvú le no kule can ê wvú gayte λε, ⁶ “Tata, waa wεm lemme jiime yew ηγεyte lo, ε wvú ε kpwe wase keba kemwaan.” ⁷ Ε Jisos gay ê wvú λε, “Me nu ento enfε wvú.” ⁸ Geenεn, ε εκολε ke bonyii bo nci le kedvu tfuse ê Jisos λε, “Tata, κε me wvun nu ε me ε ηκοεn wee wvú wo eto ê wvú yew κε. Jeme κε ε è nu diεw é waa wεm lemme emum ebonεn. ⁹ Ε keè λε me nu ê mvungay mvu wee mvu le εκuse, ε bonyii bo nci le nu ten ê me εκuse. Ε me ηκέ engay ê mvu λε, ‘Ε γενε,’ é wvú no gene lo, ηκέ engay ê mvu λε, ‘To,’ é wvú no too lo. Ε me ηκέ engay ten ê nfwa wεm λε, ‘Geε nen,’ é wvú no gee lo.” ¹⁰ Ε Jisos dioo yuw fiεε fí wvú jeme, ε diuw yum lo wvú. Ε wvú jeme ê bonyii bò to bii wvú le λε, “Ε me ensee ê ben keceey λε, me ηke mbaa n'yen wase wee le κε naa Islael ε wvú ε lese kfuu fin fitele yí yεm e nen κε. ¹¹ Ε me ensee ê ben λε bonyii nteen nu ke enε biba bicii ε κεw jò diuu sane ε γεν ε buy jò dí seeyi, eto eshii

ediekene bô bo Ablam noo Aysik noo Yakow won Nyo' wvu we le, ¹² geenε, ε boom bô won wvudvu nu wvubo nu ε bó ε lan̄ ê ejiwε le εkfun̄ fò bonyii nu ke ebeele ηgeci bigew.” ¹³ No Jisos jeme nonεn mum gay ê ekolε ke bonyii bo nci le kiε le, “E genè le, fí ege ye fô wo le no wo nu ε lese fitele yî yεm e.” E waa lemme ekolε ke bonyii bo nci le wvudvu mum bonεn lo ke sekedvu.

*E Jisos fε bonyii bo bincεm e nteen
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)*

¹⁴ E Jisos ke nε gen̄ ley yew dvu Bitā, yεn ε mwεse Bitā jiime cεmte bô ken'ya'. ¹⁵ E Jisos kum kebo kew e, ε ken'ya' kedvu mum cinε wvú le, ε wvú mum ja we taa fiεε ε Jisos die.

¹⁶ E è ke no nu ekiεguu, ε bonyii no too bô bonyii nteen bô bonceendaa bo dεwle le to njn̄sene bô bó. E Jisos no bvuuε biyoy bidvu ε è nu ke bô diεw maan̄. E wvú bvuu no fele tεn bonyii bocii bô to cεmkene. ¹⁷ Fifi to kooy keεge é fí ekocεn no wee ntum Nyo' wvú Yεsaya to jem̄yεε wase le, “Wvú nu ε jo wase bontun bosεse, ε tuu bincεm bisεse.”

*Bon̄gεw bo wee wvú bii Jisos e
(Luk 9:57-62)*

¹⁸ E Jisos ke dīoo yεn ε kebombom ke bonyii le ke baay ε tase wase mbew ye le, ε wvú gay ê boom bew bo ηgoo le le, “Beene elente mamase egeεn kewvu keki.” ¹⁹ E wee mvu wvú to dun̄ci bonci bo Nyo' le mum benceε gay ê Jisos le, “Wee n'yεεyi, me nu embii wo le naa fεε fô wo gεne.” ²⁰ E Jisos tfuse

ê wvú le, “Nyám yi ñkpwaante keñke bibuw bibole, ε mvunyiim mvù bile we keñke yéw yibo, geenεn ke wee wvù diee nu Waawee keñke naa lo fô wvú ejike εkolε kew ke.” ²¹ Ε wee we ηgoo mvu gay ê wvú le, “Tata, yawε ecinε é me enγen endwey icεm nse no mbii.” ²² Geenεn ε Jisos tfuse ê wvú le, “Ε bii me le, ecinε é bonyii bò nu le bó nu ε kpweken wase edweyte bonyii bobole bò kpwekene.”

Ε Jisos wam nffum

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Ε Jisos ke γen ley ê kekon e, ε boom bew bo ηgoo le bi ten wvú le jó. ²⁴ Ε fí kooy le nffum mvu wvu baay to nu ε ne σεσε kew ê mamase yidvu le no bvuyte joo ε yí bene, gomte keeyinεen ê kekon e. Ε è to nu ε Jisos leete lo fiew. ²⁵ Ε boom bew bo ηgoo le γen no kamsee wvú gayte le, “Tata, ficε, beene nu ekpweken.” ²⁶ Ε wvú kamse gay ê bó le, “O oo bonyii bo mbee wvù doose le. Ben fane la?” No wvú gay nonen mum ja we wam nffum wvudvu noo joo yi baay, ε mvú lu, ε mondvuum cife nen ndvumm. ²⁷ Ε diuw yum bonyii bodvu nen kaww. Ε bó ghay le, “Kfuu wvuwwun wee nu wvu neε wvù naa nffum noo joo yuuke wvú le?”

Ε Jisos bvuse bonceendaa bo dewle le yí bonyii bofεε le

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Ε Jisos ke lente buy kewvu keki ê keba ke bonyii bo Gadala le. * Ε hô bonyii bofεε taseν ε

8:21 4:20, 22; 9:9; 19:21; Mak 1:18, 20; 2:14; 10:21; Luk 5:11, 28; 18:22; Jon 1:43; 21:19, 22 **8:26** Mben 89:9; Mat 14:30-32 * **8:28** Bonwa' bo boyvuum bomew teñe le, “Gadalen, bomew le Gelgesen.”

bonceendaa bo dɛwle le nu yî bó le. Bonyii bodvu to buy ê ditfum di bó dweyte bonyii jó le, ε bó to ké no cɛwkene baay, ε wee yaa nulo efey lo je jó kɛ. ²⁹ Ε fi kooy le bó to nu ε kɛw no wamte foweεwe biite le, “Waa Nyo', wo fii la ê bese? Wo to fɛn keenya ηgɛw ê bese sɛ kefew ε kpwen e?” ³⁰ Ε to nu ε ηgoo bonkunyam bomew diekene kelenj kedvu le ε bó duule lo. ³¹ Ε bonceendaa bo dɛwle le bodvu mum lɛkɛ Jisos le, “Kee wo, é wo bvuse lo bese, é wo ciinse bese yî bonkunyam boba le.” ³² Ε Jisos mum gay ê bó le, “Ben egɛn lo.” Ε bó mum buy, gɛn ley yî bonkunyam bodvu le. Ε fí kooy le ηgoo bonkunyam yidvu yicii to nu ε sɛn bow ê ηkoη e, shii ê mamase yidvu le kpwekɛn jó. ³³ Ε bonyii bò to cɛyte bonkunyam bodvu fɛɛ lo, gɛn ɛlaante, see fiɛɛ ficii naa noo fi kooyεε bô bonyii bò bonceendaa bo dɛwle le to nu yî bó le. ³⁴ Ε fi kooy le kelaante kedvu kecii to nu ε buy lo keeto yɛn Jisos e. No bó toɛ yɛn wvú le, lɛkɛ le wvú enɛ gbwen bowene.

9

*Ε Jisos fɛ wee ε wvú ε kpwe wase keba kemwaan
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)*

¹ Ε Jisos ley ê kekonj e, kase lente gɛn ê kelaante kew e. ² Ε fi kooy le bonyii bomew to nu ε to bô wee mvu fô wvú le ε wvú ε kpwe wase keba kemwaan, ε bó ε tuu ê fikɛɛy e. Ε Jisos yɛn no bonyii bodvu nu ε lese fitele yî ye le, ε wvú gay ê wee wvú to kpweε keba kemwaanj wɛ le, “Nsaa yɛm, jicɛ fitele le. Me nu ε nɛɛshɛ wase bibefɛ biuw.” ³ Ε fi kooy le bonyii bomew bò to duŋci bonci bo Nyo' le to nu

ε κεw no wvukene εbonεbon gayte λε, “Wee wvun joo bvudvuu bvυ Nyo' le.” ⁴ Ε Jisos κιεε fiεε fi bó kpwawci, bife ê bó λε, “Ben κεηke ηkpawwce wvù befe ê mvuntelem mvunen e nen nje la? ⁵ Fiεε fi nu cekey keegay nu fi la? Keegay ê wee wvun λε me nu ε nλεshε wase bibefe biew, nuu λε wvú eja we elene λε? ⁶ Geenεn, me nu εηγε é ben ekiεε λε wee wvù diee nu Waawee κεηke mvunγay fokuse fεn keeleεshε bibefe.” No wvú gay nonεn mum gay ê wee wvù to kpweε keba kemwaanη wε λε, “Ja we, ejo fikεεy fiuw εgene fô yew e.” ⁷ Ε wvú mum ja we no gene fô yew e. ⁸ Ε kebombom ke bonyii le yεn fiεε fi kooyεε le, ε nfan koo bó, ε bó no tumte monkum mo Nyo' wvù nu ε nya kfuυ mvumvun mvunγay ê wee wvu wum.

Ε Jisos tee Matio

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Ε Jisos ke nε fô dioo lene gene yεn wee mvu le ε bó teηε λε Matio, ε è nu wee wvù to fii shile, ε wvú ε shii fô bvudvuu bwew bvυ lemme le. Ε Jisos gay ê wvú λε, “Ε biì me le.” Ε wvú mum nε we no bii wvú le.

¹⁰ Ε Jisos ke γεν shii dioo diekene yew dvu Matio, ε fi kooy λε bonyii bomew nteen bò to fii shile, noo bonyii bò befe bomew tεn to nu ε to shii no diekene bò bo Jisos noo boom bew bo ηgoo le. ¹¹ Ε Bofalasii dioo yεn no bò bó diekene nonεn mum bife ê boom bew bo ηgoo le λε, “Ε nu nje la wvù wee wene n'yεεyi diekene bò bonyii bò fii shile noo bonyii bò befe bomew?” ¹² Ε Jisos yuw no bó bife, gay ê bó λε, “Κε bonyii bò tεmyi ké no gomte wee

9:6 Jon 5:36 **9:9** 8:21-22 **9:10** 11:19; Mak 2:15; Luk 5:29; 7:34; 15:1-2; 19:7

efuwε κε. Ε ké no gomte bò cemkene. ¹³ Ben eγεν ekpwawce, eyen laa kenyi ke fiεε fi bó san fin ε Nyo' jemyi ε, 'Me nshieele ε bonyii ecamtè ε è nu shen fô bonyii le, κε me nshieele ε bó egeè boncese fô me le κε', nu ε la ε? Ben ekeè ε κε me nto keentee bonyii bò nu teytoy κε. Me nto keentee ε è nu bò befe."

*Ε bonyii bife ekumε keebamte mwεem mvudien
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)*

¹⁴ Ε boom bo ηgoo le bo Jon Nleseεjoo le ke νε to bife ê Jisos ε, "Ε nu nje la wvù bee Bofalasii ké no bamte mwεem mvudien, ε boom buw bo ηgoo le yaa bamte κε?" ¹⁵ Ε Jisos tfuse ê bó ε, "Ben kpwaake ε è nulo é bó ebe bonyii bô bvujen, é bó eγεν enu yii yii ε cee bvujen nu bô bó? Geenεn, diuu too lo di bó nu ke efi cee bvujen wvudvu ê bó, é bó emum ekεw ebamte mwεem mvudien. ¹⁶ Κε wee nulo ejo njaw ndvu yi fiε, etumce ndvu yi yvum dvú κε. Ε wvú ge lo nonεn, é njaw ndvu yidvu emεse esaa ndvu yi yvum yidvu, é kebuw kè nu fó emεse ekuw efey lo no kí be shee nu. ¹⁷ Ε κε wee nulo ten ejo mbvuum mo monfεm egεε ê gham mbvuum wvù bó kene bô jew nyam e, * ε wvú ε yvumεn wase κε. Ε wvú ge lo nonεn, é mbvuum mo monfεm modvu ke ekoo, é gham wvudvu ebvuyε etawse lo, é mbvuum modvu emum eγεν kuse. Fi ληη nu le bó κεηκε keegεε mbvuum mo monfεm ε è nu ê gham wvu fwε le. Nonεn, é mbvuum bô gham emum enù."

9:13 Os 6:6; Mat 12:7; Luk 19:10 **9:14** 6:16-17; 11:18-19; Luk 7:33-34 **9:15** 22:2; 25:10; Jon 2:1-12; 3:29; Mwm 19:7 * **9:17** Bojuu to ké kene gham mbvuum ε è nu bô jew nyam.

Ɛ kpwoon mvu kum Jisos e bonɛn, ɛ Jisos yemmke waa wee wvu baay

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Kɛ no Jisos to bɛɛ jemyi ê bó nonɛn, ɛ fí kooy ɛ wee wvu baay mvu to nu ɛ to ley tum ɛnvuw ê wvú ejise lɛkɛ ɛ, “Waa wɛm wvù kpwoon nu ɛ kpwe kɛ keseen nɛn, geenɛn, to ekum wvú le bô kebo kuw é wvú ekase etu dvú.” ¹⁹ Ɛ Jisos mum nɛ we ɛ bô wvú no gene, ɛ boom bew bo ngoo le bii tɛn wvú le.

²⁰ Ɛ fí kooy ɛ kpwoon mvu wvù to nu ɛ cɛm wase bô kencɛm ke bokɛnɛ le bilum yuufe ncow bifɛɛ to nu ɛ to ê Jisos ejim kum ngem ndvu ye le. ²¹ Wvú to kum nonɛn, ɛ wvú to jeme wase fô fitele fiew e ɛ, “Ɛ me encim ɛnkum kɛ naa ɛ è nu ndvu ye le, tu me ɛ mbonɛn wase.” ²² No wvú kumɛɛ nonɛn, ɛ Jisos banke ye yɛn wvú le, gay ê wvú ɛ, “Bwɛɛm, fo wo efanè kɛ. Fitele fiuw fí wo lese yî yɛm e nu ɛ ge wase wo ɛ bonɛn.” Kɛ sekedvu, ɛ kpwoon wvudvu mum bonɛn lo.

²³ Ɛ Jisos ke gɛn fɛse fô yew e fo wee wvu baay wɛ, yɛn bonyii bô to ké no toonke bondon bo kpwe le noo kebombom ke bonyii le. Ɛ fô ffule lo bô kpwe. ²⁴ Ɛ Jisos gay ê bó ɛ, “Ben etawse, wan wvudvu baa kpwe kɛ, wvú leete lo.” Ɛ bonyii bodvu no kieele lo wvú. ²⁵ Ɛ bó ke dioo bvuse bonyii bodvu ɛkfuɲ, ɛ wvú mum ley gɛn yew, jicɛ wan wvudvu yî kebo le, ɛ wvú mum ja we. ²⁶ Ɛ saaka wvu ɛkumɛ fiɛɛ fidvu ghan gɛn ê keba ke won e kedvu le kecii.

Ɛ Jisos yene ejisɛ binfefe bifɛɛ

9:20 Lɛw 15:25-27; Mat 14:36; Mak 5:27; 6:56; Luk 6:19; 8:44

9:22 8:13; Mak 5:34; 10:52; Luk 7:50; 8:48; 17:19; 18:42; Lem 3:16

9:24 Jon 11:11-13 **9:25** Mak 5:41

27 Ε Jisos ke ne fô yew e fe, dioo lene gene, ε binfefe bimew bifee, ε è nu bolemsε no kuηene bii wvú le wamte foweεwe gayte le, “Waa Nfon Dawe, came shen fô bese le.” 28 Ε Jisos ke gen ley yew, ε binfefe bidvu bi wvú le, ε wvú bife ê bó le, “Ben nu ε bee le è nulo é me enge fiεε fi ben beele fin e?” Ε bó bee le, “Εε Tata.” 29 Ε Jisos mum kum ejise εbole gay le, “Bii fitele fi ben lese yî yem e, fi ege le ye nonen fô ben e.” 30 Ε ejise εbo mum yene. Ε Jisos looce lew lo ê bó gay le, “Ben eyenè fo ben emom ege é wee ekiεε ke.” 31 Geenεn, ε bó kaa gen no sanse lo saaka ekumε lemme di Jisos e ê keba ke won e kedvu le kecii.

Ε Jisos fe kencife

32 No bonyii bodvu to nen'yee wase egene, ε fi kooy le bonyii to nu ε ne to bô kencife kemew fô Jisos e ε nceendaa dewle nu yî ye le. 33 Ε Jisos dioo bvuse nceendaa dewle wvudvu yî wee wvudvu le ε wvú mum kew no jemyi. Ε kebombom ke bonyii le yen nonen no ghayte gayte le, “Ke bó ke nu ε yuu wase eyen fiεε le diεwe fin e won wvú Israeal e ke.” 34 Geenεn, ε Bofalasii gay fibole le, “Wvú bvuse bonceendaa bo dewle le ban nen ε è nu bô mvunγay mvu nfon bonceendaa bo dewle le bodvu.”

Ngbwele duule baay, ε bonyii bo ngbwele le nu caan

35 Ε Jisos ke ne no ghane ê bilaante le bicii noo ê bontew e yeyi bonyii yéw bunle yibole, bvuu fewci ten saaka wvú jee ekumε bvunfon bvú Nyo' le. Wvú to ghane nonen fele ten kencem kecii noo

ntun tfuu. ³⁶ Ε wvú ké eyεn kebombom ke bonyii le, é shen koo wvú bô bó njefo bó to nu yî monlum e, σε wee wvù efi bó, diεwε njée yî nu σε wee ncey e. ³⁷ Ε wvú ke mum nε gay ê boom bew bo ηgoo le ε, “Ngbwele duule baay, geenεn ε bonyii bo ηgbwele le nu caan. ³⁸ Nonεn, ben ebunleè ε Tata wvù Cee wεε eciinse bonyii bo ηgbwele le wεne dvu wvú.”

10

Ε Jisos tum boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Ε Jisos ke nε tee boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε ε bó to. Ε wvú nya mvunγay ê bó mvù bó ebvuuse biyoy bì yiile yî bonyii le bvuu fele kencεm kecii noo ntun tfuu dvú. ² Eyan nu εdiee ε boom bo ntum e bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε le bodvu: Wvu fwe nu Semon wvù bó to bvuu teηε ε Bitá, bô Andulu wvù waa bwee. Ε bomew nu Jεm wvù waa Σεβεdee bô waa bwee wvù Jon noo ³ Filew bô Batolomu, Toma bô Mat wvù to fii shile, Jεm wvù waa Alfiyus, Tadio bô ⁴ Semon wvù to nu ηgoo Boselot e * bô Judas Iskaliot wvù to gesεε Jisos.

(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Ε Jisos tum bonyii bo yuufe ncow bofεε ban, gay ê bó ε, “Ben dioo γεne, fo ben eγεν bvudvuu le σε è nu bvú wee Juu le κε. Fo ben eγεν bilaante bì è nu bi bonyii bo Samalia le κε. ⁶ Ben eγεν ε è nu fô

9:36 Ktrj 27:17; Esek 34:5; Saka 10:2; Mat 14:14; 15:32; Mak 8:2

10:2 Jon 1:40-44; Lem 1:13 * **10:4** Boselot to nu Bojuu bò to tomte won, diuu keebvuse yî ηγεw e can bonyii bo Lum e. **10:5** Luk 10:4-12 **10:5** Luk 10:33 **10:6** Yeli 50:6; Mat 15:24; Lem 13:46

boom bo Israel e bò nu ε lakεn wase diεwε njée le. ⁷ Ben dioo γεne no fewci ê bó gayte λ, ‘Bvunfon bvυ fowe nu wase nceencee.’ ⁸ Ben efelè τεn bonyii bò cεmkene, geè ε bonyii bò kpwekene tuu dvú, fεlè bonyii bò κεηke ntun wvu baay, bvυusè bonceendaa bo dεwle le yî bonyii le. Me nu ε nya mvunγay ê ben εcici. Ben eγεn λ efii τεn bonyii dvú εcici. ⁹ Ben dioo γεne, fo wee ejo bigew suu yî kecaw e κε, κεnεε è nu bi bó kene bô ketwaa ke bigew e kè γελε, κεnεε è nu kè baa, κεnεε kè bó kene bô kfuu ketwaa kè nεε. ¹⁰ Fo wee ejo εκελε. Fo wee ejo bikum bifεε κεnεε bolaba bomew, κεnεε kεmban κε. Ben ekeè λ é wee lemte lemme, tu è nu fò wvú κεηke keediekene. ¹¹ Ben dioo ε γεn ε ley ê kelaante le, κεnεε ntεw e, gom γεn wee wvú nu ε kocεn e, ε ben ε bó no cee γεn buy kefew kè ben ke enεnε jó le. ¹² Ben ke dioo ε γεn, ε dioo leyte yew dvu wee, gay yew e. ¹³ ε yew yidvu nu ε yí ε kocεn, é kεmbonεn kenεn eto yew dvudvu. ε yew yidvu baa nu ε yí ε kocεn, é kεmbonεn kenεn ekase etu ê ben. ¹⁴ ε wee faj keefiisεn ben κεnεε keeyuw fiεε fi ben jemyi le, é ben dioo buyte yew dvudvu κεnεε kelaante kedvu le kucε kebvu ke yî bikaa binεn e. ¹⁵ ε me ensee ê ben kecεεy λ è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é mwεεm ebonεn yî kelaante kè Sodom bô kè Gomola le efey kelaante kekiε.

*Boηgew bo boom bo ntum e bo Jisos e
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)*

¹⁶ Ben eyekε yuw, me ntumte ben ε ben nu eγεn

10:7 4:17 **10:10** 1Kol 9:14; 1Tim 5:18 **10:13** Luk 2:14 **10:14**
Lem 13:51 **10:15** Keη 18:20; 19:1-29; Mat 11:24 **10:16** Luk
10:3

enu diεwε njée le εnte jo bokuula. Nonεn ben dīoo ghane no feefenè diεwε yó le, enù tεn nyεkeey diεwε bibembε le. ¹⁷ Ben dīoo ghane no yεné εkumε bonyii. Ben ekeè le bó nu ke enya ben can bonyii bò saake bonsaw e. Bó nu ke etamte ben yéw bunle yibole. ¹⁸ Bó nu ke egufe ben egeν dvú fwe dnu bonyii bò saake biba bi won e, noo fwe dnu bonfon nje me, wvu le ben emum ejeme ê bó noo ê bonyii bò yaa nu ke Bojuu εkumε me. ¹⁹ Bó ke dīoo ε nya ben ê bó nonεn, fo εkolε ekfumtè ben le laa ben nu ke egeν ejeme naa la ê je yì nεε le le, njefo Nyo' nu ke enya fiεε fi ben ejeme kefew kedvu le. ²⁰ Ben ekeè le ke è bεε ke ejemyi ben ke. ε nu ke ejemyi Keyoy ke Icee wene le diuw wene le. ²¹ Wee nu ke enε ejo waa bwee enya é bó eyu, é cee wan ejo waa we enya é bó eyu. Boom nu ke enε ebone bikaa ê bo'icee bobole εjim, gee ε bó yuwyi bó. ²² Bonyii nu ke ebane ben nje diee diem. Geenεn wee wvù nu ke ekuu shém egeν ebuy fokemεse nu wvù nu ke eboy. ²³ Seke bonyii ε bon bikaa ê ben εjim ê kelaante kemew e, ε ben fεε geν ê kemew e. ε me ensee ê ben kecεy le, ke ben nu ke elεn bilaante bi Islael e bicii se wee wvù diee nu Waawee ε to ke. ²⁴ Ke waa ηwa' ké no fele wee wvù yεyι wvú ke, ε ke waa lemme ké no fele tεn cee εkolε we ke. ²⁵ Fí nu leη le waa ηwa' nulo enu diεwε wee wvù yεyι wvú le, ε waa lemme nu tεn diεwε cee εkolε we le. ε bó tenje cee yew le wvú nu Belsebu, é bó saa ke

10:17 24:9-14; Mak 13:9-13; Luk 21:12-19; Jon 16:1-4 **10:17**
 Lem 5:40; 2Kol 11:24 **10:18** Lem 24-26 **10:19** Luk 12:11-12
10:21 May 7:6; Mat 10:35; Luk 12:52-53 **10:22** 5:11; Jon 15:18
10:23 16:28; Lem 8:1 **10:24** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25**
 9:34

etee boom bo yew e bô diee di bemte fele lo didiε?

(Luk 12:2-7)

²⁶ Nonεn fo ben efanè wee ke. Ben ekeè le ke fiεε nu dvú fi bó banji fi nu ke enu se fi ε buy εmwa ke. E ke fiεε nu dvú ten fi bó nyile fi nu ke enu se bó ε kiεε ke. ²⁷ Fiεε fi me nseje ê ben εntaη, ε ben no jemyi ê bonyii εmvunsheen. E fi me ntfumtfume lo ê ben, ε ben jaη ε è nu fô ekole ke yew e. ²⁸ Fo ben efanè bonyii bò nulo eyu ke ε è nu nyam ye maan se è nulo é bó eyu ten keyoy ke. Ben efanè ε è nu Nyo' wvù nulo elese keyoy ke wee le bô ye ye ηguy wvu baay e. ²⁹ Ke bó geese mvunsha mvunfεεm ke yî finyinyi le maan? Geenεn, ke fimwaanη ké gbwe fokuse se Icee wene nu ε bee ke. ³⁰ Finεn nu ε Nyo' kee naa yvúw yicii yì nu ê ben εfa. ³¹ Nonεn fo ben efanè ke. Ben fele lo mvunsha fó nteen.

(Luk 12:8-9)

³² E wee beje ê bonyii fwe le wen kee me, tu wee wvù diee nu Waawee nu ke ebee ten mwεten fwe dvu Ice wvù nu fowe. ³³ Geenεn naa yεε wvù ma lo me fwe dvu bonyii, nu ε me nu ηke ema lo ten wvù fwe dvu Icem wvù nu fowe.

Jisos to bô kenḡawsen

(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Fo ben ekpwaakè le me nto ε è nu bô nyεkeey yî nshε le fen ke. Ke è nu fifiε fi me nto dvú ke. Me nto ε è nu bô jem. ³⁵ Ben ekeè le me nto keenje é wan wvù diemsen ediuu bô ice, ε wan wvù kpwoon diuu bô bwee, ε kpwεε wan diuu bô bwee dweese.

10:26 Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28** Ibu 10:31 **10:30** Luk 21:18
10:32 Mwm 3:5 **10:33** Mak 8:38; Luk 9:26; 2Tim 2:12 **10:34**
Luk 2:14 **10:35** May 7:6 **10:35** 10:21; 24:10; Mak 13:12; Luk
21:16

³⁶ Bonyii bo bvuban e bo wee le nu ke enu ke bonyii bo ê wvú yew. ³⁷ E wee koonke ice ke nee bwee fele me, tu wvú baa ekpwentēn keenu wee wem ke. Wee é no koonke tēn waa we wvù diemsēn ke nee wvù kpwoon fele me, tu wvú baa ekpwentēn tēn keenu wee wem ke. ³⁸ E wee baa etuu kew kentam ebii me le, tu wvú baa ekpwentēn keenu wee wem ke. ³⁹ E wee bawci nshii we, é wvú ke elase ke nshii wvudvu. Geenēn é wee lase nshii we nje me, é wvú ke ekeke nshii wvù me y lo.

(Mak 9:41)

⁴⁰ E wee fiisene ben, tu wvú fiisene e è nu me. Wee é fiisēn me, tu wvú fiisene e è nu wee wvù tum me. ⁴¹ E wee fiisene wee ntum Nyo' njefo wvú ke e è tum Nyo' wvú, tu wvú nu ke ekeke mmawce wvù Nyo' mawci bonyii bew bo ntum e dvú. E wee fiisene wee wvu tey tey njefo wvú ke e mwetēn nu wee wvu tey tey, tu wvú nu ke ekeke mmawce wvù Nyo' mawci bonyii bo tey tey dvú. ⁴² E me ensee ê ben kecey e, é wee nya ke naa fiko fi joo yì le le ê wee mwaan ngoo bonyii bo caan caan ban e njefo wvú ke e è nu wee wem ngoo, tu ke mwetēn nu ke efufe mmawce we ke.”

11

E Jon Nlese joo tum boom bew bo ngoo le fô Jisos e

(Luk 7:18-35)

¹ E Jisos ke mese tefe boom bew bo ngoo le bo yuufe ncow bofe e mum ne fó no ghane ê bilaante bi

10:37 Dito 13:6-10; 33:9; Mat 19:29; Mak 10:29; Luk 18:29 **10:38** 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; Jon 12:25-26 **10:40** 18:5; Mak 9:37; Luk 9:48; Jon 13:20; Gal 4:14 **11:1** 7:28

jó le yεεyi bonyii bvuu fewci saaka wvù jee. ² Ε to nu kefew kedvu le, ε Jon Nleseεjoo nu yew ncaw e. Ε wvù ke nε yuw εκυμε mwεεm mvù Klistu to gee, mum tum boom bew bo ηgoo le le bó egεn, ³ ebife ê wvù le laa, è nu wvù wvù to nu keeke eto, nuu bó ecεytè wee mvu le. ⁴ Ε bó gεn bife, ε Jisós tfuse ê bó le, “Ben ekase egεn esee ê Jon mwεεm mvù ben nu ε yuw bô mvù ben yεn e. ⁵ Binfefe yεne wase mwεεm e, ε bontεnε lene teytey, ε bonyii bò cemkene bô ntun wvu baay bonene, ε bincife yuuke mwεεm, ε bonyii bò kpwekεn kaase tuu dvù, ε bó bvuu fewci tεn saaka wvù jee wvù wvu Nyo' ê bonyii bo kefufe le. ⁶ Njonn wvu baay nu wvu wee wvù baa maηene me ke.”

⁷ Ε boom bo Jon e bo ηgoo le ba ke nε, ε Jisós mum kew no jemyi ê kebombom ke bonyii le εκυμε Jon biite le, “Ben se shee buyte gεne ηkpwaante keegεn yεn ε è nu la le? Gayi dì fwefwe fele shiike? ⁸ No è baa nu nonεn, ben ε se ε no buyte gεne jó nje la? Ben se gεne keeyεn wee le ε wvù ε sufe ye bô ndvù yì bonene? Ben eyeke eyuw, bonyii bò suute ye bô ndvù yì bonene ké no nu ε è nu ê bontow e. ⁹ No è baa nu nonεn, ben ε se ε no buyte gεne jó nje la? Keegεn yεn wee ntum Nyo' le nuu? 'Εε, é me ensee ê ben le è nu wee ε wvù fele wee ntum Nyo'. ¹⁰ Ε nu wvù wvù bó to saηεε εκυμε wvù ε Nyo' gayte le, ‘Yeke eyuw, me nu ηke enciinse wee wεm ntum é wvù esa fwe dvu wo, eseysel je yo é wo se no too.’

11:2 14:3 **11:3** Jon 1:15, 27; 3:31; 11:27 **11:5** Yesa 35:5-6; 26:19; 61:1; Luk 4:18 **11:10** Mala 3:1; Ksm 23:20; Mak 1:2; Luk 1:76

11 Ε me ensee ê ben keεεy λε, εnte jo bonyii bò bokενε nu ε boo wase, nu ε bó baa boo wase wee wvù kuuke fele Jon Nleseεjoo κε. Geenεn, ε wee wvù nu naa wee wvu caan εnte jo bvunfon bvυ fowe nu ε wvù kuuke fele wvù. 12 Ε κεw yî kefew kè Jon Nleseεjoo to κεwεε lemme diew e ε to ε buy keseen e, nu ε bonyii taanke bvunfon bvυ fowe, * ε bonyii bo mvunγay e lole bò mvunγay. 13 Ε fï nu nonεn njefo bonyii bo ntum Nyo' le bocii noo bonci bo Muses e to jemyi εκume bvunfon bvυ fowe ke ghan to buy kefew ke Jon Nleseεjoo le. 14 Ε ben nu ε yεn λε ben nulo ebee, ε ben bee λε Jon wvun nu εlayja wvù to nu keeke eto. 15 Wee wvù κεηke bitem ε wvù yuw.”

16 Ε Jisos nε ghay ye λε, “Ε nulo ε me enfewsεn εηγοκε ke keseen kin ε ε nu bò la? Bó nu κε lo διεwε boom bo caan caan e bò shiiyεn mondvuum mo way e, ε bomew teηe bomew biite λε, 17 ‘Bese toηke ndoη σε ben bine lo le? Nyaa ηkiee kpwe σε ben beηe lo le?’ 18 Me njemyi nonεn njefo Jon to nu ε to fanε yaa diekene κεnεε wukene κε, ε ben no jemyi λε wvù κεηke nceendaa δεwle yî ye le. 19 Wee wvù diee nu Waawee ε dioo to, diekene bvυu wukene, ben λε bó etaa eyεn, wvù ghane wuwte mwεεm mvudien wuwte mbvuum, bvυu nu nsaa bonyii bò fii shile noo bonyii bò befe bomew. Ben ekeè λε bvufee ké no duηci ye ε ε nu yî fiεε fï bvù lemte le.”

* **11:12** κεnεε λε, “... nu ε bvunfon bvυ fowe too bò mvunγay,”
11:14 1Bfn 17:1; Mala 3:23; Mat 17:12-13; Mak 9:13 **11:15** 13:9,
43; Mak 4:9, 23; 7:16; Luk 8:8; 14:35 **11:18** 9:14; Mak 2:18; Luk
5:33 **11:19** 9:10; 11:2

*Ɛ Jisos no shaanƙe gee di bilaante bimew e
(Luk 10:13-15)*

²⁰ Ɛ Jisos mum ne ƙew no shaanƙe gee di bilaante bimew bi wvú to yamεε ge binghaw bi mwεεm e bí le, njefo wvú to nu ε ge nonεn, ε bonyii bo jó faɲε yaa cim kumεn nce wvubo ƙε. ²¹ Ɛ wvú no shaanƙe nonεn, jemyi le, “Nǵεw wvu baay nu wene ben bonyii bo Kolasen, ε nǵεw wvu baay nu tεn wene ben bonyii bo Besayda. Ben ekeè le, é me nto ndioo nǵε binghaw bi mwεεm e bi me nto nǵεε jo ben ε è nu Taya bô Sidon, tu bó to nu ε jise wase bimbankpwe, kfum taan ye le nceƙε keeduɲε le bó nu ε kumεn wase mvuntelem mvubole. ²² Ɛ me ensee ê ben le, è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é mwεεm ebonene fô bonyii bo Taya noo bo Sidon e fele ben. ²³ Noo ben bonyii bo Kafana’um, ben kpwaake le bó nu ke ebense ben é ben eben we? ‘Aay! Bó nu ke eshike lo ben é ben eshii eǵεn woɲ boɲƙfu le. Ben ekeè le, é me nto ndioo nǵε binghaw bi mwεεm e bi me nto nǵεε jo ben ε è nu Sodom, tu kelaante kedvu be bεε dvú ε to ε buy εben e. ²⁴ Geenεn, é me ensee ê ben le, è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é mwεεm ebonene fô bonyii bo Sodom e fele ben.”

*Kemmbuɲ ke Jisos e yaatene lo
(Luk 10:21-22)*

²⁵ Ƙε kefew kedvu le, ε Jisos ne gay le, “Me nyaa keyoone ê wo Icεm Nfon εbulε bô nshε le wo nu ε nyilε mwεεm mvun ê bogoyfee noo boɲƙieεfiεε, ε

11:21 15:21; Yeša 23:1-16; Amo 1:9-10; Lem 12:20 **11:23** Yeša 14:13, 15 **11:24** 10:15; Luk 10:12 **11:25** Yeša 29:14; 1Kol 1:18-29

duŋce ε è nu ê mvunley mvu boom e. ²⁶ Ε nu no fí nu Icem, njefo è nu no wo to shieele le fí enù.

²⁷ Icem nu ε nya wase mwεem mvunciim ê me. Ke wee nu dvú wvù kee Waa Nyo' efey Ice ke. Ε ke wee nu dvú wvù kee Ice efey Waa we noo bonyii bò Wan nu ε caw keeduŋce Ice ê bó ke.

²⁸ Ben bocii bò nu ekuse jo bvujite ε bvú ghaake ben, ben eto fô me le, é me enge é ben elεten.

²⁹ Ben ejo ε è nu kemmbuŋ kem eshfumε, ebii n'yεyi wεm e, njefo me nu fiem wee wvu nyεkeey, ηκηke fitele fí lætene, é ben ke eκεηκε nλεten fô mvuntelem mvunen e. ³⁰ Ke kemmbuŋ kem ghaake nshfumε le ke, ε ke bvujite bwem jite ke.”

12

Ε Jisos nεle saaka wvu ekumε diuu di mbam e (Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ Ε è no nu ke kefew kedvu le, ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le no lene fele wεε egin wvumew e, ε è nu diuu di mbam e. Ε to nu ε jen yuu boom bew bo ηgoo le, ε bó mum ne kew no sumyi bicεε diee. ² Ε Bofalasii yen, gay ê Jisos le, “Taa eyen, boom buw bo ηgoo le gee fεε fí nci baa bee le wee ege diuu di mbam e ke.” ³ Ε wvú bife ê bó le, “Ben ke baa taŋ wase ê Nwa' Nyo' le no jen to yuu Nfon Dawe bô ηgoo ye, ε wvú ge le? ⁴ Wvú to nu ε ley yew Nyo' le, die blεed wvù bó to geε ncese dvú fô Nyo' le, ε è to nu nci fo wvú keεε bonyii bò to nu bô wvú edie. Ε to nulo edie ke bocee ncese. ⁵ Nuule ben ke baa taŋ

11:27 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 13:3; 17:2 **11:28** Yεsa 28:12

11:29 Yεli 6:16 **12:1** Dito 23:24-25 **12:2** Ksm 20:8-10 **12:3**

1Sam 21:1-6; Lεw 24:5-9 **12:5** Ktj 28:9-10

wase tɛn ê bonci bo Muses e no è ké dioo nu diuu di mbam e, ε bocee ncese ηgoy nci mbam ge lemme dibole yew ncese le, geenɛn ε nsaw saa nu kɛ? ⁶ Ε me ensee ê ben λɛ fiεε nu dvú fɛn keseen fi kuuke fele yew ncese. ⁷ Bó nu ε saη ê Nwa' Nyo' le ε Nyo' jemyi λɛ, 'Me nshieele λɛ bonyii ecamtè ε è nu shen fô bonyii le, kɛ me nshieele λɛ bó egeè boncese fô me le kɛ.' Ε ben fɛn be kee fiεε fi bvudvuu bvudvu bvun gayte, ben saa esaake bonyii sɛ bó kɛηke jay kɛ. ⁸ Fí nu λɛ wee wvù diee nu Waawee nu Cee Ekole wvu mbam."

*Ε Jisos fɛ wee diuu di mbam e ε kebo ε kpwe
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)*

⁹ Ε Jisos ke nɛ fó, gɛn ley yew bunle yibole. ¹⁰ Ε fi kooy λɛ wee mvu to nu dvú ε kebo kew kemew ε kpwe wase. Ε bonyii bomew nɛ bife ê Jisos λɛ, "Nci nu ε bee λɛ è nelo é bó efɛ wee diuu di mbam e?" Ε bó to biite nonɛn gomte ε è nu fiεε fi bó etey yî ye le. ¹¹ Ε Jisos tfuse ê bó λɛ, "Ε nu yɛε ê ben ɛnte wvù kɛηke njee, yí ε gbwe ê fwɛη diuu di mbam e, é wvú enu sɛ wvú ε jicɛ ε gufe ε bvuse? ¹² Kɛ wee wvu wum fele naa lo njee baay e? Nonɛn tu nci nu ε bee λɛ wee ege lemme di jee diuu di mbam e." ¹³ Ε wvú mum gay ê wee wvù kebo to nu ε kpwe wɛ λɛ, "Nɛke kebo kuw." Ε wee wvudvu nɛke. Ε kí mum bonɛn no nu kɛ diɛwɛ kemew kiɛ le. ¹⁴ Geenɛn ε Bofalasií buy gɛn mum jo nsey no bó nu ege sɛ yu Jisos.

Jisos nu wee lemme wvu Nyo' wvù wvú nu ε caw

¹⁵ Ε Jisos kiεε ekumε nsey wvù bó joε, mum nɛnɛ fó. Ε bonyii nteen bi wvú le. Ε wvú fɛ bó bocii bò to kɛηke bincɛm, ¹⁶ ciise ê bó λɛ fo bó ege é bonyii ekiεε

wen ke. ¹⁷ Fí to nu nonen keege é fí ekocen no wee
ntum Nyo' wvù Yesaya to jemye le,

¹⁸ “Ben etaa eyen, wvun nu waa wem lemme wvù
me nu ε ncaw.

Me ηkoonke wvù, ε fitele fiem yuuke njon bô wvù.

Me nu ηke enya Keyoy kem ê wvù,

é wvù efewci ê bitum ekumε je yi teyey yì me
nsumtene bonsaw jó.

¹⁹ Ke wvù nu ke ewaale bô bonyii, kenεε kumte
diuw ke.

ε ke wee nu ke eyuw diew ye bifian bi jé le ke.

²⁰ Ke wvù nu ke emese enyoy gayi dì ηgeyte wase ke.

ε ke wvù nu ke ejimse ken'yeese kè beenci jiwejiwe
ke.

Wvù nu ke ege nonen egen ebuy no je yi teyey

yì wvù sumtene bonsaw jó nu ke eso.

²¹ ε bitum bicii nu ke etaale fwe ε bí ε gεε bvufee yì
ye le.”

Mvunḡay mvu Jisos e nen'yi fεε?

(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² ε bonyii bomew ke ne to bô wee mvu ε wvù
ε fefe, nu kencife, ε nceendaa dεwle nu yì ye le.

ε Jisos fε wvù ε wvù no jemyi bvuu yene mwεem
e. ²³ ε diuw yum bonyii bô to nu fó bocii, ε bó

no biite le, “ε nulo é wee wvun enu waa Nfon
Dawe?” ²⁴ Geenε ε Bofalasii dioo yuw no bó biite

nonen gay le, “Wee wvun bvuuuse bonceendaa bo
dεwle le nen ε è nu ke bô mvunḡay mvu Belsebu

wvù nfon bonceendaa bo dεwle le.” ²⁵ ε Jisos
kiεε fiεε fi bó kpawwci mum gay ê bó le, “ε ketum

ne ε gawsen ε no diuu ekinεkin, tu kí nu ke ene

etu binffuy. Kelaante kenεε yew ε ne ε gawsen ε no diuu eyineyin, yí saa ke eleem ke. ²⁶ Nonen, é Satan bvuuuse Satan mvu yí wee le, tu wvú nu ε gawsen wase ye ye. E fí nu nonen, bvunfon bwew saa ke eleem ke. ²⁷ E è nu ε me mbvuuse bonceendaa bo dεwle le nen ε è nu bô mvunḡay mvu Belsebu le, tu bonen boom bvuuuse bô mvu yeε le? Fiεε fí boom bonen bodvu gee nu eduḡεε le ben nu ε gbwe wase nsaw. ²⁸ Geenεn é me mbvuuse bonceendaa bodvu ε è nu bô mvunḡay mvu Keyoy ke Nyo' le, tu bvunfon bvú Nyo' le nu ε to wase fô ben e. ²⁹ Ben kpwaake le è nulo é wee eley yew dvu ntemmvunḡay, ekuu mwεεm mwew ebuy dvú, se wvú ε yaw ε koo ntemmvunḡay wvudvu ε kay e? Seke wvú ε kay nonen se kuu mwεεm mwew keεεy buy dvú. ³⁰ E wee baa nu ê keba kem e, tu wvú bane me. Wee é no nu se wvú fici me keebaanci lo, tu wvú tawse lo. ³¹ Nonen, é me nsee ê ben le Nyo' nulo elεeshε mwεεm mvù befe noo diεw yì befe yicii yì bonyii jemyi. Geenεn é wee jeme diεw yì befe ekumε Keyoy ke Yuule, tu ke è nu naa lo é Nyo' elεeshε ke. ³² E wee jeme diεw yì befe ekumε wee wvù diee nu Waawee, tu Nyo' nulo elεeshε. Geenεn é wee jeme diεw yì befe ε è nu ekumε Keyoy ke Yuule, tu ke è nu naa lo é Nyo' ke eyuu elεeshε é è cim nu kefew kin e kenεε kefew kè too le ke.

*Bó ke kiεε kete yí mvuntam mwew e
(Luk 6:43-45)*

³³ E wee kenḡke kete kè jee, é wvú ekεḡke mvuntam mvù jee mvù yumte yí dvú le. Wee é no kenḡke

kete kè befe, é wvú ekeηke ten mvuntam mvù befe mvù yumte yî dvú le. Bó ké kiεε kete ε è nu yî mvuntam mvù yumte yî dvú le. ³⁴ Eηgoke ke yó le kin. Ben nulo ege nεε σε no jemyi njeme wvù jee ε ben nu bonyii bò befe? Ben ekeè le fiεε fi nu ε yiηsen ê fitele fi wee le nu fí fi ké no buyte diuw we le. ³⁵ Wee dioo nu wee wvù keηke ntfu mwεεm mvù jee yî ye le, ε wvú no bvuuuse mwεεm mvù jee. E dioo nu wvù keηke ε è nu ntfu mwεεm mvù befe, ε wvú no bvuuuse mwεεm mvù befe.

³⁶ E me ensee ê ben le è nu ke edioo enu diuu di nsaw wvu fokemεse le, é wee ekeηke keetanje diuw yî díεw yi ncewncew yi wvú ke nu ε jeme wase le. ³⁷ Ben ekeè le bó nu ke edioo esaake wee, é enu díεw yi buyte diuw we le yi nu ke ege é wvú eyuu, ε è nu ke ten díεw yi buyte diuw we le yi nu ke ege é wvú eley ηεw e.”

E bonyii bomew no gomte le Jisos edunçe keηghaw ke fiεε le

(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ E bonyii bomew bò to duñci bonci bo Nyo' le noo Bofalasii mum ne gay ê Jisos le, “Wee n'yεεyi, bese gomte le wo ege fiεε fi duñci mvunğay mwuw é bese eyen.” ³⁹ E Jisos tfuse ê bó le, “Eηgoke kè befe kè nu ε cine wase Nyo' le ε tu diεwe kpwoon nsake le, gomte keeyen fiεε fi duñci mvunğay mwem e! Ke è nulo é me endunçe fiεε ê eηgoke kin efey fi wee ntum Nyo' wvù Jona le ke. ⁴⁰ No Jona to ceε ê shem jo bye yi baay ediuw εta, nu ke lenληη no wee wvù diee nu Waawee nu ke enu ente jo nshε ediuw εta.

12:34 3:7 **12:36** Jεm 3:6-10 **12:38** 16:1-4; Mak 8:11-12

12:38 Jon 6:30; 1Kol 1:22 **12:40** Jona 1:17; Mat 27:63

⁴¹ **Ɛ** nu ke edioo nu diuu di nsaw wvu fokemese le, é bonyii bo Ninive eleem bô engokε ke keseen kin ege é bó elese kí ηγεω e, njefo bó, bonyii bo Ninive to nu ε yuw fiεε fi Jona to fewci, kumεn nce wvubo. Geenεn ben eyekε eyuw, wee nu fεn bô fiεε ε fí kuuke fele fi Jona le. ⁴² Yaa wvù to saake ketum kè Shεba nu ke eleem tεn diuu di nsaw wvu fokemese le bô engokε ke keseen kin ege é bó elese kí ηγεω e, njefo wvù to nu ε nε ketum kew e ê kendvuse ke won e keeto eyuw bvufee bvυ Nfon Saamun e. Geenεn ben eyekε eyuw, wee mvu nu fεn bô fiεε ε fí kuuke fele fi Saamun e.

(Luk 11:24-26)

⁴³ Keyoy kè yiile ké buyte yî wee le mum γεν ηkpwaante no gomte fô kí ecee. Geenεn ke dioo ε gom ηkuuη, ⁴⁴ mum jeme ê ekolε kew le, ‘Me nu enkase entu ê me yew fô me nse mbuyεε.’ Seke kí ε kase ε to ε yεn ε yew nu sε fiεε dvú, ε bó ε yεse ε seyse yí ε no yuule, ⁴⁵ nonεn ε kí mum kase γεν, to bô biyoy bimew bisooshwiy bì befe fele kí, ε bô bí mum to ley no cee dvú. **Ɛ** mwεεm mum mεse fo yî mwεtεn e sekedvu fey no mvú se shee nu. **Ɛ** nu ke lεηlεη no fí nu ke enu fô engokε kè befe ke keseen kin e.”

Bonyii bô è nu kfuu di Jisos e

(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ Ke no Jisos to bεε jemyi ê bonyii nonεn, ε fí kooy le bwee Jisos bô boom bo bwee Jisos e to nu ε to leem ekfuη no gomte le bô bó ejeme. ⁴⁷ **Ɛ** wee mvu gay ê Jisos le, “Bwoo bô boom bo bwoo le

leeme εκfuη gomte λε ben ε bó ejeme.” * 48 Ε wvú bife ê wvú λε, “Bwεεm nu γεε, ε boom bo bwεεm e nu baa?” 49 No wvú bife nonεn, mum no lomte bonyii bew bo ηgoo le, gayte λε, “Bwεεm bô boom bo bwεεm e ban. 50 Ben ekeè λε wee tfuu wvù gee fiεε fi Icem wvu fowe shieele nu ε wvú nu waa bwεεm bô jεme γεm no bwεεm.”

Bonjan εκumε bvunfon bvυ fowe

13

(13:1-50)

*Ngan εκumε wee wvù to tfumyi ηgow
(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)*

1 Ke εbvubwε, ε Jisos ke nε buy yew, γεn shii mbew mamase le. 2 Ε kebombom ke bonyii le ke baay tase mbew ye le nεn ghemm. Ε wvú mum nε wase ley shii ε è nu ê kekon e ê joo, ε kebombom kedvu no leeme ê ηkpwaante ηgem joo le. 3 Ε wvú no jemyi mwεεm nteen ê bó ê bonjan e. Wvú to nu ε gay λε, “Wee to nu ε laa keegen etfume ηgow. 4 Ε wvú ke dioo etfumyi, ε yimi gbweken ê je, ε mvunyiim to tace die. 5 Ε yimi ηgow gbweken fô bvudvuu bvυ εta le ε nshε yaa nu fó ntay κε, ke mum yanjen buy njefo κε nshε to nu fó ntay κε. 6 Ε mvum ke dioo κεw ebaa mum suη ηgow yidvu. No yí to baa cime γεη ntay κε, ε yí mum yowlεn. 7 Ε yimi ηgow gbweken ê bisafe le. Ε bisafe bidvu ke ku mum ban ηgow yidvu. 8 Ε yimi ηgow gbweken ε è nu yí nshε yí jee le, ke buy, ku yum ntay. Ε binyi bimew no nu ejise gbwee, bimew mbansoocan,

* 12:47 Ke bonja' bo boyvuum bomew bô bó to yawεε san diεw Nyo' jó κεηke kencim kin κε. 12:50 6:10

bimew mbaanshe. ⁹ Wee wvù kɛɲke bitem, ε wvú yuw.”

*Shiee wvù Jisos jemyi ê bonɣan e
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Ε boom bo ɲɔo le bo Jisos e ne bence ɣen bife ê wvú le, “Ε nu nje la wvù wo jemyi ê bonyii ban ε è nu ê bonɣan e?” ¹¹ Ε wvú tfuse ê bó le, “Ε nu ben bò Nyo' nu ε ge wase le è nulo é ben ekiεε mwεεm mvu bvunfon bvu fowe le mvù nu ê kenyile le. Geenɛn wvú baa ge le è nulo é bonyii ban ekiεε ke. ¹² Ben ekeè le wee wvù kɛɲke fiεε nu ε bó nu ke ebise é wvú ekeɲke ε fí duule. Ε wee wvù yaa kɛɲke ke fiεε nu ε naa fi caan fí wvú kɛɲke nu ε bó nu ke efi lo ê wvú. ¹³ Ε neε fiεε fí me njemyi ê bó ê bonɣan e, njefo bó taale mwεεm yaa yene ke. Bó yeke mwεεm, yaa yuuke kenεε kee mvú ke. ¹⁴ Fiεε fí wee ntum Nyo' wvù Yesaya to jemyεε nu ε looce naa ε kocɛn bô fiεε fí bonyii ban gee. Wvú to nu ε gay le, ‘Ben nu ke eyeke naa mwεεm, geenɛn yaa yuuke ke.

Ben nu ke etaale naa mwεεm, geenɛn yaa yene ke. ¹⁵ Ε è ge njefo mvuntelem mvu bonyii ban e nu ε le wase, ε bitem bibole nu ε bí ε cin wase, ε bó ε kfuke wase ejise εbo. Ε bó ge nonɛn wvu le fo bó eyenè mwεεm e bô ejise εbo, yuuke mwεεm bô bitem bibole, é mvuntelem mvubole eyvuwsee, é bó emum ekase etu jim fô me le, é me enfε bó.’

¹⁶ Geenɛn, njon wvu baay nu wene njefo ejise eyene nu yò yene mwεεm e, ε bitem binɛn nu bì yuuke mwεεm. ¹⁷ E me ensee ê ben keceeyle, bonyii bo ntum Nyo' le nteen bô bonyii bo teytey bomew to shee beele keeyɛn mwεεm mvù ben yene le, ke fanɛ yaa eyɛn kɛ. No beele tɛn keeyuw mwεεm mvù ben yuuke, ke fanɛ yaa eyuw kɛ.

Fieɛ fi ngan wvu ekumɛ wee wvù to tfumyi ngow duŋci

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ Ben eyuw le fieɛ fi ngan wɛ wvu ekumɛ wee wvù to tfumyi ngow duŋci. ¹⁹ Wee ké yuuke fieɛ fi ekumɛ bvunfon bvu fowe sɛ wvú ε kieɛ kenyi kedvu, ε Satan wvù wee kebefɛ mum to cun diɛw yì bó jewe fô fitele fiew e bvuse. Fifin nu ngow yì bó to dioo tfumyi ε yí gbwekɛn ê je. ²⁰ E ngow yì bó to tfumyi ε yí gbwekɛn fô bvudvuu bvu eta le nu wee wvù yuuke diɛw Nyo' mum fiisɛn lo kaŋ mwaan bô njon. ²¹ Geenɛn, ε yí baa cime geŋ yî ye le kɛ. E yí moocɛ kɛ caan. E ngɛw ke dioo ε kɛw kɛnɛɛ bó bone ε è nu bikaa ê wvú ejim nje diɛw yidvu, ε wvú mum tfuw bikaa kaŋ mwaan. ²² E ngow yì bó to tfumyi ε yí gbwekɛn ê bisafe le, nu wee wvù yuuke diɛw Nyo', ε ken'yanɲan ke ekumɛ mwεεm mvu yî won wvun e, noo shiee bvukukɛ mum tase baŋ diɛw yidvu ε yí laaye lo εcici. ²³ E ngow yì bó to tfumyɛɛ yî nshɛ yì jee le mum nu wee wvù yuuke diɛw yidvu, yuw naa ntay no gee no yí gomte diɛwɛ ngow yì yum yimi ε nya ejise gbwee, yimi ejise mbaŋsoocaa, yimi mbaanshɛ le.”

Nğan ekumε ηgow εγιη bô yi εgay

24 Ε Jisos bvuu ma ηgan mvu ê bó λε, “Bvunfon bvufowe nu ε è nulo é bó efewsεν bô wee myu wvù to γενεε tfume ηgow yi jee yi è nu εγιη ê wvú wene. 25 Ε bonyii ke dioo eleete wase, ε wee we bvuban γεν tfume ηgow εgay yò fieesene εγιη εντε dvudvu mum nενε. * 26 Ε εγιη yodvu ke dioo eku wase ekεw etfumyi, ε ηgow εgay ye mum yenε τεν. 27 Ε bonyii bo lemme le bo wee wεε wvudvu le to bife ê wvú λε, ‘Cee εκολε, wo to dioo tfume ηgow wene ε è nu yi εγιη, yi εgay yin ε ghan nεε le ε σε no nu εντε dvudvu?’ 28 Ε wvú tfuse ê bó λε, ‘Ε ge ke wee wεm bvuban fifiε fiεε.’ Ε bonyii bo lemme le bodvu bife ê wvú λε, ‘Wo gomte λε bese eγεν edvun'ye?’ 29 Ε cee εκολε wvubo tun gay ê bó λε, ‘Ε nelo é ben dioo dvun'yi ενε ebaale τεν εγιη εντε dvudvu. 30 Ben ecinε é mvú ekuu mvunciim eγεν ebuy kefew ke ηgbwele le. Ε ke dioo enu kefew ke ηgbwele le, é me εngay ê bonyii bo ηgbwele le λε bó eyaw edvun'ye εgay yodvu ebaance eyile eγεε bijiw e bijiw e, é bó ke eton, emum ebaance εγιη eγεε ê ηwaw wεm e.’ ”

Nğan ekumε kfuu ηgow fintam fimew

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

31 Ε Jisos bvuu ma wvumvu ηgan ê bó λε, “Bvunfon bvufowe nu diεwε jise di ηgow fintam fimew e, † fi wee to joε tfume ê wvú wene. 32 Νgow yin nu ε yí ηoynene baay fele ηgów mi yicii. Geenεν, seke yí ε buy, ε yí ku kuw fey teη mwεem mvunciim, mum

* **13:25** Εgay eyan nu ε bó teηε ê díεw bala le λε «darnel» ε ηgow yidvu nu njiw. **13:30** 3:12; Mwm 14:14-15 **13:31** 17:20; Luk 17:6

† **13:31** Fintam fin nu ê díεw bala le λε «mustard». **13:32** Esek 17:23

ne tu wase kete wvu le è nulo é mvunyiim mvù bile we eyoote yî tíew yidvu le.”

Ngan ekume fintunlɛɛn
(Luk 13:20-21)

³³ E wvú bvuu ma wvumvu ngan ê bó le, “Bvunfon bvu fowe nu diɛwe fintunlɛɛn fi kpwoon to fewɛɛ mvuum bintee bi baay baay bitete, jo fiysɛn dvú, tow gɛɛ, ɛ fí mum ge ɛ mvuum modvu ben.”

(Mak 4:33-34)

³⁴ Jisos to jemyi mwɛɛm mvun mvunciim ê kebombom ke bonyii le ɛ è nu ke ê bonɔgan e. Kɛɛɛy, ke wvú to ké jeme fiɛɛ ê bó se è nu ê ngan e ke. ³⁵ Wvú to gee nonɛn keege é fí ekocɛn no wee ntum Nyo' mvu to jemyɛɛ wase le,

“Me nu nke endioo enjawse diuw wɛm é ebuyte ke bonɔgan.

Me nu nke embwaashɛ mwɛɛm mvù to nu ê kenyile le

ɛ kɛw no bó to bomɛɛ wonɔ.”

Fiɛɛ fi ngan wvu ekume ngow ɛgin bó yi ɛgay dunɔi

³⁶ E Jisos ke ne cinɛ kebombom ke bonyii le ley gen yew. E boom bew bo ngoo le bi wvú le bife ê wvú le, “Ke yuuse ê bese fiɛɛ fi ngan wvu ekume ɛgay yo wɛne ɛya dunɔi.” ³⁷ E wvú mum gay le,

“Wee wvù tfumyi ngow yì jee nu wee wvù diee nu Waawee. ³⁸ E wɛɛ nu wonɔ wvun. E ngow yì jee dunɔi boom bò è nu bo bvunfon bvu Nyo' le. E ɛgay nu boom bò è nu bo wee kebefɛ wɛ le. ³⁹ E

wee bvuban wvù to tfumyɛɛ ngow yidvu nu dɛwle. Kefew ke ngbwele le nu kefew kè wonɔ wvun nu

ke eka. E bonyii bo ηgbwele le nu bonceendaa bo Nyo' le. ⁴⁰ Ke no bó ké baayi εgay baance ton bô ηguy, nu ke ληληη no fí nu ke enu kefew kè woη kaa wase le. ⁴¹ Wee wvù diee nu Waawee nu ke eciinse bonceendaa bew, é bó eghan ebaance mwεεm mvunciim mvù too bô kebefε noo bonyii bò gee bibefε bocii ebvuse ê bvunfon bwew e, ⁴² elañ ê kembvuwlεn ke ηguy e. E nu fó fò bonyii nu ke ebeele ηgeci bigew. ⁴³ Nonεn é bonyii bo teytey ebaa diεwε diuu le ê bvunfon bvυ Icee bó le. Wee wvù κεηκε bitem ε wvú yuw.

Ngan ekumε ntfu noo jise di banje le

⁴⁴ Bvunfon bvυ fowe nu diεwε ntfu mvυ wvù wee to joε γεν nyile wεne le. E wee mvυ ke to yen mum kase banje, no kfuuyi ε njoη yuu lo wvú. E wvú mum γεν gese mwεεm mvunciim mvù wvú to κεηκε, γεν guy wεε wvudvu.

⁴⁵ E bvunfon bvυ fowe bvυu nu ke diεwε wee way mvυ wvù to ghane gomte εjise ε ban yò jee nεn ntay. ⁴⁶ E wvú ke dioo egomte, γεν yen dimew e ε è nu naa di lumte. E wvú mum γεν gese mwεεm mvunciim mvù wvú to κεηκε γεν guy jise di banje le didvu.

Ngan ekumε kensan ke byé le

⁴⁷ Bvunfon bvυ fowe bvυu nu ke diεwε kensan e kè bó to tfumyεε ê joo, ε dikfuu di byé le dicii tase jó, ⁴⁸ ε kí yinεn. E bonyii mum gufe bvuse ê ηkpwaante, shii fokuse, caw byé yì jee γεε ê ηkáa le, laη yì befe. ⁴⁹ E nu ke no fí nu ke enu kefew kè woη kaa le. Bonceendaa bo Nyo' le nu ke ebuy

eto egawsen bonyii bò befe fô bo teytey e, ⁵⁰ emum elan bò befe ê kembvuwlen ke ηguay e, fô bonyii nu ke ebeele ηgeci bigew.”

⁵¹ Ε Jisos mum bife ê boom bew bo ηgoo le le, “Ben nu ε yuw mwεεm mvun mvunciim ntay e?” Ε bó bee le, “Εε.” ⁵² Ε wvú mum gay ê bó le, “Fí ε mum ε no nu le, wee tfuu wvù dunçi bonci bo Nyo' le wvù bó nu ε γεεyi wase wvú ekume bvunfon bvu fowe nu diεwε cee yew wvù κηke ntfu, ε wvú nulo ebvuse mwεεm mvu mvunfem κενεε mvu mvuyvuum jó.”

*Ε bó ma lo Jisos ntεw we le
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)*

⁵³ Ε Jisos ke mese ma bonjan ban, mum ne jó, ⁵⁴ γεν ntεw we le, γεν ley no γεεyi bonyii yew yibo yi bunle le. Ε bó yuw n'γεεyi we no κηke lo ηghaw, mum κew no ghayte le, “Wee wvun jo fεε bvun bvufee bvu baay bô mvunγay mvù wvú gee binghaw bi mwεεm e dvú nen? ⁵⁵ Ε nu ke waa cee la wvun wvù kane bite? Κε bwee nu Maalia le? Κε boom bo bwee le nu Jεm bô Yosεw noo Semon noo Judas e? ⁵⁶ Κε jέme ye yicii nu beene ε bó fen e? Wee wvun ε ja fεε bô mwεεm mvun mvunciim nen?” ⁵⁷ No bó ghay nonen mum ma lo wvú. Nonen ε Jisos gay ê bó le, “Bó ké no wvumte wee ntum Nyo' mondvuum e monciim, εfuw ke won we le noo ê kfuu diew e.” ⁵⁸ Ε Jisos fanε yaa ebvuu ege binghaw bi mwεεm e jó nteen ke, njefo bó to baa elese fitele yî ye le ke.

14

*Ekumε kpwe Jon Nleseεjoo
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)*

¹ Ε to nu kefew kedvu le, ε Nfon 'Elod wvù to saake keba ke won e kè Galilee yuw ekumε lemme di Jisos e. ² Ε wvù gay ê bocee won bew le, “Wee wvun nu Jon Nleseεjoo ε wvù ε kase ε buy yî kpwe le. Ε nu fiεε fi ge wvù ε se no keηke mvungay keegee binghaw bi mwεεm e bin nen.”

³ Fí nu ε 'Elod to gay ε bó koo Jon, kay, fen yew ncaw e nje 'Elodia wvù kpwεε Filew wvù waa bwee 'Elod, ε 'Elod to jo kpwεε le. ⁴ Ε Jon no tune gayte le nci baa bee le wvù ejo wvù kpwεε le ke. ⁵ Ε 'Elod mum no gomte le wen eyu Jon, geenεn no fane bonyii, njefo bonyii to keηke Jon diεwε wee ntum Nyo' le.

⁶ Ε è ke no nu diuu di Nfon 'Elod to gee ηkaw keekume diuu di bó to bokεε wvù, ε waa 'Elodia wvù kpwoon ley ceη bine fwe dvu bonyii bò to nu fô ηkaw wvudvu le, ε 'Elod yen ε ye yvuwse wvù. ⁷ Ε wvù mum kaw wan wvudvu, die kelew le wen nu efene wvù ε è cim nu naa bô la fi wvù ε bife le wen efene wvù dvù. ⁸ Ε bwee wan mum beyse wan le wvù egay le wvù enya ekole ke Jon Nleseεjoo le ê juy e ê wvù. ⁹ Ε wvù gay, ε Nfon 'Elod yuw nonεn ε ye keeshε lo wvù. Geenεn nje kelew kè wvù to dieε wase fwe dvu bonyii bò to nu fô ηkaw e, ε wvù mum gay le bó ege no wan gay. ¹⁰ Ε wvù mum tum bonyii ε bó gen yew ncaw e bvuse ekole ke Jon e, ¹¹ to dvù ê juy e nya ê wan kpwoon wvudvu, ε wvù

mum gen dvú nya ê bwee. ¹² E boom bo Jon e bo ηgoo le ke gen jo gvune di Jon e dwey, gen see saaka wvudvu ê Jisos.

E Jisos nyanje bonyii bontfuke botin
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

¹³ E Jisos ke dioo yuw fiεε fi kooy bô Jon, mum ley ê kekon e lewse ye gen fô bonyii yaa nu ke. Geenεn ε bibombom bi bonyii le yuw, mum buy ê bilaante le len bô bikaa bi wvú le. ¹⁴ E wvú ke buy ê kekon e dioo fεεse ê ηkpwaante, yen kebombom ke bonyii le nen ghemm. E shen koo wvú bô bó, ε wvú mum no fele bonyii bò to cemkene. ¹⁵ E ε ke dioo nu ekiεguu, ε boom bew bo ηgoo le bence gay ê wvú le, “Fεn nu ηkpwaante, ε diuu ε gen wase, gayε le bonyii ban egen bontεw e eguy mwεεm mvubole mvudien.” ¹⁶ E Jisos tfuse ê bó le, “Ke shiee nu dvú wvú bó enεne ke. E nu enya ben fiεε é bó edie.” ¹⁷ E bó tfuse ê wvú le, “Bese keηke ke ε è nu bontuw bo bleεd e botin bô byé yifiεε maan.” ¹⁸ E wvú gay ê bó le, “Ben eto dvú enya ê me.” ¹⁹ E bó to dvú, ε wvú fi, mum gay le kebombom ke bonyii le kedvu eshii fokuse yî εgay e. E wvú jo bontuw bo bleεd e bo botin ba bô byé yi yifiεε ye, taa we, nya keyoone ê Nyo', mum guushε bontuw bodvu nya ê boom bew bo ηgoo le, ε bó mum gawce ê kebombom kedvu. ²⁰ E bonyii bocii die ffuu. E boom bo Jisos e bo ηgoo le baance bimbeke bì to shεεtεε ε bí yinεen ηkáa yuufe ncow fiεε. ²¹ Bonyii bò to dieε mwεεm mvudien mvudvu to nu bolemε diεwε bontfuke botin e, ε se jo bokεne bô boom.

*Ɛ Jisos len yî joo le
(Mak 6:45-52; Jon 6:15-21)*

²² Ɛ Jisos mum gay ê boom bew bo ηgoo le Ɛ bó eley ê kekon e esaa fwe kewvu keki é wen eshεε egay kebombom ke bonyii le é kí ekfuuyi. ²³ Ɛ wvú ke shεε gay bó le, mum nε ben yî kum e wvú emben keegen ebunle. Ɛ ekfuη ke jiim ε wvú nu ke fó wvú emben. ²⁴ Geenen è to nu kefew kedvu le, ε kekon nu wase ê joo ncejole, ε joo kale kí, njefo fwefwe to too je fwe cile kí. ²⁵ Ɛ è ke no nu wase en'yulem, ε Jisos nε no too fô bó le lenε yî joo le. ²⁶ Ɛ boom bew bo ηgoo le dioo yen no wvú lenε yî joo le, ε kedvum gbwo bó. Ɛ bó no gayte le “Ɛ nu ηkfusay.” Ɛ bó mum no wamte foweεwe bô nfan. ²⁷ Kan mwaan ε Jisos mum jeme ê bó le, “Ben ejicε mvuntelem mvunen e, è nu me. Fo ben efanè ke.”

²⁸ Ɛ Bitā gay ê wvú le, “Tata é è fen nu wo, é wo gay ε me nlen ten yî joo le nto fô wo le.” ²⁹ Ɛ Jisos gay ê wvú le, “Ɛ toò le.” Nonen ε Bitā mum buy ê kekon e no lenε yî joo le gene fô Jisos e. ³⁰ No wvú to lenε gene, dioo yen no fwefwe gee, ε wvú mum no fane, mum kew no shiile ê joo. No wvú shiile mum bee le, “Tata fi me!” ³¹ Kan mwaan ε Jisos lan kebo jicε wvú le gay ê wvú le, “O oo, mbee wo doose baay! Wo be kenke kemaηen nje la?” ³² Ɛ bô wvú mum ben ley ê kekon e, ε fwefwe wvudvu mum lu. ³³ Ɛ boom bew bo ηgoo le bò to nu ê kekon e mum nya n'wvum ê wvú gay le, “Kεcεεy, wo nu Waa Nyo'.”

14:23 5:1; Luk 5:16 **14:25** Job 9:8 **14:26** Luk 24:37 **14:30**
8:26 **14:31** 6:30; 8:26; 16:8; 17:20; Luk 12:28 **14:33** 16:16;
27:54; Mak 15:39

Ɛ Jisos fɛ bonyii bo bincɛm e Genɛsalet

(Mak 6:53-56)

³⁴ Ɛ bó ke lente mamase buy keba kè Genɛsalet e. ³⁵ Ɛ bonyii bo jó yɛn wvú le kíɛɛ wvú, mum ciinse ntum ê keba kedvu le kecii, ɛ bonyii no too bô bonyii bo bincɛm e bocii fô Jisos e, ³⁶ lɛke lɛ wvú ecinɛ é bó ekum kɛ naa ɛ è nu ŋgem ndvu ye le. Ɛ wee tfuu wvù to kumte, mum no bonene.

15

Ɛkumɛ nce wonɔ bô diɛw Nyo'

(Mak 7:1-13)

¹ Ɛ Bofalasii bô bonyii bomew bò to duŋci bonci bo Nyo' le ke mum nɛ Jɛlusalɛm to fô Jisos e bife ê wvú lɛ, ² “Ɛ nu nje la wvù boom buw bo ŋgoo le beete bô nce wonɔ bo'icee bosɛɛbeene bo fwele? Kɛ bó cuke can ê je yì nci gomte le sɛ diekene kɛ.” ³ Ɛ Jisos tfuse ê bó lɛ, “Ɛ nu nje la wvù ben beete finɛn bô bonci bo Nyo' le bii ɛ è nu nce wene wonɔ e? ⁴ Me njemyi nɛn, njefo Nyo' to nu ɛ gay lɛ, ‘Wvumɛ ico bô bwoo.’ Bvuu gay tɛn lɛ, ‘Ɛ wee nan lo ice kɛnɛɛ bwee, é bó yu lo mwɛtɛn.’ ⁵ Geenɛn, ben ɛ no gayte finɛn lɛ, ‘Ɛ wee nɛ ɛ gay ê ice kɛnɛɛ bwee lɛ, ‘Fiɛɛ fi wo bee keekɛŋkɛ can yɛm e nu ɛ me ɛ nya wase ê Nyo’,” tu kɛ è nulo é wvú ebvuu ejo fiɛɛ fidvu efi ice kɛnɛɛ bwee dvú kɛ.’ ⁶ Ɛ nɛɛ no ben bii nce wene wonɔ e nɛn mum gee ɛ diɛw Nyo' tuu fiɛɛ fi ɛcici. ⁷ Bonyii bò jemyi jɛɛy gee jɛɛy ban! Fiɛɛ fi wee ntum Nyo' wvù Yɛsaya to jemyɛɛ ɛkumɛ ben nu naa lo keceɛy, no wvù to gayɛɛ lɛ, ⁸ ‘Bonyii ban wvumte me kɛ fomvu fomvu,

ε mvuntelem mvubole nu ncejole fô me le.

9 Bó bunlee me ε è nu κε εcici,
njefo bó joo mwεεm mvù è kpwawci bonyii yeεyi le
è nu diεw yεm.’ ”

Fiεε fi nulo ebefe bô wee
(Mak 7:14-23)

10 Ε Jisos ke ne tee kebombom ke bonyii le ε kí to.
Ε wvú gay ê kí le, “Ben eyeke eyuw, ekiεε ntay. 11 Κε
fiεε fi leyte ê wee εmvu nulo ebefe bô wvú κε. Ε nu
fiεε fi buyte lo ê wee εmvu fi nulo ebefe bô wvú.”

12 Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le ke ne to gay ê wvú
le, “Wo kee κε le Bofalasi be ε yuw fiεε fi wo be
jeme fiεε fi ε gbwe bó?” 13 Ε wvú tfuse ê bó le, “Kete
kecii kè è nu se è yele Icεm wvù nu fowe nu ε bó
nu ke ebaa. 14 Ben edaaye ê bó le, è nu binfefe bì
duñci je ê bonyii. Ε kenfefe duñci je ê kemew, é bó
bocii ke egeη egbwekeη ê kentuke le.” 15 Ε Bitay gay
ê Jisos le, “Κε yuuse ê bese fiεε fi ηgan wε jemyi.” 16 Ε
Jisos bife le, “Κε ben teη kee mwεεm e? 17 Κε ben
kee le fiεε ficii fi leyte ê wee εmvu booke ê shem ké
ghan buy lo le? 18 Geenεη, ε fiεε fi buyte diuw wee
le neη'yi ε è nu fô fitele le. Ε è nu fifiε fi beete bô
wee. 19 Fí ké ne ε è nu fô fitele le, ε wee se no keηke
ηkpwawce wvù befe, mum yu wee, jo kpwεε wee
keηεε dwee wee, jaη kenjaη, coη bvucōη, ben jim
nsaw mbiay keηεε befe bô diee di wee le. 20 Mvun
nu mwεεm mvù nulo ebefe bô wee. Κε keediekεη
bô can se bó ε cukε nulo ebefe bô wee κε.”

Ɛ kpwoon mvu wvù to nu wee ketum lese fitele yí Jisos e

(Mak 7:24-30)

²¹ Ɛ Jisos ke ne fò ƙewse ye gen keba ke Taya bô Sidon e. ²² Ɛ fí kooy ƙe kpwoon mvu wvu Kaanan wvù to nu jó to nu Ɛ ne to yen Jisos e, bee fô wvù le ƙe, “O Tata, waa Nfon Dawe, came ƙe shen fô me le. Waa wem wvù kpwoon nu Ɛ nceendaa dewle mvu njinene naa lo bô wvù baay.” ²³ Geenen Ɛ Jisos yuw fanɛ yaa ghay lo ƙe. Ɛ boom bew bo ngoo le bence to ƙe wvù gay ƙe, “Gay ƙe ê kpwoon wvun ƙe wvù egenè. Wvù bii nyaa njese ê beene.” ²⁴ Ɛ Jisos tfuse ƙe, “Bó to tum me Ɛ è nu fô bonyii bo Israe e maan bò nu diewe njee yí nu Ɛ ne wase Ɛ no bvuyte lo le.” ²⁵ Geenen Ɛ kpwoon wvudvu to ƙe tum envuw ê Jisos ejise gay ƙe, “Tata, fi ƙe me.” ²⁶ Ɛ Jisos tfuse ê wvù ƙe, “Ƙe fí nu ƙe kejo ngu boom elan fô bwé le ƙe.” ²⁷ Ɛ kpwoon wvudvu gay ƙe, “Ɛ nu keɛɛy icem. Geenen naa bwé ké no bonyi ƙe tfúw yí icee bó dioo diekene Ɛ yí no gbwekene.” ²⁸ Ɛ Jisos mum tfuse ê wvù ƙe, “O kpwoon wvun, mbee wo tɛmyi lo. Fí ekooy fô wo le no wo shieele.” Ƙe nonen Ɛ waa we mum bonen lo.

Ɛ Jisos nyanɛ bonyii bontfuke bonɛw

²⁹ Ɛ Jisos ke ne fò no gene, gen fey mbew Mamase yí Galilee le, ben gen yí kum e, shii fò. ³⁰ Ɛ kebombom ke bonyii le ke baay to fô wvù le nen ghemm. Ɛ bomew to too bô bonyii bò nu bontɛɛɛ, noo bò ƙeɛke bonfiaw ye le, noo bò nu binfeɛ, noo bò nu bincife, noo bomew bo bincem e nteen. No

bó too bô bó, no jiwse ê wvú ejise ε wvú fele bó.
³¹ Ε kebombom kedvu no κηηke lo ηghaw no bó to
 yene ε bincife jemyi, ε bonyii bô κηηke bonfiaw ye
 le bonene, ε bontηηε λene ten teytey, ε binfefe yene
 mwεεm e. Ε bó tum monkum mo Nyo' bonyii bo
 Islael e.

(Mak 8:1-10)

³² Ε Jisos mum tee boom bew bo ηgoo le gay ê
 bó λε, “Me ηκηηke shen fô kebombom kin e, ηjefo
 bó nu wase bee bó εdiuw ετα, ε fiεε fi bó edie yaa
 bvuu nu κε. Ε κε me ηgomte λε me encine bó le é
 bó egene ηη κε, ηjefo è nulo é bó egen egbwe ηη ê
 je.” ³³ Ε boom bew bo ηgoo le gay ê wvú λε, “Ε nulo
 é beene ejo fεε mwεεm mvudien ηkpwaante jan
 mvù ekpwεnten keenyanηe kfuu kin kebombom ke
 bonyii le dvú?” ³⁴ Ε Jisos bife ê bó λε, “Ben κηηke
 bontuw bo blεed e bomεε?” Ε bó tfuse λε, “Ε nu
 bosooshwi y bô mvubyetελε nen caan.” ³⁵ Ε Jisos
 mum gay λε kebombom ke bonyii le kedvu eshii
 fokuse. ³⁶ Ε bó shii, ε wvú jo bontuw bo blεed e
 bo bosooshwi y ba noo byé yidvu, nya keyoone ê
 Nyo', mum guushε nya ê boom bew bo ηgoo le, ε
 bó mum gawce ê bonyii bodvu. ³⁷ Ε wee tfuu die,
 ffuu. Ε bó baance himbεke bì to shεετεε, ε bí yηηsen
 ηkáa yisooshwi y. ³⁸ Bonyii bô to dieε to nu bolemε
 bontfuke bonεw, ε σε jo bokεneε noo boom. ³⁹ Ε wvú
 mum cine kebombom kedvu le ε kí no kfuuyi. Ε
 wvú ley ê kekon η γεν ê keba kè Magadan e. *

16

15:32 14:13-21 15:32 9:36 * 15:39 Bonjwa' bo boyvuum
 bomew teηe bvudvuu bvun λε «Magdala».

Ɛ bonyii bomew no gomte Ɛ Jisos ege kenghaw ke fiƐƐ le

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Ɛ Bofalasii bô Bosadusii ke ne to fô Jisos e keemom wvú, mum gay Ɛ wvú ege fiƐƐ fi dunçi mvunɔgay mvù ne fowe. ² Ɛ Jisos gay ê bó Ɛ, “Ɛ ke dioo nu seke diuu seeyi Ɛ ɛbulɛ yɛɛle, Ɛ ben no gayte Ɛ, ‘Ɛkfuɔ nu ebuy eɔɔ,’ njefo ben nu Ɛ yɛn Ɛ ɛbulɛ yɛɛle. ³ Ɛ ke dioo nu seke diuu sane Ɛ ɛbulɛ yɛɛle Ɛ kembɛw Ɛ suu, Ɛ ben no gayte Ɛ, ‘Nffum nu ke efey ɛben,’ njefo ben nu Ɛ yɛn Ɛ ɛbulɛ yɛɛle Ɛ kembɛw Ɛ suu. Ben kee keetaa ɛbulɛ mum kiƐƐ no ɛkfuɔ nu enu, geenɛn yaa kee ke bonciise bô mwɛɛm mvù kooyi yí kefew kin e dunçi nje la? ⁴ Ɛngokɛ kè befe kè nu Ɛ cinɛ wase Nyo' le Ɛ no nu diɛwɛ kpwoon nsake le kin, gomte fiƐƐ fi dunçi mvunɔgay mvù ne fowe. Ke è nulo é me endunɔɔ fiƐƐ ê kí efey fi wee ntum Nyo' wvù Jona le ke.” No wvú gay nonɛn mum cinɛ bó le ne no ɔne.

Ɛ Jisos tefe boom bew Ɛ bó eyenè ɛkumɛ gee di Bofalasii bô Bosadusii le

(Mak 8:14-21)

⁵ Ɛ boom bo Jisos e bo ngoo le ke dioo fɛse kewvu keki yɛn Ɛ bó be Ɛ daaye keejo blɛɛd. ⁶ Ɛ Jisos ke ne gay ê bó Ɛ, “Ben eyenè, bvuu joo kefew yí fintunɔɔɛn fi Bofalasii noo fi Bosadusii le.” ⁷ Ɛ boom bew bo ngoo le mum kɛw no jemyi ɛbonebon ɛkumɛ fiƐƐ fidvu, gayte Ɛ, “Wvù jemyi fintunɔɔɛn fin nɛn njefo beene baa to bô blɛɛd ke.” ⁸ Ɛ Jisos kiƐƐ fiƐƐ fi bó jemyi ɛkumɛ fi mum gay Ɛ, “O oo bonyii

16:1 12:38-39; Luk 11:16, 29-30 **16:1** Jon 6:30 **16:6** Luk 12:1

16:7 Mak 6:52 **16:8** 14:31

bo mbee wvù doose le ban! Ben jemyi εbenεben ε è nu εκυμε blεed wvù ben baa κηke κε nje la? ⁹ Ben baa yene wase mwεem e le? Ke ben kumyi bontuw bo blεed e bo botin bò bonyii se dieε bontfuke botin e? Bimbεke bì ben se baance se nu ηkáa yimiεε? ¹⁰ Ε κε ben bvuu kumyi ten bontuw bo blεed e bo bosooshwiy bò bonyii be die bontfuke bonεw e? Ben be baanci bimbεke bí ε buy ηkáa yimiεε? ¹¹ Ε ge la wvù ben baa κιεε λε κε me njemyi ε è nu εκυμε blεed κε? Me mbvuu ηgayte κε λε ben ejoo kefew εκυμε fintunλεεν fi Bofalasii bô Bosadusii le.” ¹² No wvù jeme nonεn ε bó mum κιεε λε κε wvù jemyi λε bó ejoo kefew ε è nu εκυμε fintunλεεν fi bó towte ê blεed e κε, λε wvù jemyi ε è nu εκυμε n'yεεyi wvu Bofalasii bô Bosadusii.

*Ε Bita cεε λε Jisos nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

¹³ Ε Jisos ke γεν buy ê keba ke woη e kè Kaysalia Filibi le, ke nε bife ê boom bew bo ηgoo le λε, “Bonyii duu λε wee wvù diee nu Waawee nu yεε?” ¹⁴ Ε bó tfuse ê wvù λε, “Bonyii bomew duu λε wo nu Jon Nleseεjoo, bomew λε Εlayja, ε bomew duu λε wo nu Yεlimia κενεε wee ntum Nyo' wvumvu.” ¹⁵ Ε wvù bife ê bó λε, “Ben duu finεn λε me nu yεε?” ¹⁶ Ε Semon Bita tfuse λε, “Wo nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε wvù Waa Nyo', Nyo' wvù κηke nshii.” ¹⁷ Ε Jisos tfuse ê wvù λε, “Semon waa Jona, Nyo' nu ε buw wo, njefo κε fin nu ε è seηe wee wvu wum ê wo κε, è seηe Icεm wvù nu fowe ê wo. ¹⁸ Me ε no

16:9 14:20 **16:10** 15:37 **16:14** 14:2; 17:10-13; Mat 21:11
16:16 14:33; Jon 1:49; 11:27 **16:18** Luk 22:32; Jon 1:42; 21:15-17;
 Εφε 2:20

ngayte ê wo le wo nu Bita, * ε è nu yî kemaan kin e wvù me nu ηke en'yoò kentaashε kem ke bonyii bo mbee le. Ε ke mvungay mvu kpwe le nu ke eyuu eghaw kentaashε kedvu κε. ¹⁹ Me nu ηke enya ken'yene ke bvunfon bvu fowe le † ê wo. Fiεε fi wo ε ke ε suu fokuse fεn, tu bó nu ε suu wase fowe. Fiεε fi wo ε ke ε fay fokuse fεn, tu bó nu ε fay wase fowe.” ²⁰ No Jisos gayεε nonεn, mum loocε ciise lo ê boom bew bo ηgoò le le bó eyεne fo bó ke emom esee ê wee le wen nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε κε.

Ε Jisos jeme εkumε kfuu kpwe yì wvù nu ke ekpwe (Mak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Ε κew yî kefew kekiε le, ε Jisos mum κew no duñci ê boom bew bo ηgoò le le wen κεηκε ke keegen Jelusalem. Ε wen nu egeen eyen bonγεw nteen can bonyii bò saake won e bô bocee ncese bo baay baay noo bonyii bò duñci bonci bo Nyo' le. Bó nu ke eyu wen, é εdiuw ebuy εta é wen ekase ebuy yî kpwe le. ²² Ε Bita mum jo wvù ε bô wvù lewse ye. Ε wvù mum κew no saake wvù yî fiεε fidvu le, gayte le, “Tata, Nyo' elεwseè. Ke fin fiεε nu ke eyuu ekooy bô wo κε.” ²³ Ε Jisos banke ye gay ê Bita le, “Ja ê me εjim Satan! Wo jewsee lo me njefo κε wo leeme ê keba ke Nyo' le κε. Wo leeme ε è nu ê ke wee wvu wum e.” ²⁴ No Jisos jeme nonεn, mum gay ê boom bew bo ηgoò le le, “Ε wee gomte keenu wee wεm ηgoò, tu wvù κεηκε keetun εkolε kew, etuu kentam kew ebii me le. ²⁵ Ben ekeè le wee wvù bawci nshii

* **16:18** Diee di Bita din nu le, «Τε». **16:19** Luk 11:52; Mat 18:18; Jon 21:15-17 † **16:19** Fεn nu teyey le, bin'yene bi bvunfon bvu fowe le. **16:20** 17:9 **16:21** 17:22-23; 20:17-19; 26:2 **16:24** 10:38-39; Luk 14:27; 17:33; Jon 12:25-26; 1Bi 2:21

we fo wvú elase nu ke elase ke lo. Geen ε wee wvú lase nshii we nje me nu ke ekeηke nshii. ²⁶ Ε bó baanci naa won wvun nen tfuu, ε nya ê wee wvú ε die, ε ke ε lase nshii we, é sew wvudvu enu la? Nuu le fiεε nu dvú fi è nulo é wee esum keyoy kew dvú le? ²⁷ Ben ekeè le wee wvú diee nu Waawee nu ke eto bô bonceendaa bew ê bvukuke byu Ice le, emum elaw wee tfuu yî fiεε fi wee nu ε ge le. ²⁸ Ε me ensee ê ben keceey le bonyii bomew leeme fen bò yaa nu ke eyuw wvun kpwe se bó ε yen no wee wvú diee nu Waawee too bô bvunfon bwew ke.”

17

Ε Jisos dunce bvukuke bwew bvú wvú to keηke fowe

(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Ε ediuw ke fey εsoocaa, ε Jisos jo Bita bô Jem noo Jon wvú waa bwee Jem, ε bô bó ben yî kum wvumew e ε wvú defe ewe, no nu fó εbonεbon. ² Ε bó ke ne yen ε nfiεesen ye ε kumεn ê bó εjise, bvushiw bwew ε no baa lawkene diεwe diuu le, ε ndvú ye baa ten lawkene nen mwawmwawmwaw. ³ Ε fí kooy le Muses bô Elayja to nu ε ne buynen fô bó le, no jemyi bô bo Jisos. ⁴ Ε Bita mum ne bvumten gay ê Jisos le, “Tata, fí jee no beene nu fen. Ε wo fen koonke lo é me en'yoó cún fen she, é yimi enu yo, yimi yi Muses, yimi yi Elayja.” ⁵ Ke no wvú to beε jemyi, ε fí kooy le kembew kè baa nen bvuuu to nu ε ne to ban bó, ε diεw jeme

16:27 Mben 62:12; Job 34:11; Mat 7:23-27; 13:41; 25:31-46; Luk 13:27; Jon 5:29; Lum 2:6; 1Kol 3:13-15; 1Bi 1:17; 2Tim 4:14; Mwm 22:12 **16:28** 10:23; 24:34; Mak 9:1; 13:30; Luk 9:27; 21:32 **17:1** 5:1 **17:2** 2Bi 1:16-18; Mwm 1:16 **17:5** 3:17

ê kembew kedvu le ε, “Wvun nu Waa wem, wvú nu fitele fiem. Me n'yuuke njon bô wvú baay. Ben eyuukè ε è nu wvú le.” ⁶ Ε boom bew bo ηgoo le dioo yuw diew yidvu ε kedvum gbwo bó, ε bó gbweken tum monshim fokuse. ⁷ Geenε ε Jisos gen kum bó le gay ε, “Ben eja we. Fo ben efanè κε.” ⁸ Ε bó dioo cake ejise we fanε yaa bvuu yen wee mvu le efey Jisos κε.

⁹ Ε bó ke nε yí kum wvudvu le dioo booke, ε Jisos lew ê bó le, “Fo ben ke esee fiεε fi ejise eyene be yen ê wee se wee wvú diee nu Waawee ε buy wase yí kpwe le κε.” ¹⁰ Ε boom bew bo ηgoo le bife ê wvú le, “Ε nu nje la wvú bonyii bò dunçi bonci duu le Elayja κηke keeke eyaw eto é Mboyse wvú Nyo' to kawεε se to?” ¹¹ Ε Jisos tfuse le, “Ε nu keceey le Elayja κηke keeyaw eto ekene mwεem mvunciim. ¹² Geenε é me ensee ê ben le Elayja nu ε to wase bó fanε yaa kiεε wvú κε, ε mum ε ge fiεε fi bó koonke bô wvú. Ε è nu κε ληληη no wee wvú diee nu Waawee nu ke eyen ηγεw can yibole.” ¹³ No wvú gay nonε, ε boom bew bo ηgoo le mum kiεε le wvú jemyi ε è nu εκumε Jon Nlesejoo.

*Ε Jisos fε wan mvu wvú to gbwee kenjgwe
(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)*

¹⁴ Ε Jisos bó boom bew bo ηgoo le ke bow fεse fô kebombom ke bonyii le to nu. Ε wee mvu nε to tum ενvuw ê Jisos fwe, gay ê wvú le, ¹⁵ “Tata, came κε shen fô waa wem e. Wvú gbwee kenjgwe, yene ηγεw baay. Wvú nen'yi gbwe fotaη, ké nε gbwe ê joo le. ¹⁶ Me mbe ε nto bô wvú fô boom buw bo

ngoo le bó ε mom ηkuuη keefe wvú.” ¹⁷ Ε Jisos gay le, “O oo! Εηγοκε ke εcici kè baa lese fitele yî Nyo' le kin. Me nu ηke enu beene engen embuy nεε? Me nu ηke ηkūu shém bô ben engen embuy nεε? Ben eto bô wan wvudvu fεn enya ê me.” ¹⁸ Ε bó to dvú, ε Jisos wam nceendaa dεwle wvù to nu yî wan wvudvu le ε wvú buy, ε wvú mum bonεn lo kaη mwaan.

¹⁹ Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le ke nε γεν fô wvú le ejim ejim, bife ê wvú le, “Ε nu nje la wvù bese be mom ηkuuη keebvuse nceendaa dεwle wvudvu?”

²⁰ Ε wvú tfuse ê bó le, “Ε nu njefo mbee wene doose lo. Ε me ensee ê ben keceey le, é ben be keηke mbee ε wvú nu ke naa diεwε shem nsusu le, * tu ben nulo egay ê kum wvun le wvú emvuw ye fεn egen eleem fofe, é wvú mvuwe, fιεε saa nu dvú fi nulo eghaw ben ke. ²¹ [Geenεn, ke kfuw wvuwwun nceendaa dεwle nulo ebuy se wee ε bunle ε she mbam mwεem mvudien ke.]†

Ε Jisos bvuu jeme ekume kfuw kpwe yì wvú nu ke ekpwe

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² No Jisos bô boom bew bo ηgoo le to taashεε Galilee, ε wvú gay ê bó le, “Wee wvù diee nu Waawee nu ε bó nu ke enya wvú can bonyii le, ²³ é bó eyu wvú, é ke edioo enu ediuw εta, é wvú ebuy yî kpwe le.” Ε bó yuw nonεn, ε ye keeshε bó baay.

Ekume shile wvu yew ncese

17:17 Dito 32:5, 20 **17:20** 13:31; 14:31; 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6 * **17:20** Nsusu yin nu ê díεw bala le le, «mustard». † **17:21** Ke boηwa' bo boyvuum bomew bô bó to yawεε saη diεw Nyo' jó keηke kencim kin ke. **17:22** 16:21

24 Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke γεν buy Kafana'um, ε bonyii bô to fii shile wvu yew ncese ke to yεν Bita le sow ê wvú le, “Wee wene n'yεεyi ké no laaηke κε shile wvu yew ncese?” † 25 Ε wvú bee le, “Εε.” Ε Bita ke dīoo tu fô yew e, ε è yaw Jisos jike fιεε fidvu fokuse, bife ê wvú le, “Semon, wo yεne fiuw le la? Bonfon bo fokuse fεν ké no fii shile bô kensuw ε è nu ê baa? Bó ké no fii ê boom bo woη e, nuu ê botolo le?” 26 Ε Bita tfuse le, “Bó ké no fii ε è nu ê botolo.” Ε Jisos gay ê wvú le, “Tu κε boom bo woη e yaa κεηke keelaηke κε. 27 Geenεn, wvu le fo bee wo eteεsen mvuntelem mvu bonyii bodvu le, γεε elan fincaw ê mamase le, bye yì wo ε yaw ε koo, ε wo yene diuw wvudvu, é wo eyεν jise di bigew e jó, emum ebvuse eγεν enya ê bó keelan shile wesebewo dvú.”

18

*Wee wvù kuuke ente jo bvunfon bvu fowe
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)*

1 Ε è no nu κε kefew kedvu le, ε boom bo Jisos e bo ηgoo le to bife ê wvú le, “Wee wvù kuuke fele wee tfuu ê bvunfon bvu fowe le nu wvù la?” 2 Ε Jisos mum tee wan caan leke ê bó enteleη, 3 gay le, “Ε me ensee ê ben keceey le, é ben baa ekumen etu diεwe boom bo caan caan e, tu κε ben nu ke eyuu eley naa lo bvunfon bvu fowe le κε. 4 Naa γεε wvù nu ε jo εκole kew caan ε no nu diεwe wan wvun e, nu ε wvú nu wee wvù kuuke ente jo bvunfon bvu fowe.

17:24 Ksm 30:13 † 17:24 Shile wvun to nu diεwe kenγawten ke nlawma wee lemme le yì diuu le. 18:1 Luk 22:24 18:3 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 18:4 23:12

⁵ Ɛ wee fiisene wan diεwε wvun e ê diee diem e, tu wvú fiisene ε è nu me.

(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ Ɛ è nu le wee ege é wee wvù nu ε lese fitele yî yem e diεwε boom bo caan caan ban e ege kebefε, é fí ejee fô wvuwee wee le le bó eshεηke kebwee ke diene le ê kendonη kew e, edomse wvú é wvú eshii egen ê joo yi baay e. ⁷ Nγεw wvu baay nu fô bonyii bo yî wonη wvun e. Mwεεm mvù teeyi bonyii ε bó gee bibefe keηke ke keenu. Geenεn ε ηγεw wvu baay nu fô wee wvù teeyi wee mvu ε wvú gee kebefε le. ⁸ Ɛ kebo kuw keνεε εκalε kuw gee ε wo gee kebefε, é wo sum kebo kedvu keνεε εκalε kedvu laη. Fí jee le wo ke eley nshii wvù mεy lo le bô kebo keνεε εκalε keηkfuyte, efey keekεηke can yicii keνεε bikaa bicii é bó ke ejo wo etfume ηguy wvù mεy lo le. ⁹ Ɛ jise diuw gee ε wo gee kebefε, é wo min jise didvu laη. Fí jee le wo ke eley nshii wvù mεy lo le bô jise dimwaan, efey keekεηke εjise ecii, é bó ke elanη wo ηguy wvu baay e.”

Ngan ekumε njee yì to laε

(Luk 15:3-7)

¹⁰ “Ben eyεnè fo ben ejoð mvu boom bo caan caan ban e εκuse ke. Ɛ me ensee ê ben le fowe nu ε bonceendaa bo Nyo' le bô shee bô bó ké no nu ke sekecii εjise jo Icεm wvù nu fowe. ¹¹ [Ɛ wee wvù diee nu Waawee to to keeboyse bonyii bô nu ε lakεn wase.] *

¹² Ben kpwaake le la? Ɛ wee keηke njée gbwee, yimiaaη ε la εnte dvudvu, wvú saa eyaw ecinε yi

18:5 Luk 10:16 **18:8** 5:29-30 **18:10** Jon 10:11-15 * **18:11** Ke bonwa' bo boyvuum bomew bô bó to yawεε saη diεw Nyo' jó keηke kencim kin ke.

mban bvuuके ncow bvuuके le ê kum, egen egom njee yimiaaŋ yì la yidvu? ¹³ Ɛ me ensee ê ben keceey ले, é wvú gom ε yen, é wvú eyuuke njon bô njee yimiaaŋ yidvu fele yi mban bvuuके ncow bvuuके yì baa la के. ¹⁴ Ɛ nu के लेŋलेŋ ten no Icen wvù nu fowe baa shieele ले wee mwaanŋ ŋgoo boom bo caan caan ban e ela के.

No è nulo é wee emancem mwem bô waa bwee

¹⁵ Ɛ waa bwoo ge fiε fi ε befē fô wo le, é wo gen yen wvú le duŋce jay we ê wvú के ben ε wvú bofεε. Wvú é yuw fiεε fi wo jeme, tu wo ε kase wase ε केŋके waa bwoo jim. ¹⁶ Wvú é no nu se wvú ε yuw fiεε fi wo jeme, é wo jo wee mwaanŋ केनेε bofεε ε ben ε bó kase gen fô wvú le, wvu le njeme wemen eकेŋके bonyii bofεε केनेε botete bô eben jim nsaw wvudvu. ¹⁷ Wvú é gen ε faŋ keeyuw fiεε fi bó jemyi, é wo jo keseen gen dvú fô kentaashε ke bonyii bo mbee le. Wvú é faŋ keeyuw naa noo kentaashε ke bonyii bo mbee le, é wo jo wvú diεwe wee wvù yaa kee के Nyo' केनेε diεwe wee wvù fii shile le.

¹⁸ Ɛ me ensee ê ben keceey ले fiεε fi ben ε के ε suu fokuse fen, tu bó nu ε suu wase fowe, fiεε fi ben ε के ε fay fokuse fen, tu bó nu ε fay wase fowe. ¹⁹ Me ε mbvuu ε no ŋgayte ê ben ले, é bonyii bofεε ê ben ente beŋe yì fiεε le fokuse fen, ε लेके ê bunle le, é Icem wvù nu fowe ege fimwetεn fô bó le. ²⁰ Ben ekeè ले fô bonyii bofεε केनेε botete nu ε taashε ê diee diem e, nu ε me nu ê bó enteleŋ.”

Ngan ekume wee fioo wvù yaa koole के shen

18:14 6:10 **18:15** Lew 19:17; Gal 6:1 **18:16** Dito 19:15; Jon 8:17; 2Kol 13:1; 1Tim 5:19 **18:17** Tay 3:10 **18:18** 16:19; Jon 20:23 **18:19** 7:7 **18:20** 28:20

21 Ε Bitα mum bence bife ê Jisοs λe, “Tata, è nu bokanη bomεε bò waa bwεεm gee mwεεm mvù befe fô me le, é me enλeeshi ke lo? Ε nulo é ke egen ebuy bokanη bosooshwiγ e?” 22 Ε Jisοs tfuse ê wvú λe, “Kε è nelo é me enγay ê wo λe è nelo enu ke bokanη bosooshwiγ maanη ke. Ε nelo enu mban̄sooshwiγ bokanη bosooshwiγ. 23 Ε nεε fiεε fi bó nelo efewsεν bvunfon bvυ fowe bô nfon mvυ wvù to gomte keekpwan̄sen bô bonyii bew bo lemme le bò kp̄waw we to nu can yibole. 24 No wvù to kewεε keetaasse, ε bó to bô wee mvυ ε ye fioo nu bikele bi bigew e bontfuke yuufe. 25 No ke è to nulo é wvù elaw, ε nfon wvudvu mum gay λe bó ejo wvù bô kp̄wese noo boom noo mwεεm mwew mvunciim egese eto bô bigew bidvu elaw fioo ye dvú. 26 No nfon gay nonεν, ε wee wvudvu gbwe ê wvù εjise ku can ê wvù gay λe, ‘Tata, kuu ke shém bee wo, me nu ηke enlaw fiεε ficii.’ 27 Ε shen ge ε cee ekole we cine wvù le daayε lo ê fioo yidvu le. 28 Geenεν, ε wee wε kebεε ke buy dīoo γεne, buynεν yî wee mvυ wvù bô bó lemte nfon e, ε wvù to keηke wvù fioo ekελe ke bigew e ke kemwaanη. † Ε wvù mum jice wvù yî sew e gay λe, ‘Lawε fioo yo.’ 29 Ε wee lemme wvudvu mum gbwe ten ê wvù εjise, λeke wvù gay λe, ‘Kuu ke shém bee wo, é me ηke enlaw wo.’ 30 Ε wvù tun, jo wvù γεν fen yew ncaw e λe wvù enù dvú egen ebuy no wvù ke elaw fioo ye. 31 Ε bonyii bomew bò bô bó to lemte dīoo yεν fiεε fi kooy le, ε fi ley bó baay. Ε bó mum γεν see fiεε ficii fi be kooy ê nfon. 32 Ε nfon tooy wvù ε wvù to, ε wvù gay ê wvù

18:22 Keη 4:24 18:23 25:19 18:27 Luk 7:42 † 18:28 Ekελe ke bigew e kin nu ê díew Glek e ke diwε bodanali gbwee le.

le, ‘Wo nu fiεε fi εcici. Me mbe ε ndaayε ê yo fioo le yicii njefo wo be ε ku can ê me. ³³ Kε è be nulo tεn é wo ecam shen fô wee wvù ben ε bó lemte le no me mbe ε ncam tεn fô wo le?’ ³⁴ Ε nfon ton’ye shém, nya wvú le bó efen yew ncaw e, enyεwle bô wvú egeεn ebuy no wvú ke elaw fioo ye yicii. ³⁵ Nonεn, è nu kε lεn]lεn no Icεm wvù nu fowe nu ke ege bô wee mwaan] mwaan] ben e, fεn é wee baa elεεshε bô fitele fiew ficii fiεε fi befε fî waa bwee nu ε ge fô wvú le.”

19

N’yεεyi εkumε keekun] kpwoon
(Mak 10:1-12)

¹ Ε Jisos ke jeme mwεεm mvun mεse, mum nε ê keba ke won] e kè Galilee le γεn ê kè Judea le Joo Joodan wvuke. ² No wvú γεn, ε kebombom ke bonyii le shfum bi wvú le, ε wvú fε bó bocii bô to cεmkene jó.

(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

³ Ε Bofalassii ke nε to fô wvú le keemom wvú, mum bife le, “Nci nu ε bee le è nulo é wee ekun] kpwεse yî fiεε le kenεε è nu naa fî la?” ⁴ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Ben ke baa taη wase fiεε fî bó saη le, ‘Fon]kεw nu ε wee wvù to bomεε bonyii to bom bó ε bó no nu diemsεn bô kpwoon’ e?’ ⁵ Wvú to bom nonεn mum gay le, ‘Ε nu nje fifin wvù diemsεn nu ke ecinε ice bô bwee le etaashε bô kpwεse, é bó bofεε emum etu wase wee mwaan.’ ⁶ Nonεn, kε bó bεε bonyii bofεε kε, bó nu wase wee mwaan. Fí ε

18:33 5:7 **18:34** 5:26 **18:35** 6:12, 15; Εfe 4:32; Kolo 3:13; Jεm 2:13 **19:1** 7:28; Luk 9:51 **19:4** Ken] 1:27 **19:5** Ken] 2:24; Εfe 5:31

mum ε no nu λε, fiεε fi Nyo' nu ε taashε wase, fo wee emom egawsεν κε.”

⁷ Ε bonyii bodvu mum bife ê Jisos λε, “Ε no nu nje la wvù Muses to gayεε λε wee nulo esan ηwa' enya ê kpwεse wvù dunçi λε wen nu ε kuη wase wvù, emum ekuη wvù?” ⁸ Ε Jisos tfuse λε, “Ε to nu nje bikuu binεν bì temyεεν wvù Muses to cin'yεε λε wee nulo ekuη kpwεse. Geenεν, κε è nu no fí to nu fonκew κε. ⁹ Me ε no ηgayte fiem ê ben λε, é wee ne ε kuη kpwεse ε jo wvumvu, é è baa nu λε kpwoon wvudvu nu ε ne ε no ghane gee nsake, tu wvù nu ε ge kebefε κε diεwε keejan kpwoon mvu.”

¹⁰ Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le yuw fin gay ê wvù λε, “Ε è fen nu no fí nu ekumε diemsεν bô kpwoon, é fí ejee λε wee emεy fiεw nonεν σε wvù ε taashε bvujen.” ¹¹ Ε Jisos gay ê bó λε, “Κε è nu wee tfuu wvù nulo ebee fifin fiεε κε. Ε nulo ebee κε bonyii bò Nyo' nu ε ge λε bó ebee. ¹² Ben ekeè λε bonyii bomew nu dvù ε bó yaa ké no κεηκε shiee kpwoon κε, ε è nu no bó to bokεε wase bó ε bó nu. Ε bomew nu nonεν ε è ge bonyii bô can λε bó enu nonεν. Ε bomew nu fibole nonεν ε è ge bó bô bikuu bibole λε bó enu nonεν nje bvunfon bvu fowe. Wee wvù nulo ebee fifin ε wvù bee.”

Ε Jisos lanj kembonεν yí boom bo caan caan e

¹³ Ε bonyii ke ne no too bô boom fô Jisos e λε wvù ekum bó le, ebunle fô bó le, ε boom bew bo ηgoo le mum no saake lo bonyii bodvu. ¹⁴ Ε Jisos gay fiεw λε, “Ben ecinε é boom bodvu etoo fô me le. Fo ben ejewsè bó κε, njefo bvunfon bvu fowe nu ε è nu fô

bonyii diεwe boban e.” ¹⁵ No wvú gay nonεn, mum gεε can ye yî bó le mum nε no gεne.

Jisos bô cee kpaw

(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

¹⁶ Ε fí kooy ε wee mvu to nu ε nε to fô Jisos e, bife ê wvú le, “Wee N'yεεyi, fιεε fí jee fí me ηκεηκε keenje nσε ηκεηκε nshii wvù mεy lo nu la?” ¹⁷ Ε Jisos bife ê wvú le, “Wo biite ε è nu ê me εκυμε fιεε fí jee nje la? Wee wvù jee mεy κε mwaan. Ε wo gomte keeke eley nshii wvù mεy lo le, é wo no gεεlè bonci bo Nyo' le.” ¹⁸ Ε wee wvudvu bife ê Jisos le, “Bonci bo Nyo' le nu bò la?” Ε Jisos tfuse le, “Fo wo eyu wee, fo wo ejan kpweε wee, fo wo econ bvucou, fo wo eben jim nsaw mbiay, ¹⁹ è wvumtè ico bô bwoo, noo le, è koonkè waa bwoo no wo koonke εκολε kuw.” ²⁰ Ε cuwee wvudvu mum gay ê wvú le, “Bonci ban bocii nu ε me nσε ηγεελε wase. Ε bvuu shεke la?” ²¹ Ε Jisos tfuse ê wvú le, “Ε wo fen gomte keenu wee wvù jee gεne mεεσε, é wo gen gese mwεεm mvù wo κεηκε, gaw bigew bidvu ê bo kefufe le, é wo ke emum εκεηκε ntfu ε è nu fowe. Ε wo dioo ε ge nonεn emum eto ebii me le.” ²² Ε cuwee wvudvu yuw nonεn, mum nε no gεne nu lo shen shen, njefo wvú to κεηκε kpaw baay.

²³ Ε Jisos mum gay ê boom bew bo ηgoo le le, “Ε me ensee ê ben keεεy le fí nu ke etemyi fô wee kpaw e keeley bvunfon bvu fowe le. ²⁴ Ε me embvuu ensee ê ben le, fí nu cekey fô nyambala le keeley ê jise di tase le fele fô wee kpaw e keeley

19:18 Ksm 20:12-16; Lεw 19:18 **19:19** 22:39 **19:21** 6:20;
8:21-22; Luk 12:33 **19:22** Mben 62:10

bvunfon bvú Nyo' le.” * 25 E boom bo Jisos e bo ngoo le yuw fifin, e diuw yum bó baay. E bó bife le, “E è fen nu nonen, é ke yuu eboy yee?” 26 E Jisos taa bó nen, gay ê bó le, “E è nu fô wee wvu wum e, tu fí nulo eghaw. Geen e fô Nyo' le nu e ke fíe yaa nulo eghaw wvú ke.” 27 E Bitá gay ê wvú le, “Taa eyen, bese nu e cine wase fíe fíci le e no bii wo le. Bese nu ke ekeke la?” 28 E Jisos gay ê bó le, “E me ensee ê ben keey le seke wee wvú diee nu Waawee e shii wase yí kawla we bvukuke le won wvu fwe le, é ben ban bò se bii me le, eshii ten yí bokawla le yuufe ncow bofee esaake dikfuu di Israel di yuufe ncow dife. 29 Wee tfuu wvú nu e cine la diew e, keee boom bo bwee le, keee jéme ye le, keee ice le, keee bwee le, keee boom e, keee hee le, e wvú cin'yi nje yem, nu ke ekeke bonyii bô mweem bokañ gbwee fele no wvú se keke. E wvú nu ke ekeke ten nshii wvú mey lo. 30 Geen, bonyii nteen bò nu fwe keseen nu ke enu ejim, é nteen bò nu ejim keseen enu fwe.”

20

Ngan ekume wee wvú to joé bonyii bo lemme le lese wene

1 E Jisos bvuu gay le, “Bvunfon bvú fowe nu diewe cee la mvu wvú to buye ja fontañentan gen keejo bonyii bo lemme le elese ê wvú wene. 2 No wvú to gene yen bó le, e bô bó mum kamen le wvú

* **19:24** Nyambala yin nu e bó teje ê díw bala le le «camel». **19:26** Saka 8:6; Luk 1:37 **19:28** 25:31; Luk 22:30; 1Kol 6:2; Mwm 3:21 **19:29** 10:37 **19:30** 20:16; Mak 10:31; Luk 13:30

nu ke elaw bó danali danali yî diuu le. * Ε wvú mum ciinse bó ε bó γεν no lemte ê wvú wene. ³ Ε è ke no nu diewe didiui bvuuke le, ε wvú buy γεν yen bomew bonyii le ε bó leeme fô way laame. ⁴ Ε wvú gay ê bó le, ‘Ben egen ten elemte ê me wene, é me nke enlaw ben no bó ké no laake.’ Ε bó mum γεν. ⁵ Ε wvú ke bvuu buy ke diewe emvunsheen entelen e, bvuu kase buy ke diewe didiui ditete le, joo ke bonyii bo lemme le. ⁶ Ε è ke no nu diewe didiui ditin e ekiεguu, ε wvú bvuu buy γεν yen bonyii bomew e ε bó leemene. Ε wvú bife ê bó le, ‘Ε nu nje la wvù ben to ε she leemene fen diuu dicile εcici?’ ⁷ Ε bó tfuse le, ‘Ε nu njefo wee baa jo bese lemme le ke.’ Ε wvú mum gay ê bó le, ‘Ben egen le ten elemte ê me wene.’

⁸ Ε è ke no nu ekiεguu, ε cee weε mum to gay ê cee ekole bonyii bew bo lemme le le wvú etee bonyii bo lemme le, enya nlawma wvubo, keεke yî bonyii bò be to ejim e, egen emese yî bò be to fwe le. ⁹ Ε wvú mum kew no laake. Ε bonyii bò bó to joe bó yî lemme le didiui ditin to ε wvú law bó danali danali. ¹⁰ Ε bonyii bò bó to yawεε ejo ke dioo to mum no kpwaake le bó nu elaw bó efey bomew ba. Geenεn, ε bó law ke ten bó danali danali. ¹¹ Ε bó fi nlawma wvubo mum kew no wvukene cee la we, ¹² gayte le, ‘Bonyii ban bò wo be jo ejim lem ke ntam kefew mwaan maan, geenεn wo ε law bee bó lenlen, ε bese nu bò be she ε ngvuse yî lemme le diuu dicile ε mvum sheyte yî yese le.’ ¹³ Geenεn ε cee weε wvudvu tfuse ê wee mvu bó le le, ‘Nsaa yem, ke

* **20:2** Danali mwaan nu jise di bigew e di bó to ké law wee dvú yî lemme di yî diuu le. **20:8** Lew 19:13; Dito 24:15

me mbaa njay fiεε bee wo κε. Bee wo be kamene κε lemme din yî danali le? ¹⁴ Joo nlawma wo eγενè. Ε κοη me ε me enlaw wee wvu εjim ληληη diεwε no me nlaw wo. ¹⁵ Κε me ηκεηκε mvuηgay keeηγε fiεε fi me ηkooηke bô fiεε fi è nu fiem e? Nuw ε wo bene kendorη njefo me nu ε n'yene can yem fô bonyii le ε?” ” ¹⁶ No Jisos jeme nεη, mum mεse ε, “Ε nu κε no bonyii bô nu εjim keseen nu ke enu bo fwe, ε bo fwe nu bo εjim.”

Ε Jisos bvuu jeme εκumε kfuu kpwe yî wvú nu ke ekpwe

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Ε Jisos ke no bene Jelusalεm, ε bô boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε buy ê je, ε wvú tee bó ε bô bó λεwse ye, ε wvú gay ê bó ε, ¹⁸ “Ben eyekε eyuw, beene bene wase gene Jelusalεm, ε bó nu eγεν enya wee wvú diee nu Waawee can bocee ncese bo baay baay noo bonyii bô duηci bonci bo Nyo' le, é bó esaw wvú esumtεη le bó eyu wvú, ¹⁹ emum enya wvú can bonyii bô yaa nu κε Bojuu le, é bó esεwse wvú, tamte wvú bô boηgbwan, emum eta wvú yî kentam e, é ke edioo enu εdiuw εta é Nyo' ekase ebvuse wvú yî kpwe le.”

Ε bwee Jon bô Jεm λεκε bintaw bi boom bew e ê Jisos

(Mak 10:35-45)

²⁰ Ε bwee boom bo Σεβεdee le ke nε to fô Jisos e bô boom bew, tum envuw ê wvú εjise keelεκε fiεε. ²¹ Ε Jisos bife ê wvú ε “Wo be gomte ε la?” Ε wvú gay ê wvú ε, “Kawε ε è nu ke edioo enu

seke wo saake wase bvunfon bwuw, é boom bem bo bofεε ban eshii mbew yo le, wvumvu ê εbo kuw ke elemse le, wvumvu ê ke εκενε le.” ²² Ε Jisos tfuse ê boom bodvu le, “Κε ben kee fiεε fi ben biite κε. Ε nulo é ben ke ewu fiko fi ηγεω e fi me nu ηke εν'wu?” Ε bó tfuse le, “Bese nulo ke ewu.” ²³ Ε wvú gay ê bó le, “Ε nulo é ben ke ewu fiko fiem keceey. Geenεn keeshii ê εbo kem ke elemse bô ke εκενε le yaa nu bvudvuu bwem keenya ê ben κε. Mondvuum modvu nu ε è nu fô bonyii bò Icεm nu ε seyse wase ε γεε fô bó le.” ²⁴ Ε kebεse ke boom bo ηgoo le bo Jisos e bo yuufe dioo yuw εκume fiεε fidvu, ε shém ton'ye bó bô boom bo bofεε bodvu. ²⁵ Geenεn ε Jisos tee bó bocii, ε bó to ε wvú gay ê bó le, “Κε ben kee le bonyii bò saake bitum ké no shiile lo yí bonyii bobole, ε bonyii bo baay baay bobole duηci mvunηgay mvubole ê we jo bó? ²⁶ Κε fifiε κηηke keenu ê ben εντελεη κε. Wee wvù gomte keenu wee wvu baay ê ben εντελεη κηηke keenu wvù lemte lo ben e. ²⁷ Wee é no gomte keenu wee wvu fwe ê ben εντελεη, tu wvú κηηke keenu nfwa wene. ²⁸ Ε nu κε ληηληη no κε wee wvù diee nu Waawee to to le bonyii elemte lo wvú le κε. Wvú to to keelem lo fô bonyii le, enya nshii we keesum wee nteen yí kpwe le.”

*Ε Jisos yene ejise binfefe bifεε
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)*

²⁹ Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke γεν dioo fele Jεliku, ε kebombom ke bonyii le no shfumte

20:22 26:39; Mak 14:36; Luk 22:42; Jon 18:11 **20:23** Lem 12:2

20:26 23:11; Mak 9:35; Luk 9:48 **20:28** Yεsa 53:12; 1Kol 6:20;
7:23; Gal 1:4; 1Tim 2:5-6; 1Bi 1:18-19 **20:29** 9:27-30

ê wvú ejim. ³⁰ E fí kooy le binfefe bimew bifεε, ε è nu bolemsε bì to ké no shiile diuw je le, to nu ε dioo yuw le Jisos fele lo, ε bí mum no wamte gayte le, “Tata, Waa Nfon Dawe, camε shen fô bese le.” ³¹ E kebombom ke bonyii le no wamene bó gayte le bó eban lo. Geenε ε bó bvuu wam γεν lo fwe fwe le, “Tata, Waa Nfon Dawe camε shen fô bese le.” ³² E Jisos mum leem, tee bó, ε bó to, ε wvú bife le, “Ben gomte le me enge la fô ben e?” ³³ E bó tfuse le, “Tata, geε é ejise eyese eyene ye.” ³⁴ E shen koo Jisos, ε wvú kum ejise ebole. Kan mwaan ε bó mum no yene mwεem e, mum ne no bii Jisos e.

21

E Jisos ley Jεlusalεm diεwε Nfon e
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Jon 12:12-19)

¹ E Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke dioo fenene Jεlusalεm, ε bó nu wase ntεw wvù Betfaj e yí Kum Bite bi Olif e, ε wvú mum tum boom bew bo ηgoo le bomew bofεε, ² gay ê bó le, “Ben egen ntεw wvu fwe we le. Ben nu dioo ε γεν, emum eyen lo bwee kembεεbey e ε bó ε suu ε waa we nu mbew ye le, é ben efay, eto dvú ê me. ³ E wee bife lo fiεε ê ben, é ben tfuse le Cee Ekole keηke shiee wvudvu, é wvú emum ecine lo kan mwaan é ben eto dvú.” ⁴ Fifin to kooy nonεn keege é fí eto ekocεn no wee ntum Nyo' mvu to jemyeε, gayte le, ⁵ “Wee egay ê kelaante kè Sayon le, ‘Ben etaa eyen, Nfon wene too ê ben e. Wvú nu ε shike ekole kew,

20:30 1:1; 9:27; 12:23; 15:22; 21:9, 15; 22:41-46; Mak 10:47-48; 11:10; Luk 1:32, 69; 2:11; 18:38-39; Jon 7:42 **21:5** Yεsa 62:11; Saka 9:9

ε ben yî kembεεbey e, ε è nu waa kembεεbey, kembεεbey ε kí bεε caan.’ ”

6 Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le ba γεν, ge κε no wvú to jemyεε. 7 Ε bó to bô kembεεbey kedvu noo wan, yεy bikum bibole yî dvú le, ε Jisos ben shii yî kemew e, no gene. 8 Ε kebombom ke bonyii le nteen no yeyte ten bikum bibole ê je, ε bomew faasshi tíew bite yeyte. 9 Ε kebombom kè to gene fwe dvu Jisos bô kè to bii εjim no wvuuyi le, “Eeeee, mbense enù fô waa Nfon Dawe le leεε! Nyo' nu ε lan kembonen yî wee wvù too ê diee di Tata le leεε! Eeeee, mbense enù fô Nyo' wvu fowe le leεε!”

10 Ε Jisos ke γεν fεse Jelusalem, ε kelaante kedvu kecii shiw. Ε bonyii no ghayte, biite le, “Wvun σε nu yεε le?” 11 Ε kebombom tfuse le, “Ε nu wee ntum Nyo' wvù Jisos wvù νε ntew wvù Nasalet e, Galilee.”

Ε Jisos kunj bonyii ε bó kamene way fô yew ncese Nyo' le

(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

12 Ε Jisos ke γεν fô yew ncese Nyo' le, kunj bonyii bocii bô to geese bô bô to guyte mwεεm fó, baashe bidan bi bonyii bô to kumene bigew e, bô hintaw bi bonyii bô to geese bibembε le. 13 Wvú to kuunke gayte le, “Fí nu ε bo ε san ε Nyo' gayte le, ‘Bó nu ke etenje yew yem le yew bunle.’ Ben ε banke ε tu tfum bocooη.”

14 Ε Jisos no nu fô yew ncese le, ε binfefe bô bontεηε too ε wvú fεle bó. 15 Geenεn, ε bocee ncese

bo baay baay bô bonyii bô to duŋci bonci bo Nyo' le ke dioo yɛn biŋghaw bi mwεεm e bi wvú to gee, bô no boom bo caan wvuuyi fô yew ncese le, gayte ε, “Eeeee, mbense enù fô waa Nfon Dawe le λεεε,” ε fí no ton'yi lo bó. ¹⁶ Ε bó mum waa lo Jisos ε, “Κε wo yuuke fiεε fi boom ban gayte le?” Ε wvú tfuse ê bó ε, “Εε, me n'yuuke lo. Fí nu ε ben ke baa taŋ wase fiεε fi bó saŋ ε, ‘Nyo' nu ε ge mbense wvù jee gene mεεse ε no buyte dew boom bo caan caan e, noo dew boom bô bεε yamte εmben e?’ ” ¹⁷ Ε Jisos ke nε cine bó le, buy ê kelaante kedvu le, γɛn ntεw wvù Bεtani le, ce jó.

*Ε Jisos low kete kemew
(Mak 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Ε è ke no nu εntaŋentaŋ, no Jisos to kaase tuu jim εlaante, ε jeŋ no yuu wvú. ¹⁹ Ε wvú yɛn kete kemew e mbew je le ε bó ké no diee, * mum γɛn fó, geenɛn faŋε yaa yɛn fiεε le yí dvú le κε, yɛn κε ε è nu bibε yí dvú le maŋ. Ε wvú mum low kete kedvu gay ε, “Fo fintam bεε ke ebvuu eyuu eyum lo yí yo le κε!” Kaŋ mwaan, ε kete kedvu mum yowlɛn lo. ²⁰ Ε boom bo ηgoo le bo Jisos e dioo yɛn nonɛn, ε diuw yum bó. Ε bó no ghayte ε, “Kete kedvu ghan nεε ε sε yowlɛn lo kaŋ mwaan nɛn?” ²¹ Ε Jisos tfuse ê bó ε, “Ε me ensee ê ben kecεεy ε, é ben lese fitele yí Nyo' le, yaa keŋke naa lo kemaŋɛn κε, ben saa ge κε ε è nu fiεε fi me ηge bô kete kin maŋ κε. Ben é cim ε gay ê kum wvun ε, ‘Mvuwe ye fɛn eγɛn eγbwe ê joo yi baay e,’ é fí ekooy nonɛn. ²² Ε naa la fi ben

21:16 Mben 8:2 **21:19** Luk 13:6 * **21:19** Kete kin to nu kè bó teŋε ê díεw bala le le, «fig». **21:21** 17:20; Luk 17:6 **21:22** 7:7

banlee lεke, nu ε ben nu ke ekeηke feη é ben nu ε lese fitele yî Nyo' le.”

*ε bó bife fô mvunḡay mvu Jisos e ne
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)*

²³ Ε Jisos ke bvuu kase ley fô yew ncese le, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake won Bojuu ke to yen no wvú yeeyi bonyii, mum bife ê wvú le, “Wo jo fee mvunḡay ε se no gee mwεεm mvun? Ε nya yeε mvunḡay mvudvu ê wo?” ²⁴ Ε Jisos tfuse ê bó le, “Me teη nu embife fiεε ê ben. Ε ben tfuse lo, é me emum ensee ê ben wee wvù nya mvunḡay le me enḡeè mwεεm mvun. ²⁵ Jon to leese bonyii ê joo ε mvunḡay mvudvu ne fee? Ε to nya Nyo', nuu wee wvu wum ε?” No wvú bife nonεη, ε bó no keηene εbonεbon gayte le, “Ε beene tfuse le è to nya Nyo', é wvú ebife ê beene le laa ε è ge la fo beene ebee Jon e le? ²⁶ Geenεη, ε è yaa nulo é beene etfuse le, ‘Ε to nya wee wvu wum,’ ke, njefo beene fane kebombom ke bonyii le, no bó bocii nu ε bee le Jon to nu wee ntum Nyo'.” ²⁷ Nonεη, ε bó mum tfuse ê Jisos le, “Ke bese kee ke.” Ε Jisos mum gay ê bó le, “Tu ke me nu ensee teη ê ben wee wvù nya mvunḡay ê me le me enḡeè mwεεm mvun ke.”

Ngan ekumε boom bolemε bofeε

²⁸ Ε Jisos γεη fwe bife le, “Ben kpwaake le la ekumε fin? Wee mvu to keηke boom bolemε bofeε. Ε wvú ke ne γεη fô wan wvu fwe le, gay ê wvú le, ‘Waa weη, γεηε eshe elemtè weηe εben.’ ²⁹ Ε wvú tfuse le, ‘Ke me nu enḡεη ke.’ Geenεη ke ne kase kumεη fitele fiew mum γεη weηe dvudvu. ³⁰ Ε wee

wvudvu γεν fô wvu εjim e gay κε fιεε fi wvú be gay wase ê wvu fwe. Ε wvú tfuse ê wvú le, ‘Me nu engen icem.’ Geenεν, fanε yaa γεν κε. ³¹ Tu εντελεη jo boom bo bofεε ban, nu ε wvú to gee fιεε fi ice shieele nu wvú la?” Ε bó tfuse le, “Ε nu wvu fwe.” Ε Jisos mum gay ê bó le, “Ε me ensee ê ben kecεεy le, bonyii bò fii shile noo bokενε bo nsake le nu ε bó leyte wase bvunfon bvυ Nyo' le fwe ê ben e. ³² Me njemyi nen njefo Jon Nleseεjoo to nu ε to keeduηce je yi teyey ê ben, ε ben fanε yaa bee wvú le κε, geenεν ε bonyii bò fii shile bô bokενε bo nsake le bee wvú le. Ε ben ke dioo cim yen no bó beηe nonεν, fanε yaa ekumεν mvuntelem mvunεν ebee ten wvú le κε.”

*Ngan ekumε bonyii bò wee to tεσεε wεε ê bó
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)*

³³ Ε Jisos bvuu jeme le, “Ben ebvuu eyuw ngan mvu. Wee mvu to nu ε lem wεε mvuntam mvú bó keenci mbvuum dvú, gem bô ketaan κεεκεε, cim fô bó nu ke ekoyte mvuntam mvudvu some ε mbvuum buyte, tum ketaale ke wee ncey e wene dvudvu, mum tεσεε wεε wvudvu ê bonyii, mum ne γεν ketum kemew e. ³⁴ Ε kefew kè bó ké no koyte mvuntam mvudvu ke to kocεν, ε wvú tum bonyii bew bo lemme le fô bonyii bò wvú to tεσεε wεε ê bó le, le bó eγεν efi mwuwene mvuntam. ³⁵ Ε bó γεν, ε bonyii bò wvú to tεσεε wεε wvudvu ê bó koo bó, suη mvu, yu mvu, tumye mvu bô ετα. ³⁶ Ε wvú bvuu tum bomew bonyii bo lemme le ε bó duule fele bo fwe ba, ε bonyii ba bvuu ge κε leηληη no bó gee bô bo fwe ba. ³⁷ Εjim jodvu ε wvú tum wase ε è nu

waa we, kpwaake ɛ bó nu eɣɛn ewvum waa wen wvun. ³⁸ Geenɛn, ɛ wvú ɣɛn, ɛ bonyii bodvu dioo yɛn wvú le, jeme ɛbonɛbon ɛ, ‘Wvun nu ndiela wee wɛɛ wvun. Ben eto é beene eyu wvú emum eyow bvushɛw bvudvu.’ ³⁹ Ɛ bó mum koo wvú bvuse wɛne, mum yu.”

⁴⁰ No Jisos fɛ nɛn, mum bife ɛ, “Wee wɛɛ wvudvu nu ke edioo ɛ to ege nɛɛ bô bonyii bodvu?” ⁴¹ Ɛ bó tfuse ɛ, “Wvú nu ke eto elɛse lo mvunyaame mvudvu, etɛse wɛɛ wvudvu ê bonyii bomew bô nu ke enyaa mwew mvuntam seke ŋkoy e.” ⁴² Ɛ Jisos bife ê bó ɛ, “Ben ke baa taŋ wase ê Ŋwa' Nyo' le ɛ, ‘Tɛ didvu diɛ di bonyii bo kembom e to tunɛɛ, to nu ɛ kase nɛ tu tɛ di buu di yew e.

Ɛ fifin nu ɛ è ge kɛ Tata,

bonyii ɛ no taale kɛŋke ŋghaw' e?

⁴³ Me ɛ mum ɛ no nseŋe ê ben ɛ, Nyo' nu ke efi bvunfon bwew can yene le, enya ɛ è nu ê ketum kè nu ke egee no wvú gomte le.” ⁴⁴ [“Tɛ didvu din nu é wee gbwe yî dvú le, ecaafiɛ lo, é dí gbwe yî wee le, efooncɛ lo mwɛtɛn.”] †

⁴⁵ No Jisos ma ŋgan wvun nɛn, ɛ bocee ncese bo baay baay noo Bofalasioo dioo yuw, mum kɛɛ ɛ wvú ma ɛ è nu ɛkumɛ bowen. ⁴⁶ Ɛ bó mum no gomte keekoo wvú, geenɛn, kase fan kebombom ke bonyii le, njefo kebombom kedvu to kɛŋke Jisos ɛ è nu naa wee ntum Nyo'.

21:39 Ibu 13:12 **21:41** 22:7 **21:42** Mben 118:22-23 **21:43**

Dan 2:34-35, 44-45 † **21:44** Kɛ boŋwa' bo boyvuum bomew bô bó to yawɛɛ saŋ diɛw Nyo' jó kɛŋke kencim kin kɛ. **21:46** 21:11; 26:4-5

22

Ngan ekumε nkaw bvujen (Luk 14:15-24)

¹ Ε Jisos bvuu no jemyi ê bó ê bonḡan e, ε wvumvu no nu λ, ² “Bvunfon bvυ fowe nu ε è nulo é bó efewsεν bó nfon mvυ wvù to seysεε nkaw bvujen bvυ waa we wvù diemsεν e. ³ Ε wvú ke tum bonceendaa bew λ bó eḡεν etooy bonyii bò wvú to beε bó bô nkaw bvujen wvudvu λ bó etoò. Geenεν, ε bonceendaa bodvu ḡεν ε bonyii bodvu fanḡ yaa to ke. ⁴ Ε wvú tum bomew bonceendaa gay ê bó λ, ‘Ben eḡεν ejeme ê bonyii bò me nse mbeε bó nkaw bvujen wvun λ bó eyeke eyuw, me nu ε nseyse wase mwεεm mvudien, ε nḡbwo binsonḡ bi nyám e bó boom bo bona’ le bò fanḡken. Me nu ε nseyse wase mwεεm mvunciim, λ bó etoò λ fô nkaw e.’ ⁵ Geenεν, ε bó ḡεν ε bonyii bodvu case lo, nε fibole no ḡene. Ε wee mvυ laa wεne dvυ wvú, ε wee mvυ laa way we. ⁶ Ε kebεse ke bonyii le kooyε bonceendaa bodvu nyεwle bó bó, mum yuwye bó. ⁷ Ε fitele bente nfon wvudvu, ε wvú ciinse bonyii bew bo jem e, ε bó ḡεν λese lo bonyii bò yuwyeεε bonceendaa bew, mum ton kelaante kebole. ⁸ No wvú ḡe nonεν, mum gay ê bonceendaa bew bomew λ, ‘Me nu ε nseyse wase nkaw bvujen. Geenεν bonyii bò me nse mbeε ba se baa nu naa lo bonyii ke. ⁹ Ben eḡεν ntasεν jé le yicii, ebe bonyii bocii bò ben ε yεν, λ bó eto fô nkaw bvujen wvun e.’ ¹⁰ Ε bonceendaa bodvu mum buy ḡεν jé le yicii, kum bonyii bocii bò bó

to yɛnɛɛ, bonyii bò jee bò bèfe to dvú. E yew bvujen mum yiɲsɛn bò bonyii.

¹¹ E nfon ke nɛ ley yew bvujen yidvu le keeyɛn bonyii bò to toɛ fô ɲkaw e, mum yɛn wee mvu le dvú e wvú baa jise ndvú ɲkaw bvujen kɛ. ¹² E wvú bife ê wvú ɛ, ‘Nsaa yɛm, wo ghan nɛɛ e sɛ ley dvun sɛ ndvú ɲkaw?’ E wee wvudvu mɛy diuw tfu. ¹³ Nonɛn, e nfon mum gay ê bonceendaa bew ɛ, ‘Ben ekay can ye noo bikaa, etfume wvú ê ejiwɛ le ɛkfuɲ, jò bonyii nu ke ebeele ɲgeci bigew.’ ” ¹⁴ No Jisos jeme nonɛn, mum gay ɛ, “Ben ekeè ɛ Nyo' nu e be bonyii nteen, geenɛn e caw kɛ caan.”

*E bó telɛ Jisos ɛkumɛ shile wvù lanɛn
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

¹⁵ E Bofalasii mum nɛ ɲɛn seyse no bó nu ege é Jisos sɛ lowsɛn ɲjeme é bó ekoo wvú. ¹⁶ E bó mum tum boom bobole bo ɲgoo le noo ɲgoo bonyii bo Nfon 'Elod e fô Jisos e. E bó ɲɛn jeme ê wvú ɛ, “Wee n'yɛɛyi bese kee naa ɛ wo nu wee keɛɛy, e wo yɛɛyi bonyii bò je yì yi Nyo' ê je yi keɛɛy e. Kɛ wo ké no joo ɛ wee mvu nu jɛɛy kɛ, ɲjefo kɛ wo taale laa mwɛtɛn nu naa la ɛ. ¹⁷ Kɛ see ê bese wo ɲkpawawɛ. Nci nu e bee ɛ beene elaanke shile ê Kaysa, nuu fo bó elaanke ɛ?”

¹⁸ E Jisos kiɛɛ fiɛɛ fi bó wɛɛntene bò fí, mum gay ê bó ɛ, “Ben bonyii bò jemyi jɛɛy, gee jɛɛy ban, ben teeyi me ɲje la? ¹⁹ Ben eto bò bigew bi ben ké no laanke shile dvú é me en'yɛn.” E bó to bò danali, nya ê wvú. ²⁰ E Jisos bife ê bó ɛ, “Ekolɛ kin kè nu yí dvú le nu ke yɛɛ le? E diee nu di yɛɛ le?” ²¹ E bó

tfuse le, “E nu ke Kaysa le, e diee nu ke ten diew.” E wvú mum gay ê bó le, “Ben emum enyaà le ê Kaysa fiε fi è nu fi Kaysa le, nyaà ê Nyo' fi è nu fi Nyo' le.”
 22 E bó yuw nonen, e diuw yum lo bó. E bó mum cine wvú le ne no gene.

*E bó tele Jisos ekume mbuy wvu yi kpwe le
 (Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)*

23 Ke ebvubwe, e Bosadusii ne to fô Jisos e. Bosadusii nu ngoo bonyii bò to ké no duu le ke bonyii nu ke ebuy yi kpwe le ke. No bó toε, mum bife ê Jisos le, 24 “Wee n'yeyi, Muses to nu e gay le, ‘E wee kpwe lo se wan, tu waa bwee kenke keegeε kpweε é bô wvú eboo boom ê diee di nkfu waa bwee wvudvu le.’ 25 Keseen, boom bo wee mvu le to cee bee bó jan bosooshwi. E wvu ngaywee ke jo kpwoon, ke ghan kpwe e bô wvú baa kenke wan ke, cine kpweε le ê ejime kew. 26 E fi kooy ke nonen bô ejime kew noo ejime ke wvuε le, gen buy yi wvu bosooshwi e. 27 Ejim jodvu, e kpwoon wvudvu ten kpwe. 28 Nonen keseen no bó bocii bosooshwi to nu e jo kpwoon wvudvu, è nu ke edioo enu seke bonyii buyte yi kpwe le, é kpwoon wvudvu enu kpweε yε?”

29 E Jisos tfuse ê bó le, “Ben nu e jay baay, e è nu njefo ke ben kee fiε fi bó sanj ê Nwa' Nyo' le ke. E ben yaa kee ten mvungay mvu Nyo' le ke. 30 Ben ekeè le è nu ke enu seke bonyii buyte yi kpwe le, ke bolemsε bô bokεε bεε ke ebvuu etaashi bvujen ke, e bonyii yaa bεε ke ebvuu enyaa boom e bó taashi bvujen ke. Bó nu ke enu wase ke diewe bonceendaa bo Nyo' le fowe. 31 E dioo nu fi ekume

mbuy wvù bonyii nu ke ebuy yî kpwe le, ben ke baa tan wase Nwa' Nyo' yuw fiεε fi wvù jemyi ê ben e? Nyo' to nu ε gay λ, ³² ‘E nu me Nyo' Aba'am bô Nyo' Aysik noo Nyo' Yakow.’ Fi nu λ κε Nyo' nu Nyo' bonkfu κε, è nu Nyo' bonyii bô nu dvú.” ³³ E kebombom kè to leeme fó yuw ntfuse wvù Jisos nya, ε diuw yum lo bó bô n'yεεyi we.

Nci wvù fele bonci bocii

(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ E Bofalasii ke dioo yuw λ Jisos nu ε ban lo diuw Bosadusii, ε bó mum baance ye to fô wvù le. ³⁵ E wee mvu bó le wvù to looci kee bonci bo Nyo' le, mum telε wvù bô mbife mvu λ, ³⁶ “Wee n'yεεyi, nci wvù kuuke fele bonci bocii nu wvù la?” ³⁷ E Jisos tfuse ê wvù λ, “Nci wvù kuuke nu wvù gayte λ, ‘E koonkè Tata wvù Nyo' wo bô fitele fiuw ficii, enya ekole kuw ê wvù kecii, egεε bvufee bwuw yî ye le bvucii.’ ³⁸ Wvuwvun nu nci wvu fwe wvù kuuke fele bonci bocii. ³⁹ E wvù bii wvù le nu κε diεwε wvuwε le. E wvù nu λ, ‘E koonkè waa bwoo no wo koonkè ekole kuw.’ ⁴⁰ Mwεεm mvunciim mvù nu ê Nwa' bonci le, noo mvù nu ê Bonwa' bo bonyii bo ntum Nyo' le, leeme ε è nu yî bonci bo bofεε ban e.”

Mboyse wvù Nyo' to kawεε nu waa yεε?

(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ No Bofalasii to nu ε bó taashe fó, ε Jisos mum nε bife mbife mvu ê bó λ, ⁴² “Ben kpwaake λ la ekumε Mboyse wvù Nyo' to kawεε? Ben kpwaake

le è nu waa yεε?” ε bó tfuse ê wvú le, “ε nu waa Nfon Dawe.” ⁴³ ε Jisos kase bife ê bó le, “No è nu waa Nfon Dawe, ε fí ghan nεε ε Keyoy ke Yuule se ge ε Dawe no teje wvú le Tata wen? Dawe to nu ε jeme le,

⁴⁴ ‘Tata Nyo’ to nu ε gay ê Tata wεm le wvú eshii ê εbo kew ke εεεy e, egeen ebuy seke wen ke ejike bonyii bew bo bvuban e

é wvú etome bikaa biew yî bó le.’

⁴⁵ ε Dawe fen teje wvú le Tata wen, é wvú ebvuu eghan nεε se no nu waa we?” ⁴⁶ No Jisos jeme nen, ε wee fanε yaa nu dvú mwaan wvú etfuse fiεε ê wvú ke. ε kew ten ebvubwe le, ε wee fanε yaa ke ebvuu emom lo ebife fiεε ê wvú ke.

23

ε Jisos cεεyε kenyi ke bonyii bò dunçi bonci noo ke Bofalasii le

(Mak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)

¹ ε Jisos mum nε jeme ê kebombom ke bonyii le bò boom bew bo ηgoo le le, ² “Bonyii bò dunçi bonci bò Bofalasii nu bonyii bò nu ε jo kentaw ke Muses e. ³ Fí ε mum ε no nu le, ben eyuukè fiεε ficii fi bó seje ê ben, mum geè. Geenεn, fo ben egeè fiεε fi bó gee ke, njefo bó fewci jεεy, gee jεεy. ⁴ Bó nen'yi yile bvujite ε bvú fele mvunγay mvu bonyii le yike bonyii dvú, ε è yaa nu naa lo é bó kebεε emom keelaw ke naa lo kpwan εbo keefice bó ke. ⁵ Mwεεm mvù bó gee mvunciim nu ke keege

22:44 Mben 110:1; Lem 2:33-35; 1Kol 15:27; Ibu 1:13; 8:1 **22:46**
 Mak 12:34; Luk 20:40 **23:3** Lum 2:21-23 **23:5** Ksm 13:9; Dito
 6:8; Ktη 5:38-39; Mat 6:1

le bonyii eyenè bó le. Mvun̄kuw mvubole mvu N̄wa' Nyo' le nu naa mvù kukene. * E mvunjεεηken mvu ηgem ndvú yibo le nu naa mvù dewkene. ⁶ Bó ké gene fô ηkaw e no koon̄ke keeshii κε ε è nu fô bonyii ewvumte bó, ké γεν yéw bunle le no koon̄ke κε keeshii ε è nu yí bintaw bi fwe le. ⁷ Bó ké no koon̄ke ten keelene ê way ε bonyii gayte bó le, bvuu koon̄ke le bonyii etenè bó le Bolabay. ⁸ Geen̄en, fo wee ebenè ε bonyii tenje wvú le Labay κε, njefo ben ken̄ke Wee N'yεεyi κε mwaan̄ maan̄, ε ben bocii nu boom bo bwee wan e. ⁹ Fo ben etenè wee mvu yí nshε le fen̄ le è nu icee wene κε, njefo ben ken̄ke Icee wene mwaan̄ wvù nu fowe. ¹⁰ Fo wee ebenè ε bó tenje wvú le Cee Ekolε κε, njefo Cee Ekolε wene nu κε mwaan̄ wvù è nu Klistu. ¹¹ Wee wvu baay ê ben entelen̄ ken̄ke keenu wee wvù lemte lo ben e. ¹² Naa γεε wvù bensee ekolε kew, nu ε Nyo' nu ke eshike lo wvú, ε naa γεε wvù shiwse ekolε kew, nu ε Nyo' nu ke ebense lo wvú.

*Ε Jisos tooshε bonyii bò duñci bonci bô Bofalasii
(Mak 12:40; Luk 11:39-42, 44, 52; 20:47)*

¹³ N̄gew wvu baay nu wene ben bonyii bò duñci bonci noo ben Bofalasii. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben leeme εjise jo bonyii ban̄yi je yí leyte bvunfon bvu fowe le. Ke ben koon̄ke keeley bvú le κε, ε bvuu ε no baan̄ke je fo bonyii bò koon̄ke keeley e.

* **23:5** Mvun̄kuw mvun nu mvù bó to γεεle bonci bo Nyo' le bomew jó, jiise yí monshim bô ηken̄ken̄ e. **23:8** Jon 13:13 **23:11** 20:26-27; Mak 9:35; 10:43-44; Luk 9:48; 22:26 **23:12** Mben 75:8; Mat 18:4; Luk 1:52; 14:11; 18:14

[¹⁴ Ngεw wvu baay nu wene ben bonyii bò dunçi bonci noo ben Bofalasii. Ben looci shiwse lo bokε' bo bonjku le, gee dibunle di dewkene keeduunke ye. Ben ekeè le wene ηγεw nu ke efo lo.] † ¹⁵ Ngεw wvu baay nu wene ben bonyii bò dunçi bonci noo ben Bofalasii. Ben nu bonyii bò jemyi jεεy, gee jεεy! Ben nen'yi len wonj tfuu bvuu lente jóo yi baay baay ke le ben gomte wee mwaan wvù ebanke etu wee wene mbee. ε wvú ké tu wase wee wene mbee, ε ben kase ge ε fiew mεse fo lo, ε wvú no nu wase wee ηgu y wvu baay ke diεwε ben e.

¹⁶ Ngεw wvu baay nu wene. Ben nu binfefe duu le ben dunçi je ê bonyii! Ben nu bonyii bò duu le, 'ε wee jeme fiεε, ε kan diee di yew ncese le, tu ke è nu fiεε ke. Geenεn, é wee jeme fiεε ε kan ε è nu diee di ketwaa ke bigew e kè yεεle ke yew ncese le, tu wvú keηke keege no wvú jeme ε kan.' ¹⁷ Binfefe bin! Ben nu biyuj! Fiεε fi kuuke fele fimew nu fi la? ε baay kuuke ketwaa ke bigew e kè yεεle, nuu yew ncese yi gee ε ketwaa kedvu sε nu fiεε fi è nu fi Nyo' le le? ¹⁸ Ben jemyi tεn le, 'ε wee jeme fiεε ε kan diee di ketan ke ncese le, tu ke è nu fiεε ke. Geenεn é wee jeme fiεε ε kan ε è nu diee di fiεε fi wee nya ncese dvú, tu wvú keηke keege no wvú jeme ε kan.' ¹⁹ Binfefe bin! Fiεε fi kuuke fele fimew nu fi la? ε baay nnya yidvu kuuke, nuu ketan ke ncese le kè gee ε nnya yidvu sε nu fiεε fi è nu fi Nyo' le le? ²⁰ Fiεε fi nu, nu le é wee kan diee di ketan ke ncese le, tu wvú kan nonεn ε kan noo mwεεm mvunciim mvu yi dvú le. ²¹ ε wee kan diee di yew ncese le, tu wvú

† **23:14** Ke bonjwa' bo boyvuum bomew bò bó to yawεε sanj diεw Nyo' jó keηke kencim kin ke. **23:16** 5:34-37 **23:16** 15:14
23:18 Ksm 29:37 **23:21** 1Bfn 8:13

kan nonen ε kan noo Nyo' wvù cee dvú. ²² Ε wee kan won wvu we, tu wvú kan ε è nu kawla Nyo' noo wvú wvù Nyo' wvù shiile yî dvú le.

²³ Ngew wvu baay nu wene ben bonyii bò duñci bonci noo ben Bofalasi. Ben nu bonyii bò jemyi jeyy, gee jeyy! Ben ké no nyaa keba kemwaan ê Nyo' ente jo biba yuufe bi mbáse yicii yî ben keeke naa noo mweem jeyy jeyy mvù ben keeke geele ê mbáse le le yî eshumte, geenen laanke fiε fi jite fi nci jemyi ekume fí le ben egeè, fi è nu keege mweem leñ fô bonyii le, camte shen fô bonyii le noo keelese fitele yî Nyo' le. Ben be keñke keegeè mweem mvudvu mvunciim yaa cin'yi fimew e ke.

²⁴ Binfele bi duñci je ê bonyii! Ben kuñyi yeguu bvuuuse ê mbvuum e, geenen kaa mii nyam yi baay eshem! †

²⁵ Ngew wvu baay nu wene ben bonyii bò duñci bonci noo ben Bofalasi. Ben nu bonyii bò jemyi jeyy, gee jeyy! Ben cuke mvuñkom bô shúw ye le, geenen ε mweem mvù nu ε yinñen jó nu mvù ben loci ê bonyii noo mvù ben yeεle ejise dvú. ²⁶ Binfele bi Bofalasi le, ben eyaw ecuke mvuñkom bô shúw ente, wvu le mvú emum eyuule ten ye le.

²⁷ Ngew wvu baay nu wene ben bonyii bò duñci bonci noo ben Bofalasi. Ben nu bonyii bò jemyi jeyy, gee jeyy! Ben nu diεwε jém yî bó nu ε seyse ε yefe yí ε no baa yen'yi ejise jee, geenen ε ente jodvu nu ε jó ε yinñen bô bikufe bi binñpwe bi bonyii le noo mweem mvunciim mvu nyene. ²⁸ Ε nu ke leñleñ no

23:23 LeW 27:30; May 6:8; Luk 18:12 **23:24** 15:14 † **23:24**
Nyam yi baay yin nu ê díεw bala le le, «camel». **23:25** Mak 7:4
23:26 Jon 9:40 **23:28** Luk 16:15

ben yen'yi ejise le ben nu bonyii bo teytey, geenε ε ente nu ε ben ε yinεen bô kenleεma noo gee di befe.

(Luk 11:47-51)

²⁹ Ngεw wvu baay nu wene ben bonyii bô duŋci bonci noo ben Bofalasio. Ben nu bonyii bô jemyi jεεy, gee jεεy! Ben bomte jém bonyii bo ntum Nyo' le, feele tεn jém bonyii bô to keŋke nce wvu teytey seyse ε yí jee. ³⁰ Ben gee nonεn gayte ε, 'E bese to bee nu wase dvú kefew ke bo'icee bosεse le, tu bese to baa leem fisεse fô fiεε fi bó to gee keeyuwyi bonyii bo ntum Nyo' le ke.' ³¹ Ben jemyi nonεn, jemyi ε è nu ekumε bikuu binεn mum tomte bô dew yene le ben nu naa boom bo bonyii bô to yuwyeε bonyii bo ntum Nyo' le. ³² Ben emum egeŋ lo fwe emεse lemme di bo'icee bonεn to kewεε! ³³ Yó yin! Eŋgokε ke yó le kin! Ben kpwaake le ben nu ke enu se bó ε lese ben nguy wvu baay e?

³⁴ No fí nu nonεn, me ε mum ε no ntumte bonyii bo ntum Nyo' le fô ben e noo bonyii bo bvufee le bô bonyii bô duŋci bonci. Ben nu ke eyuwyeε bomew, etawyeε bomew yî bintam e, etam bomew yéw yene bunle le, ebone bikaa ê bomew εjim bilaante bicii bì bó gεne bí le. ³⁵ Ben nu ke egeè nonεn wvu le εlemε ke bonyii bocii bô to cee nce wvu teytey yí nshε le bô bó yuwyeε enù fô ben εfa. Elεmε kin nu ke enù fô ben εfa ε kew yî ke Abel wvù bó yuε se wvù keŋke jay e, ε to ε buy yî ke Sakalia wvù waa Belekaya wvù ben to yuε entelεj jo yew ncese bô ketan ke ncese le. ³⁶ E me ensee ê ben keceey le, lon mwεεm mvun mvunciim nu ke ekoo εŋgokε ke keseen kin."

*Ɛ Jisos bɛm bonyii bo Jelusalɛm
(Luk 13:34-35)*

³⁷ No Jisos jeme nɛn, mum bɛm lɛ, “Ɛbɛɛy Jelusalɛm! Ɛbɛɛy Jelusalɛm! Wo wvù yuwyi bonyii bo ntum Nyo' le, bvuu tumyi bonyii bò Nyo' tumte fô wo le bô eta! Ɛ nu wase bokaŋ bomɛɛ no me mom keembaance boom buw kɛ diwɛɛ no bweeshie ké baance boom bew kfukɛ ê bibɛ biew e, wo ɛ fan? ³⁸ Taa eyɛn, bó nu ɛ laŋ wase yew yo, ɛ yí nu etu binffuy. ³⁹ Me nseŋe lo ê wo lɛ kɛ wo bɛɛ ke ebvuu eyɛn me le kɛ, egɛn ebuy kefew kè wo ke egay lɛ, ‘Nyo' nu ɛ laŋ kembonɛn yî wee wvù too ê diee di Tata Nyo' le.’ ”

24

*Ɛ Jisos see lɛ bó nu ke ebvuw yew ncese
(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ Ɛ Jisos ke buy yew ncese le, ke dioo gɛne, ɛ boom bew bo ŋgoo le bence to mbew ye le no duŋci yéw yi fô yew ncese le ê wvù. ² Geenɛn, ɛ Jisos jeme ê bó lɛ, “Ben yɛne yéw yin e? Ɛ me ensee ê ben kecɛɛy lɛ kɛ tɛ dimwaan nu ke eshɛɛ yî dimew e sɛ bó ɛ base fokuse kɛ.”

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³ Ɛ Jisos ke dioo gɛn ben shii yî Kum Bite bi Olif e, ɛ boom bew bo ŋgoo le bence to ɛbonɛbon fô wvù le bife lɛ, “Kɛ see ê bese kefew kè fiɛɛ fidvu fin nu ke ekooy, noo nciise wvù nu ke eduŋcɛ kefew kè wo nu ke ekase eto noo lɛ won kaa wase?” ⁴ Ɛ Jisos tfuse ê bó lɛ, “Ben eyɛnè fo wee ke elɛɛ ben é ben ejay je. ⁵ Ben ekeè lɛ bonyii nteen nu ke etoo joo

diee diem tεεke fojise, ε wee duu le è nu wen wvù Mboyse wvù Nyo' to kawεε. Ε bó dioo gee nonεn emum elεεle bonyii nteen ε bó jayte je. ⁶ Ben nu ke eyuuke le bó tumte jem, bvuu yuuke tεn bosaaka le jem nu enu. Fo ben ke dioo eyuuke nonεn, ε fin-teem no buyte ben ke. Mvumvun nu mwεεm mvù keηke keeke ekooy. Geenεn ε mvù yaa mum dunji le wonj kaa wase ke. ⁷ Ketum nu ke etumte jem bô kemew, ε nfon mvu tumte jem bô wvumvu. Jen nu ke ekoole, ε nshε shiike mondvuum e mondvuum e. ⁸ Ε mvumvun mvunciim bεε ke lo mvun'yanj ke diεwε seke kpwoon ε kew lume.

⁹ Bonyii nu ke enya ben é bó enyεwle bô ben, eyuwye ben. Bitum bicii nu ke ebane ben nje diee diem. ¹⁰ Nonεn é bonyii nteen emum etfuw bikaa ê me εjim, banene, geese bikuu bibole. ¹¹ Ε bonyii nteen bô mbiayte le è tum Nyo' bó nu ke ebuynεn emum elεεle bonyii nteen. ¹² No kebefε nu ke eduule ke gεne lo fwe, nu ε fí nu ke ege é keηkonεn ke bonyii le nteen emum ewεε. ¹³ Geenεn, wee wvù nu ke ekuu shém egen ebuy fokemεse nu wvù nu ke eboy. ¹⁴ Ε bó keηke ke keeke efewcε saaka wvù jee wvun wvu εkumε bvunfon bvu Nyo' le egen ebuy yí εkolε ke nshε le kecii é bitum bicii eyuw, nonεn é wonj sε keeke eka.

*N'yεyι ekumε kefew ke ηgεw wvu baay e
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)*

¹⁵ Nonεn seke ben ε yεn ε kemaante ke fiεε le kè nulo ejij bvudvuu kè wee ntum Nyo' wvù Dania

24:7 2Klo 15:6; Yεsa 19:2 **24:9** 10:17-22; Jon 16:1-4 **24:9**
5:11 **24:10** 10:35; Luk 12:52-53 **24:11** 7:15 **24:12** 2Tim
3:1-5 **24:13** Mwm 13:10 **24:14** 28:19 **24:15** Dan 9:27;
11:31; 12:11

to jemyεε ekumε kí, ε kí leeme wase yew ncese le, (wee wvù taanke ηwa' wvun eyuw fin ntay,) ¹⁶ ε bonyii bò nu Judea mum fεε ben yî dikum e. ¹⁷ Fo wee wvù nu ê yew we dīoo ε shii bvuu ley keejo fīεε fi nu yew κε. ¹⁸ Fo wvù nu wene ebvuu ekfulε ε wen egeη ejo ndvu ye yi bulεεη κε. ¹⁹ NgeW wvu baay εdiuw yoya le nu ke enu wvu bokεηε bò nu bô difue, noo bò yamsee boom e. ²⁰ Ben ebunleè ε fo kenlewte kin ke enu ε è nu kefew ke nffum e, κεηεε diuu di mbam e κε, ²¹ njefo ηgeW wvu baay nu ke enu kefew kekīε λε, ε kfuū wvuWε ηgeW ke baa yuu nu wase ε κεW no wοη to κεWεε ε to ε buy keseen e, ε κε kfuū wvuWε bεε ke ebvuu eyuu enu dvú κε. ²² ε Nyo' to baa fafe εdiuw ε ηgeW wvudvu, tu κε wee wvu wum mwaanη bee ke eboy κε. Geenη Nyo' nu ε fafe εdiuw yodvu nje bonyii bew bò wvú nu ε caw. ²³ ε nu ke edīoo enu sekekīε wee é jeme ê ben λε, 'Ben etaa eyεη, Mboyse wvù Nyo' to kawεε wvun fεη!' Keηεε λε, 'Wvuwe fofe!' Fo ben ebee κε. ²⁴ Ben ekeè λε bonyii nu ke etoo mbiayte λε bowen nu bomboyse bò Nyo' to kawεε, ε bomew duu λε bowen nu bonyii bo ntum Nyo' le, emum egee mwεεm mvù temyi mvù dunçi mvunγay mvubole, egee ten mwεεm mvu diuw wvù yumεεη e wvu λε bó elεε bonyii é bó ejay je, λεε naa noo bonyii bò Nyo' nu ε caw, fεη é je nu dvú. ²⁵ Ben eyekε eyuw, me nu ε nsee wase mwεεm mvun ê ben é mvú se keeke ekooyi. ²⁶ Nonεη, é bonyii nε ε no gayte ê ben λε, 'Ben etaa eyεη, Mboyse wvù Nyo' to kawεε wε ηkpwaante,' fo ben egeη jó κε. Keηεε λε, 'Ben etaa

eyen, wvuwe yew ente,' fo ben ebee bó le ke. ²⁷ Ben ekeè le no jan ké lawte we ê keba ke diuu sane le, ba gen buy jò diuu seeyi, nu ke lenlen no nto wee wvù diee nu Waawee nu ke enu. ²⁸ 'Naa fεε fò kenkpwe ke fiε le nu, nu ke fó fò bonḡulun nu etaashi.'

Ekume no Jisos nu ke eto

(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

²⁹ Kan mwaan seke kefew ke ηḡew wvu baay wvun e ε to wase ε fey, é diuu ne esεε ejime, kpwee saa ebvuu ebaa ke, é jón enε fowe egbweken, é mwεem mvu fowe mvunciim mvù kenke mvunḡay eshiike. ³⁰ E nciise wee wvù diee nu Waawee emum ebuynen yî εbulε le. E bitum bicii bi yî nshe le emum ekew effule lo bô kpwe. Bonyii nu ke eyen no wee wvù diee nu Waawee shiile too ê kembew e fowe bô mvunḡay noo bvukuke bvu baay. ³¹ Son yi baay nu ke edioo ε jeme foweewe, é wvù emum eciinse bonceendaa bew é bó egen εbuw ε won yo εna le noo fowe, ebaance bonyii bew bô wvù nu ε caw.

(Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² Ben eyeyi fiε yî kenḡvum e. Tíew ye ké boci, é bibε ekew etεeke yî dvù le, é ben mum kiεε le ekfun kumene wase. ³³ E nu ke lenlen no ben nu ke edioo ε yen mwεem mvun e mvunciim, é ben emum ekiεε le wvù nu wase nceencee naa wase ê yew fwese. ³⁴ E me ensee ê ben kecεy le ke enḡoke ke keseen kin nu ke eka se mwεem mvun mvunciim ε kooy

24:27 24:30, 37; 25:31; 1Kol 15:23; 1Tes 3:13; 4:15; 2Tes 2:1, 8; Jem 5:7-8; 2Bi 3:4; 1Jon 2:28 **24:28** Job 39:30; Mwm 19:17-18 **24:29** Yεsa 13:10; 34:4; Aga 2:6, 21; 2Bi 3:10, 12; Mwm 6:12-14 **24:30** Saka 12:10-14; Dan 7:13-14; Mat 24:27; 26:64; Mak 14:62; Mwm 1:7
24:31 13:41; 1Kol 15:52; 1Tes 4:16 **24:34** 16:28

wase ke. ³⁵ Ebule bô nshε nu ke eka, geenεn ke diεw yem nu ke eyuu eshiw ke.

*Ke wee nu dvú wvù kee diuu di Jisos nu ke eto ke
(Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)*

³⁶ Ke wee nu dvú wvù kee diuu didvu kenεε kefew ke. Ke naa bonceendaa bo Nyo' le bo fowe kenεε Waa Nyo' kee ten ke. E kee ke Nyo' Ice wvù emben. ³⁷ Ke lenlen no fí to nu kefew ke Noa' le nu ke no fí nu ke enu seke wee wvù diee nu Waawee kaase too. ³⁸ E to nu ε joo baa yiηsen wase yí εkolε ke nshε le, ε bonyii nu fibole diekene bvuu wukene, ε bokεne bô bolemsε taashi bvujen, ε bonyii nyaa boom ε bolemsε taashi bvujen bô bó, ke gen buy diuu di Noa' to leyεε ê ηguw e, ³⁹ ε bonyii bodvu yaa kee fiεε fi nu ekooy ke, gen buy seke joo to yiηsenεε yí nshε le, kuu bó bocii gen dvú. E nu ke lenlen no fí nu ke enu diuu di wee wvù diee nu Waawee nu ke eto le. ⁴⁰ Bolemsε bofεε nu ke enu wene, é bó ejo mwaan é mwaan eshεε. ⁴¹ E bokεne bofεε nu ke egooke bvulem fodien, é bó ejo mwaan é mwaan eshεε. ⁴² Nonεn, ben emum ecεytè njefo ke ben kee diuu di Tata wene nu ke eto ke. ⁴³ Ben ekeè le é cee yew kee kefew kè coon nu ke eto entan, é wvú ecεyte, wvú saa ke ecinε é bó eto enγoy yew ye ke. ⁴⁴ Fí ε mum ε no nu le, ben ten kenke keecεytè njefo wee wvù diee nu Waawee nu ke eto ê kefew kè ben yaa kee ke le.

*N'yεyi ekumε waa lemme wvu kecey noo wvù
yaa nu ke wvu kecey
(Luk 12:41-48)*

24:36 Lem 1:7 **24:37** Ken 6:11-13; 7:7-13; 2Bi 3:6 **24:42** 24:44, 50; 25:13; Mak 13:33, 35; Luk 12:40; 21:36 **24:43** 1Tes 5:1-2; 2Bi 3:10; Mwm 3:3

45 Waa lemme wvù nu wvu keceey bvuu keŋke bvufee nu wvù la? Ke è nu wvuwe wvù cee ekole we nu e gee wvù le wvù etaalè fò yew ye le, le kefew ke edioo e kocen, e wvù nya mwεem mvudien mvu boom bo lemme le ê bó le? 46 Njon wvu baay nu ke enu wvu waa lemme wvuwe wvù cee ekole we nu ke edioo etoo eyen e wvù gee lemme lenlen no wvù bee keege. 47 E me ensee ê ben keceey le cee ekole we nu ke ebense wvù é wvù etaaale fò mwεem mwew e mvunciim. 48 Geen en é waa lemme wvudvu ne e no nu wvù keŋke keŋge kè befe, e jeme ê ekole kew le, 'Ke cee ekole wem nu ke eyanŋsen ekase eto ke', 49 e mum e kew e no suuŋke boom bo lemme le bomew bò bô bó lemte, diekene bvuu wukene bô bonyii bò wuwte mbvuum, 50 tu cee ekole we nu ke ene esese ebuynen diuu dimew di wvù yaa be kpwaake le noo ê kefew kè wvù yaa be kee le ke. 51 Wvù nu ke edioo e buynen nonen, emum enya ηgew ê waa lemme wvudvu, eciinse wvù é wvù egen enu ηgoo bonyii bò jemyi jεey, gee jεey e, e è nu fò fò bonyii nu ke ebeele ηgeci bigew.”

25

Ngan ekume ηgón bokene bomew yuufe

1 “E nulo é bó emum efews en bvunfon bvufewe bô ηgón bokene bomew yuufe bò to joε bin'yeeese bibole, buy keegen efiisen cee bvujen mvu. 2 Bó to nu nonen e bo botin nu biyuj, e bo botin feefene. 3 Fi nu le bò to nu biyuj to dioo jo bin'yeeese bibole faŋe yaa jo μεem momew ke, 4 geen en e bò to feefene jo bibole bin'yeeese jo μεem momew

mbew yî dvú le. ⁵ Ε bó γεν no cεyte cee bvujen wvudvu, ε wvú no dvuyte keeto, ε nyii mum nε no γεεke bó, ε bó mum lefe. ⁶ Ε è ke no nu ενταη εντελη, ε bó nε yuw ε wee wvule λε, ‘Eeeee, ben etaa eyen, cee bvujen wvun εεε! Ben ebuy eto efiisen wvú λεεε.’ ⁷ Ε ηγόν bokενε ba bocii mum ja we bense bin'yeese bibole. ⁸ Ε ηγόν bokενε bò to nu biyuj ba gay ê bò to feefene ba λε, ‘Ben enya κε bese bô μεεμ monεν momew. Bin'yeese bisese shiile wa lo.’ ⁹ Geenεν ε bò to feefene ba tfuse λε, ‘Κε è nelo é mó ekocen fô beene le bocii κε. Ben eγεν ε è nu fô bonyii bò geese le, eguy monεν.’ ¹⁰ No bó to gene keeguy, ε cee bvujen mum shεε fεse. Ε ba bò to nu ε seyse wase ye ε no cεyte, mum γεν ley bô wvú yew ηkaw bvujen e, ε bó mum faa kembuj. ¹¹ Ejim jodvu ε ηγόν bokενε bomew ba bò to γενεε keeguy μεεμ fεse, leem ê yew fwese no gayte λε, ‘Cee εκολε, cee εκολε, yene kembuj é bese eley.’ ¹² Geenεν, ε wvú tfuse ê bó λε, ‘Ε me ensee ê ben keceey λε κε me ηkee ben κε.’ ¹³ Fí ε mum ε no nu λε, ben eseyse ye, ecεytè, njefo κε ben yaa kee diuu κενεε kefew kè me nu ηke ενkase nto κε.

*Ngan εκυμε boom bo lemme le botete
(Luk 19:11-27)*

¹⁴ Kefew kedvu nu ε fí nu ke enu diεwε wee mvu wvú to nu keegen ghane, tee boom bew bo lemme le γεε kpawaw we can yibole. ¹⁵ Wvú to nu ε nya mvu waa lemme bikele bi bigew e bitin, nya mvu bikele bifεε, nya mvu εκελε ke bigew e kemwaan. Wvú to nyaa κε bii no mvunjay mvu wee le nu. No

wvú nyaε nonεn, mum laa ghane diew. ¹⁶ Ε waa lemme wvù to fiε bikele bi bigew e bitin mum γεν lo kan mwaan ge way dvú, die σεw bikele bitin. ¹⁷ Ε wvù to fiε bikele bifεε ge ten way, die σεw bikele bifεε. ¹⁸ Geenεn, ε waa lemme wvù to fiε εκελε kemwaan wε, γεν fiew cim fokuse nyile bigew bi cee εκολε we le bidvu fó.

¹⁹ Ε cee εκολε boom bo lemme le bodvu ke laa ghane die, γεν ce jó baay. Ε wvú ke dioo kase to, mum tee boom bew bo lemme le ε bô bó ekpwanσεν mwεεm. ²⁰ Ε waa lemme wvù to fiε bikele bi bigew e bitin mum to wase bô bikele yuufe, gay λε, ‘Cee εκολε, wo to nya me bikele bi bigew e bitin, taa eyεn me nu ε nshεε ε ηγε way dvú, ε ηκεηκε bimew bikele bitin ê we jodvu.’ ²¹ Ε cee εκολε we gay ê wvú λε, ‘Keyoone baay. Wo nu waa lemme wvù jee bvuu nu wvu keceεy! Wo se nu ε shεε ε kiεε keetaa fô fiεε fi caan e ntay. Nonεn, me nu enγεε wo keseen é wo etaale wase ε è nu fô fi baay e. Leyε λε ente jo bvujonke bvu cee εκολε wo le.’ ²² Ε waa lemme wvù biew bigew to nu bikele bifεε to ten, gay λε, ‘Cee εκολε, wo to nya me bikele bi bigew e bifεε. Taa eyεn, me nu ε nshεε ε ηγε way dvú, ε ηκεηκε bimew bikele bi bigew e bifεε ê we jodvu.’ ²³ Ε cee εκολε we gay ê wvú λε, ‘Keyoone baay. Wo nu waa lemme wvù jee bvuu nu wvu keceεy! Wo se nu ε shεε ε kiεε keetaa fô fiεε fi caan e. Nonεn, me nu enγεε wo keseen é wo etaale wase ε è nu fô fi baay e. Leyε λε ente jo bvujonke bvu cee εκολε wo le.’ ²⁴ Ε waa lemme wvumvu wε wvù to fiε εκελε ke bigew e kemwaan to ten, gay λε, ‘Cee εκολε, me ηkee λε wo nu wee wvù temyi ejim. Wo

ké no gbweci ε wo baa jewe κε, baanci εgin ε wo baa le κε. ²⁵ Nonen me nse ε mum ε nfan ε ηgen ε nyile bigew biuw fokuse. Taa eyen, bigew biuw bin, jice.’ ²⁶ Ε cee ekole we tfuse ê wvú le, ‘Wo nu waa lemme wvù befe, nu kenkpwen! Wo se kee le me ηké no ηgbweci ε me mbaa njewe κε, mbaanci εgin ε mbaa nle κε. ²⁷ No wo se kee nonen, tu wo se bee egeε bigew biem ntfu wvu le seke me ε ηkase enfi bigew biem bidvu bô σεw ê we jodvu.’ ²⁸ No wvú gay nonen, mum gay le bó efi ekele ke bigew e kedvu ê wvú, enya ê wvù kenke bikele bi bigew e yuufe. ²⁹ Le bó ekeè le wee wvù kenke nu ε bó nu ke ebise é wvú ekenke nteen. Geenε ε wee wvù baa kenke, nu ε naa fi caan fi wvú kenke nu ε bó nu ke efi lo ê wvú. ³⁰ No wvú gay nonen mum gay le, ‘Ben etfume kenεε ke waa lemme le kin ε ejiwε le ekfun, fô bonyii nu ke ebeele ηgeci bigew.’

N'yeεyi ekume nsaw wvu fokemεse

³¹ Ε nu ke edioo enu kefew kè wee wvù diee nu Waawee kaase too ê bvukuke bwew e, ε wvú too bô bonceendaa bo Nyo' le bocii, é wvú emum eshii yî kawla we bvukuke le. ³² Bitum bicii bi yî ekole ke nshε le nu ke ebaancε ê wvú fwe, é wvú emum egaw bó diεwe no wee ncey ké gaw njée bvuse é bía tewe le. ³³ Wvú nu ke egeε njée εbo εceεy, γεε bía tewe εbo εηkoηko. ³⁴ Wvú wvù Nfon nu ke emum egay ê ba bô nu εbo εceεy le, ‘Bonyii bô Icem nu ε lanj kembonen yî bó le, ben eto ekenke bvudvuu ente jo bvunfon bvù wvú to seysεε fô ben e ε kew no bó to

bomεε won, ³⁵ njefo jen to yuu me, ε ben nya me bô mwεεm mvudien. Kendon to yumte me, ε ben nya me bô fiεε ε me η'wu. Me nto nu tolo, ε ben fiεεn me. ³⁶ Me nto nu kenyi kencimte, ε ben jise ndvu yî yem e. Me nto ncεmte ε ben to gay me le. Me nto nu yew ncaw e, ε ben to gay me le.' ³⁷ Wvú nu ke edioo ε gay nonεn, é bonyii bo teytey bodvu emum ebife ê wvú le, 'Tata, è nu seke la wvù bese to yεnεε wo le ε jen yuu wo, ε bese nya mwεεm mvudien ê wo, kenεε seke la wvù kendon to yumte wo ε bese nya fiεε ε wo wu?' ³⁸ ε nu seke la wvù bese to yεnεε wo le ε wo nu tolo, ε bese fiεεn wo, kenεε kenyi kencimte, ε bese jise ndvu yî yo le?' ³⁹ ε è nu seke la wvù bese to yεnεε wo le ε wo cεmte kenεε nu yew ncaw e, ε bese to gay wo le?' ⁴⁰ Nfon nu ke emum etfuse ê bó le, 'ε me ensee ê ben kecεy le no ben to gee mwεεm mvun, ke naa fô wee wvu caan boom bo bwεεm e ban e, nu ε ben to ge ε è nu fô me le.' ⁴¹ Nonεn, wvú nu ke emum egay ê ba bò nu εbo εηkonko le, 'Ben bò lon nu ε koo, ben enε lo ê me εjise, egeen eley ηguy wvù mεy lo wvù bó to seysεε fô dεwle bô bonceendaa bew e, ⁴² njefo jen to yuu me, ε ben fanε yaa enya me bô fiεε fidien ke. Kendon to yumte me, ε ben fanε yaa enya me bô fiεε é me εη'wu ke. ⁴³ Me nto nu tolo, ε ben fanε yaa efiεεn me ke. Me nto nu kenyi kencimte, ε ben fanε yaa ejise ndvu yî yem e ke. Me nto ncεmte, mbvuu no nu yew ncaw e, ε ben fanε yaa eto egay me le ke.' ⁴⁴ Bó tεn nu ke emum bife ê wvú le, 'Tata, è nu seke la wvù bese to yεnεε wo le ε jen yuu wo, kenεε ε

25:35 Yεsa 58:7 **25:40** Bηgn 19:17; Mat 10:40, 42; 12:50; 28:10
25:41 Jut 7; Mwm 20:10, 15

kendon yumte wo, kenεε ε wo nu tolo, kenεε kenyi kencimte, kenεε cεmte, kenεε yew ncaw e, ε bese fanε yaa efi wo κε?" ⁴⁵ Wvú nu ke emum etfuse ê bó le, 'E me ensee ê ben kecεεy le, no ben to baa ege mwεεm mvun, κε naa fô wee wvu caan boom bo bwεεm e ban e, nu ε ben to baa ege ε è nu fô me le κε.' ⁴⁶ Boba bonyii nu ke emum egeη eley ηγεw wvù mεy lo le. Geenεη, é ba bò nu teytey egeη eley fibole ε è nu nshii wvù mεy lo le."

26

ε bó kaa mvunηη ê Jisos εjim

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

¹ E Jisos ke jeme mwεεm mvun mvunciim mεse, gay ê boom bew bo ηgoo le le, ² "Ben ekeê le è shεete wase εdiuw εfaa, é emum enu Nkaw Danεfey, ε bó nu ke emum enya wee wvù diee nu Waawee can bonyii le é bó eta yí kentam e." ³ Ke kefew kedvu le, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò saake wonη mum geη baance ye ê ntow Kayfas wvù to nu εkolε ke bocee ncese le, ⁴ mum cu ntaη no bó nu ke ewεεntεη se koo Jisos, eyu. ⁵ E bó dioo cu nonεη, gay le, "Fo beene emom fiεε fin kefew ke Nkaw e κε, njefo é beene mom lo, é fí eto bô diuw ê bonyii enteleη."

ε kpwoon mvu yefe Jisos bô nfley wvù shfuuηkene Bεtani

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

⁶ E Jisos ke no nu ntεw wvù Bεtani le, yew dvu Semon wvù wee ntun wvu baay. ⁷ E bó ke shii no

diekene, ε kpwoon mvu nε ley bô fikaa fimew ε bó kene bô tε,* ε è nu fi nfiey mvu wvù shfuunjkene le, ε wvù lumte naa baay, mum fuce yî ekole ke Jisos e. ⁸ Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le yen nonen ε fiεε fidvu ton'ye lo bó. Ε bó gay le, “Wvù nyew bô nfiey wvun nen nje la? ⁹ Bó be nelo egese nfiey wvun bigew nteen, enya bigew bidvu ê bonyii bo kefufe le.” ¹⁰ Geenεn, ε Jisos kiεε ηkpawace wvubo, gay ê bó le, “Ben nyaa ηgew ê kpwoon wvun nje la? Wvù nu ε ge ε è nu fiεε fi jee fô me le. ¹¹ Ben ekeè le bonyii bo kefufe le nu ke enu ke ben ε bó sekecii, geenεn ke me nu ηke enu beene sekecii ke. ¹² Wvù fuci nfiey wvun yî yem e nen seysee lo me no bó nu ke edwey me. ¹³ Ε me ensee ê ben keceey le naa fεε fô bó nu ke efewci saaka wvù jee wvun yî ekole ke nshε le kecii nu ε fiεε fi kpwoon wvun ge nu ε bó nu ke esenje ten, keekumyi wvù.”

Ε Judas gese Jisos

(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

¹⁴ Ε wee mvu ηgoo boom bo ηgoo le bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε wvù bó to tenje le Judas Iskaliot mum nε gεn fô bocee ncese bo baay baay, ¹⁵ bife ê bó le, “Ε me nya Jisos can yene le, é ben enya la ê me?” Ε bó mum tan bigew mbaanshε bì bó kene bô ketwaa kè baa, nya ê wvù. ¹⁶ Ε kew sekekie le, ε wvù mum kew no gomte je yì wvù nu enya Jisos jó can yibole.

Ε Jisos bô boom bew bo ηgoo le die Nkaw Danefey

(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13, 21-23; Jon 13:21-30)

* **26:7** Fikaa fin nu ε bó to kene bô tε di bó tenje le «alabaster». **26:11** Dito 15:11 **26:15** Ksm 21:32; Saka 11:12; Jon 11:57; 13:2

17 Ε è ke dioo nu diuu di fwe di Nkaw Blεεd wvù bó baa γεε Fintunηλεεn jó, ε boom bo ηgoo le bo Jisos e to fô wvù le, bife ê wvù λε, “Wo gomte λε bese eγεν eseyse fô wo nu edie Nkaw Danεfey ε è nu fεε?” 18 Ε wvù tfuse ê bó λε, “Ben eγεν εlaante, eyen key e, egay ê wvù λε, ‘Wee N'yεεyi gayte λε kefew kewene nu ε kocεn wase. Wen nu edie λε Nkaw Danεfey bô boom bowene bo ηgoo le ε è nu ê wvù yew.’” 19 Ε boom bo ηgoo le bodvu γεν ge κε no Jisos be gay ê bó, mum seyse mwεεm mvudien mvu Nkaw Danεfey e dvú. 20 Ε è ke no nu εκιεguu, ε wvù shii bô boom bew bo ηgoo le bo yuufe ncow bofεε keediekene. 21 Ε bó dioo diekene, ε wvù nε gay ê bó λε, “Ε me ensee ê ben kecεεy λε, wee mvu ben e nu egese me.” 22 No wvù gay nonεn, ε boom bew bo ηgoo le nε no nu yii yii baay, mum κew no biwci ê wvù mwaanη mwaanη λε, “Ε nu me le Tata?” 23 Ε wvù tfuse ê bó λε, “Wee wvù nu egese me nu wvù nu ε lese εbo ê shuw e bee wvù. 24 Wee wvù diee nu Waawee nu ke eγεν κε no bó to sanεε εκumε wvù. Geenεn, ηγεw wvu baay nu fô wee wvù gese wee wvù diee nu Waawee le. Fí to bee ejee fô wvuwee wee le baay fεn é bó to baa εboo wvù κε.” 25 Ε Judas wvù to nu keegese Jisos bife tεn ê wvù λε, “Ε nu me le Wee N'yεεyi?” Ε Jisos gay ê wvù λε, “Wo nu ε jeme bô diuw wo.”

Ε Jisos bô boom bew die ntaashe

(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1Kol 11:23-25)

26 No bó to diekene, ε Jisos nε jo blεεd, nya keyoone ê Nyo', mum guushε nya ê boom bew bo

ngoo le gay ɛ, “Ben eko edie, fin nu ye yem.” ²⁷ Ɛ wvú mum jo ten fiko, nya keyoone ê Nyo' mum nya fiko fidvu ê bó gay ɛ, “Ben ewu bocii. ²⁸ Fin nu elemɛ kem kè Nyo' gbwo monkan dvú kí ɛ buy nje wee nteen, wvu ɛ wvú elɛshɛ bibefɛ bibole. ²⁹ Ɛ me ensee ê ben ɛ kɛ me mbɛɛ nke embvuu en'wu mbvuum mo twenj kete kè lane le man ɛ kɛw keseen e, ɛ gen ɛ buy diuu di me nu nke en'wu mó monfem beene ente jo bvunfon bvu Icem e kɛ.” ³⁰ Ɛ Jisos bô boom bew bo ngoo le ke mɛse, yem nkiew mbense, mum buy ben gen yî Kum Bite bi Olif e.

Ɛ Jisos gay ɛ Bitu nu ke ema wen

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Jon 13:36-38)

³¹ No Jisos bô boom bew bo ngoo le to gene, ɛ wvú nɛ gay ê bó ɛ, “Entan jo eɛen nu ɛ ben bocii nu ke etfuw bikaa ê me ejim nje fiɛɛ fi nu ke ekooy bô me. Ɛ nu no bó nu ɛ san ɛ Nyo' gayte ɛ, ‘Me nu enke en'yu nɛy njée é ngoo njée esaankɛn.’ ³² Geenɛn, seke Nyo' ɛ bvuse me yî kpwe le, é me ensa fwe jo ben Galilee.” ³³ Ɛ Bitu mum gay lo fiew ê wvú ɛ, “Ɛ bonyii bocii cim tfuw lo bikaa ê wo ejim nje fiɛɛ fi nu ke ekooy bô wo, tu kɛ è nulo é me nke en'yu entfuw bikaa ê wo ejim kɛ.” ³⁴ Ɛ Jisos gay ê wvú ɛ, “Ɛ me ensee ê wo keɛɛy ɛ entan jo eɛen jan, nu ɛ nyimshie nu ke enu ɛ yí eton, ɛ wo ɛ ma wase me bokaɛ botete.” ³⁵ Ɛ Bitu gay ê wvú ɛ, “Ɛ è cim nu naa ɛ me nu enkpwe lo bee wo, tu kɛ è nulo é me en'yu ma wo kɛ.” No wvú gay nonɛn, ɛ boom bo ngoo le bo Jisos e bomew ba bocii gay kɛ ten nonɛn.

26:28 Ksm 24:8; Yeli 31:31; Ibu 7:22; 9:15-20 **26:30** Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31** Saka 13:7; Mat 26:56; Jon 16:32 **26:32** 28:7, 16 **26:34** Luk 22:33-34; Jon 13:36-38 **26:34** 26:75

Ɛ Jisos bunle Geɛɛmane
(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

³⁶ Ɛ Jisos bô boom bew bo ηgoo le ke γεν ley fô wεε ketaη wvumew e, ε bó teηe le Geɛɛmane, ε Jisos gay ê boom bew bo ηgoo le ε, “Ben eshii fεn é me en'wawcε εceη nene embunle.” ³⁷ Ɛ wvú jo Bitá bô boom bo Σεβεdee le bo bofεε, ε bô bó γεν. Ɛ wvú kew no nu yii yii, ε fitele fiew buuke. ³⁸ Ɛ wvú mum gay ê bó le, “Fitele fiem nu yii yii baay naa fi me enkpwe lo. Ben eshεε fεn é beene ecεyte.” ³⁹ No wvú gay nonεn, mum bence γεν fwe caan, gbwe tum bvushiw fokuse mum bunle le, “Icεm, é je nu dvú yì è nulo é wo ege é fiko fi ηγεw e fin efey se me ε η'wu, é wo ge. Geenεn, fo wo ege no è shieele me kε, γεε no è shieele wo.” ⁴⁰ Ɛ wvú ke nε kase tu jim fô boom bew bo ηgoo le, yen ε bó leete. Ɛ wvú bife ê Bitá le, “Fí nu le kε è nulo é ben eshii we ebuy ntam kefew mwaη e? ⁴¹ Ben enù we, bunleè fo mmom ke eto fô ben e, eghaw ben. Ɛ nu kecεy le fitele koonke lo, geenεn ε nyam ye wεeyi.” ⁴² Ɛ wvú bvuu kase γεν yî bokanη bofεε le bunle le, “Icεm, é è fεn nu le kε fiko fin nulo efey se me ε η'wu, é wo ge ke no wo koonke.” ⁴³ Ɛ wvú dioo ekase etu jim bvuu yen ε boom bew bo ηgoo le leete njefo nyii to nu ê bó ejise. ⁴⁴ Ɛ wvú bvuu cine bó le, kase γεν bvuu bunle yî bokanη e botεte, bunlee jemyi kε ε è nu fiεε fi wvú be shee jemyi wase. ⁴⁵ Ɛ wvú bvuu kase tu jim fô boom bew bo ηgoo le gay ê bó le, “Ben fεn bεε kε leete leεtene finεn e? Ben etaa eyεn, kefew nu ε kocεn wase. Bó nu ε gese wase wee wvù diee nu

26:36 Luk 5:16; Ibu 5:7-8

26:39 6:10; 20:22; Jon 18:11; Ibu 10:9

26:41 Efe 6:18; Ibu 2:18

26:44 2Kol 12:8

26:45 Jon 12:23;

13:1; 17:1

Waawee ê bonyii bò befe. ⁴⁶ Ben enε we é beene egènè. Ben etaa eyen, wee wvù gese me wvun ε wvù too wase.”

Ε bó koo Jisos

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Jon 18:3-12)

⁴⁷ Kε no Jisos to bεε jemyi nonen, ε Judas wvù to nu wee ηgoo boom bo Jisos e bo yuufe ncow bofεε mum buynen. Wvù to too bô kebombom ke bonyii le ke baay, ε bó keηke nyó bô bibuse, ε è to tum bocee ncese bo baay baay noo bonyii bò saake won. ⁴⁸ Ε to nu ε wee wvù to gesεε Jisos to seyse wase nciise bô bonyii bodvu gay ε, “Wee wvù me nu ηke engay wvù le, embam enoce, nu wvù, é ben emum ekoo.” ⁴⁹ No bô bó toε, ε wvù mum gen lo fô Jisos e kan mwaan gay wvù le ε, “Me ηgayte wo le Wee N'yεεyi.” No wvù gay nonen, mum bam wvù ηoce. ⁵⁰ Ε Jisos gay ê wvù ε, “Nsaa yem, geε lo fiεε fi wo to keege.” Ε bonyii ba mum gen lo fô Jisos e koo wvù, ghen. ⁵¹ Ε fí kooy ε wee mvu wvù to nu bô Jisos to nu ε mum dvun nyo ye jem, cun kentunη ke nfwa ekole ke bocee ncese le dvù, sum. ⁵² Ε Jisos gay ê wee wvudvu ε, “Kase etfuse nyo yo jim fô bvudvuu bwew e. Ε keè ε wee tfuu wvù cawse nyo we, nu ke ekpwe yî nyo le. ⁵³ Wo kpwaake ε ke è nulo é me engay é Icεm eciinse bonceendaa bew fen kan mwaan bontfuke le, ε bó fele ηgôo yuufe ncow fεε le? ⁵⁴ Geenεn, é me nε ε ηge nonen, é fí ke eghan nεε sε kooy no bó san ê Nwa' Nyo' le ε fí keηke keenu?”

⁵⁵ Sekekiε, ε Jisos mum bife ê kebombom kiε ε, “Ben to keekoo me ε no too bô nyó noo bibuse

26:50 Kεnεε ε, “Nsaa yem, wo to keege la?”

26:52 Keη 9:6

26:55 Luk 19:47

ke diewe ben too keekoo ε è nu coon e? Me nse nshee no diuu nu, ε me ε nshii yew ncese le n'yeyi bonyii se ben koo me nje la? ⁵⁶ Geenεn, fifin ficii jo bvudvu keege ε fí eto ekocεn ke no bonyii bo ntum Nyo' le to saηεε.” Ε boom bo Jisos e bo ηgoo le bocii mum lan wvú fó, fεε lo.

Ε Jisos leem yew nsaw e

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Ε bonyii bò to koolεε Jisos mum jo wvú γεν bô wvú fô Kayfas wvù cee εkolε ke bocee ncese le. Ε bonyii bò duηci bonci bo Nyo' le bô bonyii bò saake won to taasε wase fó. ⁵⁸ Bó to gene bô Jisos ε Bita bii lo εjim ncejole. Ε wvú γεν buy naa lakfulεηη εkolε ke bocee ncese le, mum ley γεν shii bô bonyii bò to ceyte la didvu keeyεn no fí nu ke eghan eleem. ⁵⁹ Ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bocii bò saake bonsaw mum no gomte fiεε fi mbiay e fi bó etey yî Jisos e wvu ε bó eyu wvú. ⁶⁰ Geenεn, faηε yaa keηke fiεε ke, naa no bonyii nteen to cim too fwe bene jim nsaw mbiay. Ε fí ke ghan ηεn, ε bonyii bomew bofεε to leem fwe, ⁶¹ gay ε, “Mbwe wvun se gayte ε wen nulo esâw yew ncese Nyo' ekase ebom yî εdiuw e εta.” ⁶² Ε εkolε ke bocee ncese le mum ja we bife ê Jisos ε, “Kε wo keηke fiεε keetfuse le? Wo yuuke ke mwεεm mvù bonyii ban jemyi yî yo le?” ⁶³ Ε Jisos mεy diuw tfu. Ε εkolε ke bocee ncese le kase gay ê wvú ε, “Ε diee di Nyo' wvù keηke nshii le, é wo fen nu Mboyse

26:56 Mat 26:31; Luk 24:46 **26:61** 27:40; Jon 2:19; Lem 6:14

26:63 Yesa 53:7; Mat 27:12-14; Mat 14:33; 27:40, 43; Luk 22:70

wvù Nyo' to kawεε wvù Waa Nyo', é wo see ê bese.”
 64 Ε Jisos tfuse le, “Fí nu no wo gay. Geenεn é me
 ensee ê wo le, εjim jo kefew kin nu ε ben nu ke eyεn
 wee wvù diee nu Waawee le, ε wvù ε shii ê εbo ke
 εεεy ke Wee wvù κεηke Mvunγay e, ke ebvuu eyεn
 no wvù too ê kembεw e fowe.” 65 Ε εkolε ke bocee
 ncese le yuw nonεn, mum saayε ndvú ye le, gay le,
 “Wvù joo bvudvuu bvυ Nyo' le. Shiee nu dvú wvù
 beene ebvuu egomte wee le wvù eleem fεn ejeme
 fiεε le? Ben nu ε yuw wase no wvù joo bvudvuu
 bvυ Nyo' le. 66 Ben ε sumtεn le la?” Ε bó tfuse le,
 “Ε nu wee wvù bó eyu lo.” 67 Ε bó mum κεw no
 cuyte nceη yí bvushiw bvυ Jisos e, kfune wvù bô
 mvunκο, suunke bô can gayte ê wvù le, 68 “Wo wvù
 nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε, κε γεε kewee ntum
 Nyo' kuw keseen fô bese le. Κε see wee wvù sun
 wo.”

Ε Bita ma Jisos

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

69 Ε to nu ε Bita ε shii εκfuη lakfulεεη e. Ε wan
 kpwoon mvu wvù to lemte fó, nε to mbew ye le
 gay ê wvù le, “Wo tεn bee ben ε Jisos wvu Galilee
 wvudvu.” 70 Geenεn, ε Bita tun fwe dvu bonyii
 bocii gay le, “Κε me ηkee fiεε fi wo jemyi κε.” 71 Ε
 Bita mum nε buy γεn no nu diuw kebuw e. Ε
 wvumvu wan kpwoon wvù to lemte tεn fó, yεn
 wvù le, mum jeme ê bonyii bò to leemene fó le,
 “Wee wvun bee bô Jisos wvu Nasalet wvudvu.”
 72 Ε Bita bvuu tun, lew lo gay le, “Κε me ηkee wee

26:64 Dan 7:13; Mat 22:44; 24:30; Mak 13:26; Luk 21:27 **26:65**
 Ktj 14:6; Esl 9:3; Lεw 24:16; Jon 19:7 **26:67** Yεsa 50:6; 53:5
26:68 21:11

wvudvu ke.” ⁷³ Ε kefew ke dioo bvuu γενεε caan, ε bonyii bò to leemene fó bence γεν mbew Bita le gay ê wvú le, “Kecεεy, kecεεy wo nu ten wee mvu bó le, njefo njeme wo γενε diεwε wvubole.” ⁷⁴ Ε Bita mum kan, tee lon yî εκολε kew e gay le, “Κε me ηkee wee wvun ke.” Kan mwaan ε nyimshie mum ton. ⁷⁵ Ε Bita kume njeme wvù Jisos be jeme ê wvú le, “Nyimshie ke enu le yí eton, ε wo ε ma wase me bokaη botete.” Ε wvú ne fó buy εκfuη, bee kpwe baay.

27

Ε Judas shiim

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

¹ Ε εκfuη ke dioo yuule too, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò saake won, shii cu ntaη εκumε Jisos keeyu wvú. ² Ε bó mum kay wvú, jo γεν nya can Baylet wvù wee sa' wvu ê keba kedvu le.

³ Ε Judas wvù to gesεε Jisos ke dioo yen le bó nu ε leke le bó nu eyu wvú, ε wvú kumen fitele fiew, jo bigew bi mbaanshe bie kase γεν dvú keetfuse ê bocee ncese bo baay baay bô bonyii bò saake won. ⁴ No wvú γεν, gay ê bó le, “Me nu ε ηge kebefε keηgese wee ε wvú baa keηke jay ke.” Ε bó tfuse ê wvú le, “Fifiε keηke la keege bô bese? Ε kee wo fifiε.” ⁵ Ε Judas mwase bigew bidvu fokuse yew ncese le, mum buy, γεν shiim. ⁶ Ε bocee ncese bo baay baay tacε bigew bidvu gay le, “Bin nu bigew bi ελεμε le, ε nci baa bee le bó eγεε bibin ntfu wvu yew ncese le ke.” ⁷ Ε bó shii cu ntaη, γεν guy gbwen wee mvu wvù bomte nsháan dvú le bó ke edweyte

botolo f́. ⁸ Ɛ nu fiεε fi bó teje gbwen wvudvu ε to ε buy εben e le, “Gbwen ελεμε.” ⁹ Fí to kooy nonen ε fiεε fi wee ntum Nyo' wvù Yelimia to jemyεε mum to kocen no wvù to gayεε le, “Bó to nu ε jo bigew bi mbaanshe bì è to nu kpaw we no boom bo Islael to seysεε yî ekole kew e, ¹⁰ guy gbwen wee wvù bomte nsháan dvú, ke no Tata Nyo' to gayεε ê me.”

Ɛ Jisos leem fwe dvu Baylet wvù wee sa' bala wvu Lum

(Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Jon 18:33-38)

¹¹ No Jisos to leemεε fwe dvu Baylet wvù wee sa', ε Baylet bife ê wvú le “Ɛ nu wo wvù Nfon Bojuu le?” Ɛ Jisos tfuse le, “Ɛ nu no wo gay.” ¹² Geenεn, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake won ke dioo ke w keeteyte mwεεm yî ye le, ε wvù fanε yaa bvuu tfuse fiεε ke. ¹³ Ɛ Baylet mum bife ê wvú le, “Ke wo yuuke kfuw mwεεm mvun mvù bó jemyi yî yo le le?” ¹⁴ Geenεn, ε Jisos fanε yaa tfuse fiεε ê wvú naa ke fimwaan ê mvù bó teyεε yî ye le ke. Ɛ wee sa' wvudvu taa nen ε diuw yum wvù baay.

(Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Jon 18:39–19:16)

¹⁵ Ɛ to ké dioo nu kefew ke Nkaw Danɛfey e, ε wee sa' wvun bvuse wee mwaan yew ncaw e wvù bonyii gomte le wvú ebvuse. ¹⁶ Ɛ to nu kefew kedvu le, ε wee mvu nu yew ncaw e, ε bó ké no kee wa lo wvú yî gee di befe le, ε diee diew nu le Balabas. ¹⁷ Ɛ bonyii ke dioo to tase, ε Baylet bife ê bó le, “Ben gomte le me embvuse ε è nu yεε yew ncaw e? Ben gomte le me embvuse Balabas, nuu

27:9 Saka 11:12-13; Yeli 32:8-9 **27:11** 2:2; 27:29, 37, 42; Mak 15:2, 9, 12, 18, 26, 32; Luk 23:3, 37-38; Jon 1:49; 12:13; 18:33, 39; 19:3, 15, 19, 21 **27:12** Jon 19:9; Mat 26:63

Jisos wvù bó tenje le è nu Mboyse wvù Nyo' to kawεε le?" 18 Wvù to biite nonen njefo wvù to kee lo le bó to nya Jisos can wen e ε è nu njefo bó to bene kendonj bô wvù. 19 E keebvuu bise fó nu ε seke wvù to shiileε wase fô bó ké no saake bonsaw, ε kpweεε tum ntum fô wvù le gay le, "Fo wo ege fiεε bô wee we ke. E nu wee wvu teyten. Me njemyi nen njefo εfile nu ε njinjen bô me entan eben baay ekume wvù." 20 No Baylet bifεε nonen, ε bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô saake wonj beyse bonyii le bó egay le wvù ebvuse ε è nu Balabas, elεε lo Jisos. 21 E wee sa' bvuu ne bife ê bó le, "Wee wvù ben gomte le me encine ente jo bonyii bo bofεε ban nu wvù la?" E bó tfuse le, "Balabas." 22 E Baylet bvuu bife ê bó le, "E me ndioo ε ncine nonen, enge neε bô Jisos wvù bó tenje le Klistu?" E bó bocii gay le, "Bó eta lo wvù yî kentam e." 23 E wvù kase bife le, "Bó eta wvù nje la? Fiεε fi befe fi wvù ge nu la?" E bó bvuu no wamte gene ke lo fwe le, "Bó eta lo wvù yî kentam e."

24 E Baylet ke dioo yen le ke je nu ke, le é wen lumtene bô fiεε fin, é diuw ke ene ebuy. E wvù fi joo, cukε can ye dvù fwe dvu kebombom ke bonyii le gay le, "Ke εbo kem nu fô kpwe wee wvun e ke. E kee ben dvù." 25 E bonyii bocii tfuse ê wvù le, "Eε, cine é elεmε kew enu yî bikuu bisese le noo yî boom bosese le." 26 E Baylet mum bvuse Balabas no bó to gomte, gay ε bó tam Jisos, mum nya le bó egen eta yî kentam e.

*Ɛ bonyii bo nci le no sɛwse Jisos
(Mak 15:16-20; Jon 19:2-3)*

27 Ɛ bonyii bo nci le bo wee sa' le mum jo Jisos ley dvú ɛntow we le fô bó to tenɛ ɛ Bletolium, mum kum keɛse ke ɛgɔo bonyii bo nci le kecii ɛ kí tase gem Jisos keɛkeɛ. 28 Ɛ bó baayɛ ndvú ye, jo ndvu bvunfon yì yeɛle shfuse yì ye le, 29 mum lu kefo ke bvunfon e ɛ kí nu bíay bíay bon ê wvú ɛfa, mum nya ɛkêw ê ebo kew ke ɛɛɛy e ɛ è nu ketoome. Ɛ bó mum no too ɛgvuumene ê wvú fwe sɛwse wvú gayte ɛ, “Biaa kembraan! Nfon Bojuu!” 30 No bó gee nonɛn, no cuyte nɛɛn yì ye le, fi ɛkêw we shele wvú dvú fofa. 31 Ɛ bó ke sɛwse wvú nonɛn mɛse, mum baa ndvu bvunfon ye, jise wase ɛ è nu ndvú ye yì ye le, mum jo wvú keegɛn eta yì kentam e.

*Ɛ bó ta Jisos yì kentam e
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Jon 19:17-27)*

32 No bó to gɛne, buynɛn yì wee mvu wvu ê kelaante kè Sɛlin e ɛ diee diew nu ɛ Semon. Ɛ bó kan wee wvun ɛ wvú tuu kentam ke Jisos e. 33 Ɛ bó ke gɛn buy bvudvuu bvumew e ɛ bó tenɛ ɛ Golgota, (ɛ diee din nu ɛ Ngbwow Ɛkolɛ,) 34 ɛ bó mum nya mbvuum ê wvú ɛ bó ɛ fiysɛn bô fiɛɛ fimew ɛ fí cewcewe diɛwɛ lele ɛ wvú ewu. Geenɛn ɛ wvú dīoo mom, faɛ keewu. 35 Ɛ bó mum ta wvú yì kentam e, jo ndvú ye tum kaɛ dvú keegaw ê bikuu bibole. 36 No bó ge nonɛn mum shii fó no ɛɛyɛ wvú. 37 Ɛ bó saɛ ɛwa' wvú duɛci fiɛɛ fi bó taɛ wvú yì kentam e nje fí, mum ta yì kentam e ê we jo ɛkolɛ kew ɛ wvú nu ɛ, “Wvun nu Jisos, Nfon Bojuu.” 38 Ɛ bó ta

tɛn bocooŋ bofɛɛ yî bintam e bô bo Jisos, wvumvu ɛbo ɛɛɛy, wvumvu ɛbo ɛŋkoŋko jo Jisos. ³⁹ Ɛ bonyii no fele yɛne Jisos e mɛɛke lo bikuu, baale wvú bô boncun, ⁴⁰ gayte ɛ, “Wo wvù se nu keeke esâw yew ncese ekase eyoo yî ɛdiuw e eta, kɛ fi ɛ ɛkolɛ kuw! Ɛ wo fɛn nu Waa Nyo', é wo shii yî kentam kiɛ le.” ⁴¹ Ɛ bocee ncese bo baay baay bô bonyii bô duŋci bonci noo bonyii bô saake woŋ no sɛwse tɛn wvú gayte ɛ, ⁴² “Wvú se fii bonyii bomew sɛ wvú nulo efi kew ɛkolɛ ŋkuuŋ. Kɛ wvú nu Nfon bonyii bo Islael. Wvú eshii ɛ yî kentam e keseen é bese emum ebee wvú le. ⁴³ Wvú se gɛɛle ɛkolɛ yî Nyo' le. Ɛ Nyo' fɛn kooŋke wvú, é wvú fi ɛ wvú keseen no wvú se duu ɛ wen nu Waa Nyo'.” ⁴⁴ Ɛ bocooŋ ba bô bó to taɛ yî bintam e bô bo Jisos, no baale tɛn wvú bô boncun kɛ nonɛn.

Ɛ Jisos kpwe

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30)

⁴⁵ Ɛ diuu ke ben leke, ɛ ɛkfuŋ nɛ jiim woŋ tfuu gɛn buy didiuu ditɛte ɛmvunsheɛŋ. ⁴⁶ Ɛ è ke no nu kɛ diɛwɛ didiuu ditɛte le, ɛ Jisos nɛ fuŋ foweɛwe ɛ, “Eli, Eli, lama sabaktani.” Fì nu ɛ, “Nyo' wɛm, Nyo' wɛm, wo laŋ me nɛn nje la?” ⁴⁷ Ɛ bonyii bomew bô to leeme fó dioo yuw, gay ɛ, “Wee wvudvu teŋɛ Ɛlayja.” ⁴⁸ Ɛ wee mvu bó le mum lewte lo kaŋ mwaan jo kuca, ffum ê mbvuum mo ŋgbwayŋgbwayi le, bon yî fite le nɛke ɛ wvú ewu. ⁴⁹ Geenɛn ɛ bomew bonyii gay ɛ “Kɛ leem nɛn é beene eyɛn laa Ɛlayja nu eto efi wvú ɛ!”

27:39 Mben 22:7-8; 109:25

27:40 26:61, 63

27:42 27:11

27:43 Mben 22:8; Mat 26:63

27:45 Amo 8:9

27:46 Mben

22:1 **27:48** Mben 69:21

⁵⁰ Ε Jisos bvuu wam foweεwe, ε keyoy kew mum buy. ⁵¹ Ε fí nε kooy λε, ndvu yì to gawsene yew ncese ente to nu ε σελε εντελεη κew fowe bow buy fokuse biba bifεε. Ε nshε shiw, ε ετα wamκεν, ⁵² ε jém τεν yene ye ε bonyii bò è to nu bo Nyo' le nteen bò to kpweκενεε wase mum kase buy yì kpwe le. ⁵³ Ε Jisos ke dioo buy yì kpwe le, ε bonyii bodvu nε γεν ê kelaante kè yuule le Jεlusalεm, ε bonyii nteen yεn bó le. ⁵⁴ Ε cee εκολε bonyii bo nci le bô bonyii bò bô bó to nu fó cεyte Jisos ke dioo eyεn no nshε shiw, bô fiεε ficii fi to kooyεε, ε nfan koo bó baay. Ε bó gay λε, “Kεcεεy, kecεεy wee wvun se nu Waa Nyo'.” ⁵⁵ Bokενε nteen to leeme τεν fó ntamndwee taale. Ε bokενε ban nu bò to nen'yεε Galilee no bii Jisos e fici wvú. ⁵⁶ Ngoo bó le to nu Maalia Magdalen noo Maalia wvú bwee Jεm bô Yosεw, noo bwee boom bo Σεβεδεε le.

Ε bó dwey Jisos

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42)

⁵⁷ Ε è ke no nu εκιεguu, ε cee kpwaw mvu wvu Alimatia nε to ε diee diew nu λε Yosεw. Wvú τεν to nu wee ηgoo Jisos mvu. ⁵⁸ Ε wvú γεν yεn Baylet e λεκε λε wvú enya gvune di Jisos e ê wen é wen eγεν edwey. Nonεn ε Baylet mum gay λε bó eγεν enya ê wvú. ⁵⁹ Ε Yosεw fi gvune didvu mum kule ê ndvu yì yuule le, ⁶⁰ mum γεν jike ê jem yi ye le ε yí bεε fiε, ε wvú to cow jem yidvu yì kembaan e, mum binse kebwee ke τε le ban diuw jem yidvu dvú, mum nεnε. ⁶¹ Maalia Magdalen bô Maalia wvumvu wε to nu fó, ε bó ε shii mbew jem yidvu le keba keki.

27:51 Ksm 26:3; Ibu 10:19-20

27:54 14:33; 26:63; Mak 15:39

27:57 Dito 21:22-23

Ɛ bó no ceyte jem Jisos

⁶² Ɛ ekfun buy yuu, Ɛ diuu di bó to ké no seysee mwεεm mvu mbam wvubole Ɛ fey wase, Ɛ bocee ncese bo baay baay bô Bofalasio γεν γεν Baylet e, ⁶³ gay ê wvú Ɛ, “Wee wvu baay, bese kumyi fiεε fi wee mbiay wε to jemγεε seke wvú to bεε dvú. Wvú to nu Ɛ gay Ɛ, è nu ke edioo Ɛ buy εdiuw εta é wen ekase ebuy yí kpwe le. ⁶⁴ No fi nu nonεn, gayε é bonyii eγεν ecεyte jem eγεν ebuy εdiuw εta, njefo bese fane Ɛ è nεlo é boom bew bo ηgoo le ke enε eγεν econ gvune diew enεnε dvú emum esenje é bonyii Ɛ, ‘Wvú nu Ɛ buy yí kpwe le.’ Ɛ bó ge nonεn, é yiyin mbiay yi keseen efo efey lo yi fwe.” ⁶⁵ Ɛ Baylet gay ê bó Ɛ, “Ben ejo bonyii bo nci le é ben Ɛ bó eγεν, é ben egay é bó ecεyte jem yidvu ntaɣ no è nulo é ben ecεyte.” ⁶⁶ Nonεn Ɛ bó mum γεν looce fen diuw jem, mum ge nciise yí tε di bó to banεε diuw jem dvú, mum γεε bonyii bo nci le bô ecεyte.
*

28

Ɛ Jisos buy yí kpwe le

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Jon 20:1-10)

¹ Ɛ diuu di mbam e ke fey, Ɛ ekfun ke no gb-wekene too, Ɛ è nu diuu di fwe yí kema le, Ɛ Maalia Magdalen bô Maalia wvumvu wε γεν keetaa jem. ² Ɛ fí kooy Ɛ, nshε to nu Ɛ nε shiw bô mvunɣay, njefo nceendaa Tata to nu Ɛ shii we to biɣse kebwee ke tε diε di bó to banεε diuw jem dvú mum shii yí dvú le. ³ Nceendaa wvudvu nu Ɛ bvushiw bwew

27:63 12:40 **27:64** 28:13 * **27:66** Nciise wvun to nu keege Ɛ fo wee efey lo fó ke.

to lawkene diewe jaŋ e, ε ndvú ye baa nen bvuuu.
 4 Ε bonyii bò to ceyte jem ba yen wvú le fan baay, cin nen kikikiki, gbweken fokuse no jiiimene diewe binkpwe bi bonyii le. 5 Ε nceendaa Nyo' wvudvu gay ê bokene ba le, “Fo ben efanè ke. Me ηkee lo le ben gomte ε è nu Jisos wvù bó se taε yî kentam e. 6 Ke wvú beε fen ke, wvú nu ε buy wase yî kpwe le no wvú to gayεε. Ben eto eyen fô wvú se jiime. 7 Ben emum egen cekey esee ê boom bew bo ηgoo le le wvú nu ε buy wase yî kpwe le, le wvú nu ε sa wase fwe dvunen Galilee. Ben nu ke eyen wvú le jó. Ben eyeke eyuw, ben nu ε yuw wase no me nseŋe ê ben.” 8 Ε bokene ba mum ja fô jem cekey cekey bô nfan, geenen kenke ten njon wvu baay, no lewte gene keegen see ê boom bo Jisos e bo ηgoo le. 9 No bó to gene, ε fí kooy le bô bo Jisos to nu ε tasen, ε wvú gay bó le le, “Me ngayte ben e.” Ε bó mum to mbew ye le, gbwe bam bikaa biew, wvum wvú. 10 Ε Jisos gay ê bó le, “Fo ben efanè ke. Ben egen egay ê boom bo bwεem e le bó egenè Galilee eyen me le jó.”

Ε bonyii bò to ceyte jem see fiεε fi to kooyεε

11 Ε bokene ba ke ne dioo egene, ε fí kooy le bonyii bo nci le bò to ceyte jem bomew to nu ε ne gen εlaante gen see fiεε ficii fi to kooyεε ê bocee ncese bo baay baay. 12 Ε bocee ncese bo baay baay bodvu mum kum bonyii bò saake won ε bô bó shii cu ntaŋ, mum baŋ diuw bonyii bo nci le ba bô bigew nteen, 13 gay ê bó le, “Ben egaytè ê bonyii le ben se leete boom bew bo ηgoo le ε se ε to ε con gvune diew

ε γεν dvú. ¹⁴ Ε ben seje nonεν, fí ε ley bitem bi wee sa' le, wvú ε no gomte keenya ηγεω ê ben, é bese eseyse wvú, wvú saa ebvuu enya ηγεω ê ben κε.”
¹⁵ Nonεν ε bó mum fi bigew bidvu mum no seje κε no bó to gayεε ê bó. Kenfe kedvu kin ε mum ε lam ente jo Bojuu ε to ε buy εben e λε bó to con lo gvune di Jisos e.

Ε Jisos tum bonyii bew yî won e tfuu

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Lem 1:6-8)

¹⁶ Ε boom bo ηgoo le bo Jisos e bo yuufe ncow mwaan mum νε γεν Galilee, ben γεν yî kum wvú Jisos to gayεε ê bó le. ¹⁷ Ε bó dioo yen wvú le, wvum wvú. Geenεν ε bomew no manene wvú.
¹⁸ Ε Jisos bence to gay ê bó λε, “Bó nu ε nya wase mvunḡay mvunciim mvu fowe noo mvu fokuse ê me. ¹⁹ Nonεν, ben eγεν λε bitum e bicii, egeè ε bonyii nu bonyii bem bo ηgoo le, eleesè bó ê joo ê diee di Nyo' Ice bô Wan noo Keyoy ke Yuule le. ²⁰ Ben eyεεyî bó λε bó egeè fiεε ficii fi me nu ε n'yεεyî ben dvú. Ben eyεε eyuw, me nu enu beene sekecii enḡen embuy naa kefew kè won nu ke eka.”

28:16 5:1; 26:32; 28:10 **28:17** 14:31 **28:18** Dan 7:14; Mat 11:27 **28:19** 10:5-6; 24:14; Mak 16:15; Luk 24:47; Lem 1:8; Mwm 7:9 Mat 3:15; Mak 16:16; Lem 2:38; 8:36; 1Kol 1:13-16; Εfe 4:5; Jon 3:22; 4:1-2; Lum 6:3-4; 2Kol 13:13; Lem 2:38; 8:16; Lum 6:3, 4; Gal 3:27; Kolo 2:12 **28:20** 1:23; 5:2-7, 27; 11:28-30; 18:20

**Nwa' Nyo' Monkan mo Monɛm
New Testament in Noone (CM:nhu:Noone)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Noone

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Noone

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
5b12a3f8-7a2a-5b6f-b1da-1bf94b13fc2e